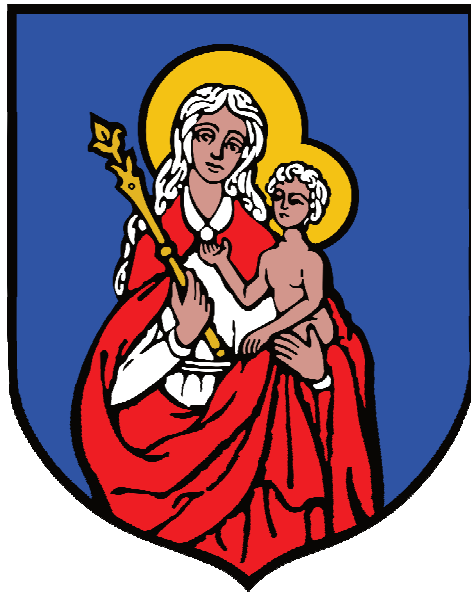

BURMISTRZ MIASTA I GMINY ŁAGÓW

STUDIUM

UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA

PRZESTRZENNEGO

MIASTA I GMINY ŁAGÓW

tekst jednolity ze zmianami studium

Załącznik nr 1

do Uchwały Nr XXVI/205/20 Rady Miejskiej w Łagowie z dnia 7 sierpnia 2020 roku
w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta
i gminy Łagów.

Łagów, sierpień 2020 r.

UWARUNKOWANIA

SPIS TREŚCI

Ia. Wstęp.....	5
<i>Ib. Wstęp .....</i>	<i>6</i>
I. WPROWADZENIE	7
1. PODSTAWA PRAWNA I ZAKRES OPRACOWANIA STUDIUM	9
2. METODA I FORMA OPRACOWANIA STUDIUM	9
3. DOTYCHCZASOWY TOK OPRACOWANIA STUDIUM	9
4. MATERIAŁY WEJŚCIOWE:	10
II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	11
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z „PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO”	11
1.1 <i>Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, nowelizacja z 2014r. ....</i>	<i>13</i>
UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z USYTUOWANIA GMINY W STRUKTURACH PONADLOKALNYCH	16
UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁAGÓW	17
4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z MIEJSCOWEGO PLANU OGÓLNEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŁAGÓW, KTÓRY UTRACIŁ MOC Z DNIEM 01. 01. 2004 R.....	21
III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	23
1920. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH KOMPONENTÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY	23
1920.4. POŁOŻENIE I OPIS OGÓLNY OBSZARU GMINY	23
1.2. RZEŻBA TERENU.....	24
1.3. BUDOWA GEOLOGICZNA GMINY I SUROWCE MINERALNE	25
1.4. CHARAKTERYSTYKA WARUNKÓW WODNYCH.....	31
1.4.1. Wody powierzchniowe.....	31
1.4.2. Wody podziemne.....	31
1.4.3. Zagrożenie powodziowe	32
<i>(1.4.4. Tereny zmeliorowane.....</i>	<i>34</i>
1.5. CHARAKTERYSTYKA WARUNKÓW GLEBOWYCH.....	34
1.5.1. Charakterystyka jakości gleb i powierzchni ziemi.....	34
1.6. WARUNKI KLIMATYCZNE	36
1.6.1. Klimat	36
1.6.2. Warunki topoklimatyczne.....	37
1.7. JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO I ZAGROŻENIE HAŁASEM.....	38
<i>(1.7.1. Ocena jakości powietrza atmosferycznego.....</i>	<i>38</i>
<i>1.7.2. Hałas.....</i>	<i>40</i>
<i>1.7.3. Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne.....</i>	<i>42</i>
1.8. FLORA I FAUNA	43
1.8.1. Charakterystyka szaty roślinnej	43
1.8.2. Świat zwierząt.....	43
1.9. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY	44
1.10. FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	58
1.11. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	59
2. DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	60
3. OSADNICTWO.....	84
3.1. Układ osadniczy i tendencje w rozwoju przestrzennym gminy.....	84

4. FUNKCJA ROLNICZA	89
4.1. Główne uwarunkowania przestrzenno - funkcjonalne	89
4.2. Warunki agrarne i demograficzne w rolnictwie	90
4.3. Uwarunkowania wynikające z prawa własności gruntów	91
4.4. Uwarunkowania wynikające ze struktury i rozmieszczenia zabudowy rolniczej	92
4.5. Wnioski dotyczące stanu i rozmieszczenia usług z otoczenia rolnictwa	92
4.6. Uprawy roślinne i hodowla zwierząt gospodarskich	92
4.7. Uwarunkowania wynikające z akcesji Polski do UE	92
5. GOSPODARKA LEŚNA	93
5.1 Uwarunkowania rozwoju gospodarki leśnej	93
6. ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE	94
6.1. Uwarunkowania rozwoju turystyki i rekreacji	94
7. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO - EKONOMICZNE	95
7.1. Demografia	95
7.2. Infrastruktura ekonomiczna	100
8. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	101
8.1. Oświata i wychowanie	101
8.2. Pomoc Społeczna	102
8.3. Usługi Kultury	103
8.4. Usługi Sportu	103
9. KOMUNIKACJA	103
10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	107
11. ASPEKTY OBRONNE	112
12. WYKAZ ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	112
IV. GŁÓWNE SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO	112
(IV.1. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska kulturowego	113
1. Zagrożenia dla środowiska kulturowego i krajobrazu kulturowego gminy.	113
2. Zalecenia i działania związane z ochroną środowiska kulturowego i krajobrazu kulturowego.	114
3. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określone przez audyt krajobrazy priorytetowe.	114
(V. PODSUMOWANIE PRZEPROWADZONEJ ANALIZY I BILANSU TERENÓW W OBSZARZE GMINY.	115
1. Zapotrzebowanie na nowe tereny inwestycyjne – wynikające z potrzeb mieszkańców.	115
1.1. Procentowy udział postulowanych funkcji zabudowy we wnioskach mieszkańców i przedsiębiorców.	116
1.1.1. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.	116
1.1.2. Decyzje o warunkach zabudowy i o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.	117
2. Wnioski generalne bilansu terenów.	118
VI. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	121

Ia. Wstęp

W dniu 13 września 2007 r. Rada Gminy w Łagowie podjęła Uchwałę Nr XV/77/07 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów, która określa jednocześnie zakres jego zmian, który obejmuje cały teren gminy Łagów.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późniejszymi zmianami) wraz z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233) wprowadzają szereg zmian dotyczących zakresu merytorycznego studium oraz trybu formalno – prawnego związanego z jego opracowaniem.

Zakres studium..., zgodnie z powyższą ustawą został znacznie rozszerzony i uszczegółowiony w stosunku do zakresu wynikającego z ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. Jednakże z uwagi na ograniczenie wynikające z uchwały Rady Gminy w Łagowie zmianą objęto załącznik graficzny Studium – Kierunki i zasady polityki przestrzennej oraz tekst Studium jedynie w wymaganym zakresie.

W tekście studium czcionką standardową zostały przedstawione te fragmenty studium, które pozostawia się bez zmian w wersji zatwierdzonej Uchwałą XLIX/310/06 Rady Gminy w Łagowie z dnia 21 września 2006 r.

Tekst dodany lub zmieniony do istniejących fragmentów studium zatwierdzonych Uchwałą XLIX/310/06 Rady Gminy w Łagowie z dnia 21 września 2006 r., został przedstawiony kursywą.

Część graficzna ZMIANY studium została wykonana na bazie załącznika Nr 2 „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” do Uchwały Nr XLIX/310/06 Rady Gminy w Łagowie z dnia 21 września 2006 r.

Ib. Wstęp

1. Na podstawie art. 7 ust. 1 i art.18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2017.1875 ze zmianami) oraz art. 9 ust. 1 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2017.1073 ze zmianami) Rada Gminy w Łagowie podjęła w dniu 26.10.2016 r. uchwałę Nr XXIXI/245/16 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów, przyjętego Uchwałą XLIX/310/06 Rady Gminy w Łagowie z dnia 21 września 2006 r. wraz ze zmianą studium przyjętą Uchwałą LIII/293/2010 Rady Gminy w Łagowie z dnia 18 stycznia 2010 r.

2. Ze względu na potrzebę uzyskania jednolitego tekstu opracowania, dotychczasowy tekst studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów wraz z w/w zmianą, został uzupełniony o zapisy dotyczące zmiany studium zainicjowane uchwałą Nr XXIXI/245/16, które dla odróżnienia zostały zapisane pochyłą czcionką Calibri, kursywa 11 i opatrzone symbolem (...²), w projekcie zmiany studium zmienione zapisy tekstu studium zostały oznaczone kolorem ciemno czerwonym.

3. W związku z powrotem do praw miejskich miasta Łagów od stycznia 2018 r. przedmiotowa zmiana studium przyjmuje nazwę: „Zmiana studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Łagów.”

Zespół autorski ZMIANY STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY ŁAGÓW

mgr inż. arch. Karol Skuza

główny projektant

*uprawniony do opracowań urbanistycznych w skali regionalnej i
lokalnej zgodnie z art.5 pkt 3 ustawy o planowaniu i
zagospodarowaniu przestrzennym,
KT-332; St. URBANIŚCI POLSCY nr KR-04*

mgr inż. arch. Kinga Kamińska- Skuza

mgr inż. arch. Natalia Głowacka   asystent

25-553 KIELCE, UL. KLONOWA 55 lokal 4-5

TEL. KONTAKT.: 502 333 392, 502 109 118

E-MAIL: archiplaneo@onet.eu, www.archiplaneo.pl

I. WPROWADZENIE

Zmiana przepisów prawa z zakresu planowania przestrzennego wprowadziła nowy, bardziej szczegółowy zakres zawartości studium, (która nastąpiła w wyniku wejścia w życie w dniu 11 lipca 2003r. nowej ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zastępującej ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym) oraz konieczność uzupełnienia i poszerzenia zawartej w tym dokumencie problematyki o zagadnienia związane z członkostwem Polski w UE oraz ustalenia nowych programów gminnych i wojewódzkich (posiadających w odniesieniu do studium charakter nadrzędny) zaszła potrzeba zmiany lub uaktualnienia całości treści omawianego dokumentu. W tej sytuacji dokonana zmiana studium oznacza w praktyce opracowanie nowego dokumentu, który objął wszystkie niezbędne zagadnienia przewidziane w art. 10 ust. 2 nowej ustawy, a ponadto m. innymi: wnioski z ekofizjografii gminy oraz zadania wynikające z „Programu ochrony środowiska i gospodarki odpadami gminy Łagów” oraz „Planu zagospodarowania przestrzennego woj. świętokrzyskiego”.

Podstawą racjonalnego zagospodarowania obszaru gminy powinna być **zasada trwałego zrównoważonego rozwoju**, oznaczająca taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje zespolenie działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu stworzenia możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli zarówno współcześnie żyjących, jak i przyszłych pokoleń.

Przepisy ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym przyjmując zrównoważony rozwój jako priorytet działań w sprawach objętych ustawą, nakazują w zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnić:

- wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury;
- walory architektoniczne i krajobrazowe;
- wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych;
- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych;
- walory ekonomiczne przestrzeni;
- prawo własności;
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa;
- potrzeby interesu publicznego.

Zadaniem Władz Gminy należy kształtować i prowadzić taką politykę przestrzenną, która jest zgodna z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniająca ustalenia „Strategii rozwoju województwa” zawartej w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa” oraz strategii rozwoju gminy.

W tym celu rada gminy zobowiązana ustawą z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami) podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, dokumentu planistycznego opracowanego dla obszaru całej gminy.

Projekt tego dokumentu Wójt po uzyskaniu odpowiednich uzgodnień (art. 11 ust.: 5, 6, 7 ww. ustawy) przedkłada do zaopiniowania właściwym jednostkom i organom (art. 11 ust. 8 ww. ustawy), a następnie wyklada do publicznego wglądu. Dokument ten uchwała rada gminy, rozstrzygając jednocześnie o sposobie rozpatrzenia uwag.

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym określa merytoryczną zawartość studium, które powinno uwzględniać uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Ponadto w studium określa się w szczególności:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów,
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ww. ustawy,
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,
- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenie działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maj 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. nr 41, poz. 412 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271),
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania przestrzennego występujących w gminie.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie stanowi prawa miejscowego, jego ustalenia są jednak wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, gdyż plan miejscowy musi być zgodny ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zgromadzony w studium kompleksowy zasób informacji może posłużyć nie tylko dla prowadzenia polityki przestrzennej, ale również na jego podstawie można sporządzać programy inwestycyjne i gospodarcze, formułować oferty dla potencjalnych inwestorów, promujące gminę itp.

1. PODSTAWA PRAWNA I ZAKRES OPRACOWANIA STUDIUM

- Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami),
- Uchwała Nr XV/77/07 Rady Gminy Łagów z dnia 13 września 2007 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów, uchwalonego Uchwałą Nr XV/120/200 Rady Gminy Łagów z dnia 30 sierpnia 2000 r.
- Umowa Nr IB-342-32/2007 zawarta w dniu 4 sierpnia 2008 r. pomiędzy Gminą Łagów, reprezentowaną przez Wójta Gminy a Biurem Projektowym MASTERPLAN Rafał Kozieł, w sprawie zlecenia, na podstawie zamówienia publicznego udzielonego w trybie przetargu nieograniczonego zgodnie z przepisami ustawy o zamówieniach publicznych,
- Zasięg opracowania „Studium...” obejmuje teren w aktualnych granicach administracyjnych gminy Łagów.

2. METODA I FORMA OPRACOWANIA STUDIUM

Metoda opracowania „Studium...” wyłania się z założonego efektu końcowego. Istnieje jednak szereg warunków, jakie muszą zostać spełnione, aby opracowane „Studium...” było dokumentem odpowiadającym zarówno wymaganiom ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym i innym przepisom szczególnym, a jednocześnie odzwierciedlało specyfikę obszaru gminy.

Najważniejsze z tych warunków to:

- **wola polityczna** władz samorządowych do sporządzenia dokumentu ukazującego społeczeństwu zwartą i godzącą różne interesy koncepcję rozwoju przestrzennego gminy oraz przedsięwzięcia organizacyjne i prawne, umożliwiające niezbędne działania,
- **dostępny zasób informacji o gminie** i jej zewnętrznym otoczeniu pozwalający na wiarygodne określenie uwarunkowań rozwoju,
- funkcjonowanie **lokalnego systemu planowania** rozwoju gminy umożliwiające przenoszenie treści „Studium...” do innych dokumentów planistycznych o charakterze operacyjnym (strategie i programy) i regulacyjnym (plany miejscowe).

3. DOTYCHCZASOWY TOK OPRACOWANIA STUDIUM

W ramach I etapu wykonano następujące prace:

a) analiza materiałów służących opracowaniu „Studium...”:

- dotychczasowych opracowań planistycznych dotyczących obszaru gminy,
- informacji na temat zamierzeń realizacji ponadlokalnych zadań publicznych,
- materiałów dotyczących stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego, stanu zagospodarowania przestrzennego, warunków życia mieszkańców, demografii, warunków gospodarczych gminy, zawartych w różnych opracowaniach studialnych oraz publikacjach,

- wniosków, które wpłynęły od zainteresowanych jednostek organizacyjnych i organów jako odpowiedź na powiadomienie o przystąpieniu do sporządzenia studium i zgłaszaniu posiadanych informacji przydatnych do w. w. opracowania oraz wnioski od osób fizycznych;
- b) sporządzenie opracowania ekofizjograficznego;
- c) sporządzenie „Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy”, obejmujących:
  - część tekstową zawierającą problematykę z zakresu: środowiska przyrodniczego i geologii, rolnictwa i leśnictwa, turystyki, demografii, mieszkalnictwa, infrastruktury społecznej, infrastruktury technicznej, infrastruktury ekonomicznej, dziedzictwa kulturowego, aspektów obronnych,
  - oraz część graficzną, którą stanowi mapa:
    - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy, skala 1: 10 000 – (mapa Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego nie ulega zmianie).

I etap opracowania zakończono podsumowaniem podstawowych szans, zagrożeń oraz barier wynikających ze stanu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Drugi etap prac obejmuje opracowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów, złożonych z:

- a) elaboratu zawierającego: strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, główne zasady i kierunki zagospodarowania, strefy polityki przestrzennej oraz kierunki ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, kierunki rozwoju: osadnictwa i funkcji gospodarczych, funkcji rolniczej i leśnej, turystyki i rekreacji, kierunki modernizacji i rozbudowy układu infrastruktury technicznej, komunikacji, kierunki zagospodarowania w zakresie obrony cywilnej oraz zestawienie obszarów objętych obowiązkiem opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- b) oraz części graficznej w postaci map, obrazujących ww. problematykę, zatytułowanych:
  - Kierunki zagospodarowania przestrzennego, skala 1:10 000.

Po zakończeniu drugiego etapu, następuje wyłożenie projektu „Studium ...” do zaopiniowania i uzgodnienia oraz wyłożenie do publicznego wglądu. Po wniesieniu ewentualnych uwag projekt „Studium...” przedkłada się następnie do uchwalenia. Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227) projekt zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów podlega przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Uchwaleniu podlega całość Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego oraz Kierunków zagospodarowania przestrzennego.

4. MATERIAŁY WEJŚCIOWE:

1. Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów, zatwierdzona Uchwałą Nr XLIX/310/06 Rady Gminy w Łagowie z dnia 21 września 2006 r.
2. Dane statystyczne (publikacje WUS-u i dane udostępnione przez Gminę Łagów oraz zebrane przez zespół autorski).
3. Obszary, tereny i obiekty podlegające ochronie.
4. Struktura własności i użytkowania gruntów na obszarze gminy.
5. Wnioski organów i instytucji — złożone w wyniku zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania studium.
6. Wnioski od osób fizycznych.
7. Strategia Rozwoju Gminy Łagów.
8. Publikacje i opracowania popularno-naukowe, promocyjne dotyczące gminy Łagów.

9. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego, uchwalony Uchwałą Nr XXIX/399/02 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r.

II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z „PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO”

Głównym dokumentem określającym politykę Samorządu Województwa na obszarze gminy jest „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego”. Dokument ten wyraża jednocześnie politykę przestrzenną państwa, sformułowaną w dokumencie rządowym zat. „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”.

Gmina Łagów zgodnie z określoną w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” strukturą funkcjonalno-przestrzenną została zakwalifikowana do obszaru wielofunkcyjnego z przewagą turystyki, którego aktywizacja oparta będzie na walorach przyrodniczo – krajobrazowych Gór Świętokrzyskich oraz miejscowym potencjale gospodarczym, zwłaszcza – rolnictwa.

Preferowanym kierunkiem polityki przestrzennej na tym obszarze powinien być rozwój wielofunkcyjny, wiążący zagospodarowanie rolnicze z innymi funkcjami środowiskowymi - turystyką, gospodarką rolno – środowiskową, zagospodarowaniem leśnym, oraz mieszkalnictwem i przedsiębiorczością. Wskazane byłyby również działania, aktywizujące usługi oraz drobną i średnią przedsiębiorczość, rozwijane na bazie wyróżniających się walorów przyrodniczo – krajobrazowo - kulturowych (otulina Świętokrzyskiego Parku Narodowego, Cisowsko – Orłowiński Park Krajobrazowy, Jeleniowski Park Krajobrazowy wraz z obszarami chronionego krajobrazu – otulinami, Chmielnicko-Szydłowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody, lokalne zasoby dziedzictwa kulturowego oraz potencjał gospodarczy rolnictwa).

Na obszarze gminy Łagów ma miejsce wysoka koncentracja zagrożeń rozwoju, związanych głównie z niedoborem infrastruktury technicznej, *głównie barakiem systemu rozwiązanej gospodarki ściekowej* oraz nasiloną miejscami erozją wodną gleb. Konieczne jest więc zahamowanie i likwidacja niekorzystnych trendów prowadzących do zagrożeń ładu przestrzennego i degradacji środowiska przyrodniczego. Winno być to osiągnięte drogą rozwoju zrównoważonego, prowadzącą do symbiozy środowiska zurbanizowanego z przyrodą. Należy też respektować ograniczenia związane z położeniem gminy na obszarach podlegających prawnej ochronie przyrody.

Sprecyzowanymi w „Planie...” uwarunkowaniami, wpływającymi na zagospodarowanie gminy Łagów są ponadto:

w zakresie środowiska przyrodniczego:

- cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe: doliny rzeczne Łagowicy i jej dopływów oraz cenne przyrodniczo kompleksy leśne,
- fragment węzła ekologicznego o randze międzynarodowej („Obszar Świętokrzyski”), zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL, zlokalizowany w północnej części gminy,
- położenie w północno-wschodniej części gminy w Jeleniowskim Parku Krajobrazowym i jego Obszarze Chronionego Krajobrazu (otulinie) oraz ochrona zalesionego wzgórze Pasma Jeleniowskiego Gór Świętokrzyskich wraz z osobliwością Parku — rumoszowymi blokowiskami kwarcytowymi. Pozostała część gminy leży w Cisowsko-Orłowińskim Parku Krajobrazowym i jego Obszarze Chronionego Krajobrazu (otulinie), a także w Chmielnicko-Szydłowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu,
- położenie zachodniej i północnej części terenu gminy w planowanym obszarze NATURA 2000,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych,

- zagrożeniem środowiskowym, które wykazuje tendencje malejące są przemysłowe uszkodzenia drzewostanów obejmujące m.in. lasy otuliny ŚPN,
- uciążliwości związane z hałasem komunikacyjnym w pobliżu drogi krajowej nr 74.

w zakresie dziedzictwa kulturowego i ładu przestrzennego:

- *miejskie założenie urbanistyczne Łagowa na prawie niemieckim,*
- historyczne lasy, stanowiące pozostałość Puszczy Świętokrzyskiej,
- malownicze krajobrazy oraz charakterystyczne dla Gór Świętokrzyskich tzw. „pasiaki świętokrzyskie” (ukształtowany historycznie, rozdrobniony układ pól),
- tradycje przemysłowe. W XV wieku Łagów był ośrodkiem rzemiosła. Prężnie rozwijało się wówczas głównie garncarstwo, a następnie – lokalnie – górnictwo, związane z eksploatacją rud żelaza i ołowiu. Funkcjonowały tu również huty szkła. Na obszarze gminy produkowano też wapno palone w oparciu o miejscowe zasoby złóż wapieni,
- zabytkowy układ urbanistyczny z XIV – XIX w. miasta lokowanego (1253, 1375 r.) jako własność biskupów wrocławskich. W 1869 r. Łagów utracił ostatecznie prawa miejskie,
- zespoły i obiekty zabytkowe (poza wyżej wymienionymi) objęte ścisłą ochroną konserwatorską, znajdujące się w rejestrze WKZ,
- ślady kulturowe będące świadectwem pobytu ludności żydowskiej,
- zabytkowe obiekty architektury, kaplice i kapliczki, miejsca historyczne – miejsca pamięci narodowej,
- przebiegający przez teren gminy monastyczny szlak cystersów,
- wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe (sprzyjające lokalizacji funkcji mieszkaniowych i turystycznych) oraz położenie gminy w oddaleniu (powyżej 30km) od Kielc (krajowego ośrodka równoważenia rozwoju) przez co gmina została zakwalifikowana do pełnienia roli ośrodka ponadlokalnego,
- stosunkowo niski poziom urbanizacji na obszarze całej gminy.

w zakresie rolnictwa i gospodarki leśnej

- mało korzystne warunki agroklimatyczne (oddziaływanie Gór Świętokrzyskich),
- trudne w uprawie i podlegające procesom erozyjnym grunty położone na stokach (29 %),
- rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych, które jest nieco mniejsze niż przeciętne w województwie,
- załamanie się poprzedniego systemu obsługi rolnictwa oraz niewielki zakres dostosowania się tej dziedziny usług do wymagań rynkowych,
- brak większego zainteresowania rolników integracją produkcji,
- niski poziom wykształcenia użytkowników gospodarstw,
- ukształtowane kierunki specjalizacji rolniczej gminy w uprawie zbóż i truskawek,
- korzystne warunki do rozwoju produkcji ekologicznej,
- możliwości powiązania rolnictwa z rozwojem turystyki,
- niski stopień zalesienia z jednoczesną potrzebą intensyfikacji zalesień,
- uszkodzenia przemysłowe drzewostanów, zwłaszcza jodłowych, które dotyczą w szczególności lasów Parku Jeleniowskiego,
- kradzieże drzewa z lasów wszystkich kategorii własności,
- rosnące zagrożenie pożarowe oraz niedobór zbiorników ppoż.,
- zaśmiecanie terenów leśnych wokół terenów mieszkaniowych oraz dróg,
- rosnące zainteresowanie wypoczynkiem w środowisku leśnym, w połączeniu z niedoborem infrastruktury turystycznej i komunalnej.

w zakresie demografii:

- niska gęstość zaludnienia,
- starzenie się społeczeństwa.

w zakresie rynku pracy:

- obszar koncentracji bezrobocia agrarnego (powyżej 42 osób pracujących na 100 ha UR).

w sferze gospodarczej:

- przebieg potencjalnego pasma aktywizacji o znaczeniu krajowym, stwarzają szansę rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej, drobnej i średniej przedsiębiorczości, mieszkalnictwa oraz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- niewykorzystanie w pełnym zakresie możliwości rozwoju turystyki, w tym agroturystyki,
- niepełne dostosowanie systemu obsługi rolnictwa do obecnych wymagań rynkowych oraz słabe tempo organizacji lokalnego rynku rolnego.

w sferze komunikacji i infrastruktury technicznej:

- dobra dostępność do ośrodka wojewódzkiego i zarazem powiatowego poprzez drogę krajową nr 74,
- gęstość sieci dróg o twardej nawierzchni występujących w gminie poniżej średniej województwa,
- bardzo dobre wyposażenie gminy w wodę bieżącą; cała gmina pokryta jest systemem wodociągów,
- niedoinwestowanie gminy w zakresie systemu odprowadzania ścieków komunalnych,
- brak zasilania gazem.

1.1 Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, nowelizacja z 2014r.

Założenia polityki przestrzennej województwa świętokrzyskiego są kształtowane przez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, przyjęty Uchwałą Sejmiku Woj. Świętokrzyskiego Nr XLVII/833/14 z dnia 22 września 2014 r., zwanego dalej PZPWŚw.

Kierunki tej polityki określono na podstawie uwarunkowań rozwoju, dotyczących: środowiska przyrodniczego, sfery społecznej i gospodarczej, systemów infrastruktury technicznej. Podsumowanie uwarunkowań stanowi ich synteza. W ślad za misją i celem „strategii rozwoju województwa świętokrzyskiego”, Plan formuje misję: „Wzmocnienie spójności terytorialnej regionu oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, zwiększenia wpływu miast na sąsiadujące obszary wiejskie a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług.”

Plan ten, stanowi istotny materiał wyjściowy, tj. wytyczne do polityki przestrzennej regionu, które obowiązują dla niższych dokumentów planistycznych i są wiążące przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i jego zmian.

Gmina Łagów znalazła się w obszarze turystycznym Gór Świętokrzyskich oraz przyporządkowana w południowej i wschodniej części obszaru gminy do podobszaru o największym potencjale rozwoju wydobywania i przetwórstwa surowców mineralnych. Ponadto, cała gmina znalazła się w podobszarze kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług. Południowa część gminy znajduje się w podobszarze koncentracji działań przeciwoerozyjnych i przeciwosuwiskowych.

PZPWŚw określa miejscowość gminną – miasto Łagów jako ośrodek wykraczający swoim zasięgiem poza sprawowanie funkcji gminnych (lokalnych). Wiodące funkcje ośrodka gminnego to obsługa ruchu turystycznego i wielofunkcyjna aktywizacja gospodarcza o przewadze funkcji rolniczych.

Całe województwo świętokrzyskie, w tym również miasto i gmina Łagów znajdują się w obszarze predysponowanym do wsparcia w zakresie odnowy demograficznej.

Ustalone w PZPWŚw priorytetowe działania dla **obszaru turystycznym Gór Świętokrzyskich** zawierają się w:

- intensyfikacja zagospodarowania turystycznego atrakcyjnych obiektów i miejscowości pełniących funkcje centrów turystycznych w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz ochroną krajobrazu;
- wykreowanie regionalnego produktu turystycznego Gór Świętokrzyskich;
- zwiększenie retencji wodnej na cele rekreacyjne (pod warunkiem uwzględnienia wymagań środowiskowych);
- doposażenie w „dużą i małą” infrastrukturę turystyczną;
- szersze udostępnienie atrakcji kulturowych i przyrodniczych;
- wprowadzenie nowych, innowacyjnych produktów turystycznych, zwiększających konkurencyjność tego rejonu;
- wzmożona ochrona krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem architektury regionalnej (przestrzeganie ustalonych kryteriów i zasad budownictwa regionalnego oraz zakaz zabudowy na terenach eksponowanych krajobrazowo) wyznaczanie punktów i ciągów widokowych;
- ochrona i utrzymanie „pasiaków świętokrzyskich”;
- ochrona zbiorników wodnych przed ich obudową nie związaną z funkcjami zbiornika, zapewnienie odpowiedniej ogólnodostępnej strefy buforowej;
- podnoszenie standardów wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną w aspekcie zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej dla turystyki;
- poprawa struktury agrarnej na terenach wykorzystywanych rolniczo o wysokiej przydatności gleb.

Priorytetowe działania dla **podobszaru o największym potencjale rozwoju wydobywania i przetwórstwa surowców mineralnych** zawierają się w:

- oszczędne i racjonalne gospodarowanie występującymi tu zasobami surowców;
- utrzymanie ciągłości eksploatacji złóż ważnych dla gospodarki regionu;
- sukcesywna rekultywacja terenów pogórnicznych z możliwością wykorzystania ich dla rozwoju turystyki;
- udostępnienie nowych złóż pod warunkiem, że działalność gospodarcza związana z wydobywaniem surowców uwzględniać będzie wymagania środowiskowe;
- stosowanie nowoczesnych technologii, zmniejszających uciążliwość eksploatacji i przeróbki surowców dla środowiska;
- racjonalne zagospodarowanie wód pokopalnianych;
- dostosowanie sieci dróg obsługujących zakłady wydobywania i przeróbki surowców skalnych do występującego i prognozowanego ich obciążenia ruchem.

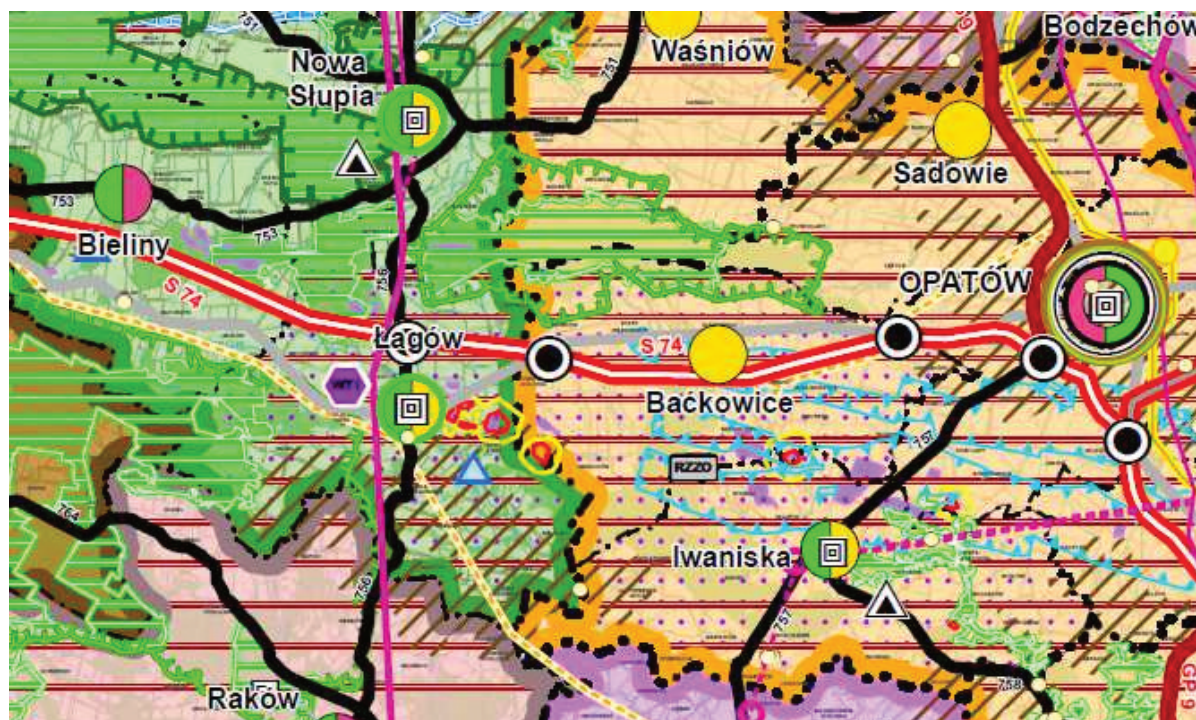
Priorytetowe działania dla **podobszaru kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług** zawierają się w:

- poprawa dostępności komunikacyjnej do ośrodków obsługi (w tym transport zbiorowy) i telekomunikacyjnej;

- poprawa dostępu do usług publicznych, w tym usług: edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, usług komunalnych i kultury (m.in.: zapewnienie: odpowiednio wyposażonej bazy lokalowej w zakresie edukacji, służby zdrowia, kultury, dostępnej dla osób starszych i niepełnosprawnych, zapewnienie dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz nad osobami w podeszłym wieku, oferty terenów sportowo-rekreacyjnych, pełnego zaopatrzenia w usługi komunalne);
- tworzenie warunków dla rozwoju nowych segmentów usług w turystyce, oraz ochronie środowiska i dziedzictwa kulturowego, jak również w zakresie wykorzystania lokalnych potencjałów do produkcji energii z OZE.

Stolica Gminy – Łagów, w PZPWŚw należy do grona ośrodków pełniących funkcje wykraczające poza granice administracyjne gminy. Dominującymi funkcje tego ośrodka mają być zorientowane na obsługę rolnictwa, turystykę i wypoczynek.

W odniesieniu do polityki krajowej, w ślad za ustaleniami KPZK2030 i przeniesieniem tego zdefiniowania znalazła do PZPWŚw – miasto Łagów znajduje się poza lokalnymi ośrodkami rozwoju, miejscowość zlokalizowana jest w zasięgu obszarów o najmniejszych perspektywach rozwoju, co oznacza, że występują na terenie gminy najmniejsze procesy urbanizacyjne oraz gmina i ośrodek gminny, mają mały wpływ na rozwój miast sąsiednich (Opatowa). Występuje tutaj również jeden z najgorszych wskaźników dostępności mieszkańców do usług.

SYSTEM OSADNICZY
I. RANGA OŚRODKA W SYSTEMIE OSADNICZYM (wielkość oznaczenia na mapie dostosowana do pozycji ośrodka w systemie osadniczym)
 ośrodek pełniący funkcje wykraczające poza granice administracyjne siedziby gminy
II. WIODĄCE FUNKCJE OŚRODKÓW OSADNICZYCH
 akademicka
 innowacji technologicznej
 uzdrowskowa
 obsługi ruchu turystycznego
 wielofunkcyjna aktywizacja gospodarcza:
 - o przewadze funkcji nierolniczych
 - o przewadze funkcji rolniczych

LEGENDA
STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA WOJEWÓDZTWA
 obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich
 miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego
 obszary wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej
 obszary o największym potencjale rolniczym
 staszowski obszar aktywności gospodarczej
 podobszary o największym potencjale rozwoju wydobywczo-przetwórczego
 podobszary kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług

Wyrys z PZPWŚw – mapa główna syntezy Kierunków. ²⁾

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z USYTUOWANIA GMINY W STRUKTURACH PONADLOKALNYCH

Gmina Łagów położona jest w centralnej części itp. Świętokrzyskiego, we wschodniej części ziemskiego powiatu kieleckiego. Pod względem fizjograficznym jest to teren Gór Świętokrzyskich. W jej obszarze znajdują się wzniesienia Pasm Jeleniowskiego, Wału Małacentowskiego, Pasma Orłowińskiego oraz obniżenie zwane Niecką Łagowską lub Padołem Kielecko-Łagowskim. Od północnego-zachodu gmina Łagów graniczy z gminą Bieliny, od północy z gminą Nowa Słupia i Waśniów (na bardzo krótkim odcinku), od wschodu z gminą Iwaniska i Baćkowice, od południa z gminą Raków oraz z gminą Daleszyce (na krótkim odcinku). Ważniejsze ośrodki miejskie znajdujące się w pobliżu to oddalone od Łagowa ok. 36 km Kielce, ok. 36 km Starachowice, ok. 50 km Skarżysko-Kamienna, ok. 40 km Ostrowiec Świętokrzyski i ok. 24 km od Opatowa. Charakterystyczny dla gminy krajobraz tworzą pasma wzniesień z dominantą Pasma Jeleniowskiego, rozdzielone dolinami i jarami oraz wielokolorowe szachownice pól leżących na pofałdowanym terenie. Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo. Przez tereny gminy przechodzą ważna ponadregionalna droga krajowa nr 74, relacji Sulejów – Kraśnik, a także droga nr 756, relacji Starachowice – Stopnica na skrzyżowaniu których leży ośrodek gminny – wieś Łagów. Gmina zajmuje powierzchnię 11.309ha i obejmuje 19 sołectw: Czyżów, Duraczów, Gęsice, Lechówek, Łagów, Małacentów, Melonek, Nowy Staw, Piotrowo, Płucki, Sadków, Sędek, Winna, Wiśniowa, Wola Łagowska, Zamkowa Wola, Nowa Zbelutka, Stara Zbelutka, Złota Woda. Mieszka tu 7150 mieszkańców (wg danych z końca 2008r.)

Położenie gminy w Powiecie Kieleckim oraz w stosunkowo bliskim sąsiedztwie Kielc — krajowego ośrodka równoważenia rozwoju sprzyja aktywizacji społeczno-gospodarczej gminy ze względu na:

- położenie na obszarze krajowego węzła komunikacyjnego — Kielc, leżącego na przecięciu korytarzy transportowych znaczenia krajowego, łączących aglomeracje warszawską z krakowską, aglomerację łódzką z Podkarpaciem oraz Województwo Lubelskie ze Śląskiem, znaczącymi elementami układu komunikacyjnego gminy w wzmacniającym układ drogowy województwa Świętokrzyskiego jest droga wojewódzka nr 756 Starachowice — Stopnica,
- dostępność do atrakcyjnego rynku pracy,
- dostępność do szkolnictwa wyższego,
- dostępność do specjalistycznych ośrodków zdrowia i szpitali,
- dostępność do placówek kulturalnych,
- potrzebę zapewnienia możliwości spędzenia wolnego czasu, zwłaszcza wypoczynku i rekreacji sobotnio – niedzielnej dla mieszkańców Kielc.

Przynależność wraz z 9 gminami (oprócz Łagowa — Suchedniów, Zagnańsk, Łączna, Bodzentyn, Górno, Bieliny, Nowa Słupia, Masłów, Waśniów) oraz Świętokrzyskim Parkiem Narodowym (jednocześnie członek i założyciel) do Związku Gmin Świętokrzyskich sprzyja podejmowaniu wspólnych działań na rzecz ekologii i turystyki, mających na celu itp. poprawę stanu czystości wód, gleb, powietrza, budowę oczyszczalni ścieków, dróg, „zielonych szkół”, zbiorników wodnych itp.

Gęstość zaludnienia gminy jest niższa od średniej gęstości zaludnienia województwa — 110,8 os./km² i wynosi 65,5 osób/km² powierzchni ogólnej gminy. Jest również niższa od średniej gęstości zaludnienia powiatu (87 os./km²).

Według regionalizacji fizyczno – geograficznej Polski (J. Kondracki) gmina Łagów wchodzi w skład makroregionu Wyżyny Kieleckiej i mezoregionu Gór Świętokrzyskich. Północna część gminy, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL, stanowi fragment węzła ekologicznego o randze międzynarodowej („Obszar Świętokrzyski”), który jest ważnym elementem krajowego i europejskiego systemu przyrodniczego. Północno-zachodnie obrzeża gminy położone są w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Pozostała część leży w obrębie Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego i jego obszaru chronionego krajobrazu (otuliny), Cisowsko-Orłowińskiego Parku

Krajobrazowego i jego obszaru chronionego krajobrazu (otuliny) oraz Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu).

Ogólna powierzchnia lasów wynosi 25,4% ogólnej powierzchni gminy i kształtuje się poniżej średniej wojewódzkiej (średnia lesistość województwa — 27%). Lasy skupiają się w trzech głównych kompleksach: w północnej – stanowiący otulinę Świętokrzyskiego Parku Narodowego, w zachodniej i we wschodniej części gminy – administrowane przez Nadleśnictwo Łagów.

Podstawowy ciąg komunikacyjny gminy tworzy droga krajowa Nr 74 Sulejów-Kraśnik oraz droga wojewódzka nr 756 Starachowice – Łagów – Stopnica, łącząca drogi krajowe nr 42 i 73. Dodatkowo, ważnym elementem układu komunikacyjnego są również drogi powiatowe mające znaczenie lokalne.

Podstawowe dane o gminie:

(dane wg rocznika statystycznego województwa świętokrzyskiego 2008, stan w dniu 31 XII 2008 r.)

- powierzchnia 113 km²,
- liczba mieszkańców ogółem 7150 osób,
- liczba sołectw 19: Czyżów, Duraczów, Gęsice, Lechówek, Łagów, Małacentów, Melonek, Nowy Staw, Piotrowo, Płucki, Sadków, Sędek, Winna, Wiśniowa, Wola Łagowska, Zamkowa Wola, Nowa Zbelutka, Stara Zbelutka, Złota Woda,
- gęstość zaludnienia – 65,5 osób/km² powierzchni ogółem,
- bezrobotni zarejestrowani w PUP - 662osób.

Użytkowanie ziemi:

(dane z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, procent w stosunku do powierzchni ewidencyjnej)

- użytki rolne stanowią ok. 68,1% powierzchni ogólnej gminy,
- grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia — 28% powierzchni ogólnej,
- grunty zabudowane i zurbanizowane — 2,7% powierzchni ogólnej,
- pozostałe tereny 0,3% powierzchni ogólnej (w tym nieużytki – 0,23% powierzchni ogólnej).

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁAGÓW

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Łagów została opracowana w sierpniu 2004 r. i przyjęta przez Radę Gminy w Łagowie uchwałą Nr XVII/132/04 z dnia 27 kwietnia 2004 r.

W opracowanej strategii zrównoważonego rozwoju zakłada się następującą docelową wizję gminy, sformułowaną w odniesieniu do poszczególnych sfer:

- w sferze środowiskowej będzie to gmina:
  - dbająca o utrzymanie swych specyficznych walorów krajobrazowych,
  - o czystych lasach, rzekach i czystej wodzie,
  - z zagospodarowanymi terenami poeksploatacyjnymi,
  - wykorzystująca własne tradycje do promocji kultury regionalnej;
- w sferze społecznej będzie to gmina:
  - dążenie do odzyskania praw miejskich, utraconych po powstaniu stycznimowym,
  - „Świętokrzyskie Centrum Kultury”,
  - z niskim bezrobociem,
  - z rozwiązaniem problemami organizacji ochrony zdrowia,
  - z właściwie zorganizowaną siecią szkół, w tym ze szkołą średnią, wspierająca kształcenie mieszkańców w szkołach wyższych,
  - zapewniająca bezpieczeństwo mieszkańców,
  - rozwijająca bazę sportową,
  - budująca swój rozwój na dialogu społecznym,
  - w której działają stowarzyszenia młodzieży i dorosłych, wspierane przez samorząd,
  - przeciwdziałająca patologiom;

- w sferze gospodarczej będzie to gmina:
  - ośrodek produkcji zdrowej żywności,
  - ze zorganizowanym systemem produkcji, przetwórstwa i zbytu w rolnictwie,
  - agroturystyczna,
  - organizująca targi,
  - wykorzystująca posiadane surowce naturalne w sposób nie degradujący środowiska naturalnego,
  - posiadająca punkty usługowe,
  - rozwijająca turystykę i wypoczynek oraz lecznictwo klimatyczne;
- w sferze przestrzennej będzie to gmina:
  - posiadająca zurbanizowane centrum – wieś Łagów, z rynkiem i wykształconym ośrodkiem obsługi komunikacyjnej i handlowej,
  - z terenami przeznaczonymi dla budownictwa mieszkaniowego;
  - z harmonizującą z otoczeniem zabudową, odpowiadającą charakterem Gór Świątokrzyskim,
  - z systemem małej retencji, o terenach zabudowanych zabezpieczonych przed powodzią,
  - z rozwiązaną gospodarką wodno-ściekową,
  - posiadająca ekologiczne ogrzewanie domów, promująca odnawialne źródła energii,
  - zgazyfikowana,
  - stelefonizowana,
  - z rozwiniętą siecią dróg o nawierzchni asfaltowej,
- w sferze instytucjonalnej będzie to gmina:
  - której centrum – Łagów, posiadać będzie prawa miejskie,
  - dysponująca stałym forum współpracy grup i elit społecznych,
  - z Urzędem Gminy zapewniającym sprawną obsługę mieszkańców,
  - zapewniająca pełny obieg informacji w instytucjach gminnych i dla mieszkańców.

(Prace nad Strategią zakończono w październiku 2014 roku. Były one koordynowane przez Zespół itp. Strategii powołany 26 czerwca 2014 r. przez Wójta Gminy Łagów.

Dokument Strategia Rozwoju Gminy Łagów na lata 2015–2024 wraz z Prognozą Oddziaływania na Środowisko został uchwalony Uchwałą Nr XI/85/15 Rady Gminy Łagów z dnia 22 lipca 2015 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2015–2024.

W opracowanej Strategii Rozwoju Gminy Łagów określono wizję 2024, misję, dwa główne cele oraz cztery cele strategiczne wokół których ustalone zostały działania priorytetowe wyznaczające obszary w ramach których będą realizowane zadania.

WIZJA 2024. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy oraz prężnie funkcjonująca strefa inwestycyjna atrybutem turystycznej Gminy Łagów.

MISJA. Zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz potencjału inwestycyjnego Gminy Łagów podnosi jakość życia mieszkańców.

CEL1

Turystyczna Gmina Łagów.

- *Dziedzictwo kulturowe i naturalne atrakcją Gór Świątokrzyskich:*

Cel szczegółowy:

Powstanie edukacyjnej ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Działanie priorytetowe:

- Stworzenie edukacyjnej ścieżki rowerowej łączącej Jaskinię Zbójcką oraz miejscowości Czyżów i Sędek z innymi atrakcjami turystycznymi.

- Połączenie edukacyjnej ścieżki rowerowej z trasą rowerową Green Velo oraz miejscowością Nowa Słupia.

- Uzbrojenie i zagospodarowanie terenu przy Jaskini Zbójeckiej.
- Rekultywacja zbiornika wodnego zlokalizowanego przy ul. Zapłotniej, nadanie mu funkcji rekreacyjnej.
- Uruchomienie systemu rowerów na terenie gminy.
- Powstanie infrastruktury turystycznej przy edukacyjnej ścieżce rowerowej.

Cel szczegółowy:

Ograniczenie niskiej emisji oraz innych zanieczyszczeń do środowiska naturalnego.

Działanie priorytetowe:

- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.
- Wspieranie budowy obwodnicy Łagowa.
- Wspieranie przedsięwzięć wykorzystujących odnawialne źródła energii.
- Uregulowanie gospodarki wodnej i wodno-ściekowej poprzez rozbudowę kanalizacji sanitarnej lub oczyszczalni biologicznych oraz sieci wodociągowej.
- Prowadzenie stałego monitoringu emisji pyłów i poziomu hałasu z zakładów kopalnianych oraz zanieczyszczeń z ruchu samochodowego.
- Przeprowadzenie rekultywacji obszarów zdegradowanych poprzez eksploatację złóż naturalnych na cele turystyczne.

Cel szczegółowy:

Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej wokół dziedzictwa Gór Świętokrzyskich.

Działanie priorytetowe:

- Popularyzacja wiedzy i umiejętności dotyczących produktów lokalnych i regionalnych oraz związanych z tradycją i dziedzictwem kulturowym.
- Organizacja międzypokoleniowych warsztatów edukacyjnych.
- Wspieranie organizacji działających na rzecz integracji i aktywizacji społeczności lokalnej wokół dziedzictwa Gór Świętokrzyskich.
- Budowanie oferty turystycznej spójnej z wizerunkiem Gór Świętokrzyskich.
  - Garncarstwo regionalnym produktem turystycznym:

Cel szczegółowy:

Powstanie infrastruktury bazującej na tradycji garncarstwa.

Działanie priorytetowe:

- Powstanie interaktywnego obiektu edukacyjnego nawiązującego do tradycji garncarstwa.
- Organizacja wydarzeń nawiązujących do tradycji garncarstwa.
- Stworzenie systemu edukacyjno-informacyjnego oraz infrastruktury publicznej nawiązującej do walorów geologicznych regionu.
- Budowa produktu turystycznego wykorzystującego potencjał miejscowości Sędek.

Cel szczegółowy:

Organizacja przemysłu turystycznego wykorzystującego zasoby i właściwości gliny kaolin.

Działanie priorytetowe:

- Wspieranie innowacyjnych metod wykorzystania zasobów naturalnych w zakresie usług prozdrowotnych.
- Inicjowanie i wspieranie współpracy branży turystycznej i okołoturystycznej.
- Organizacja oraz uczestnictwo przedstawicieli regionu w wydarzeniach krajowych i zagranicznych.

CEL 2

Gmina Łagów z klimatem przedsiębiorczości.

- Zwiększenie nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw:

Cel szczegółowy:

Przygotowanie terenów inwestycyjnych.

Działanie priorytetowe:

- Przejęcie potencjalnych terenów inwestycyjnych od Agencji Nieruchomości Rolnych.
- Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media.
- Stworzenie oferty inwestycyjnej, itp. poprzez wprowadzenie terenów do Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
- Zapewnienie terenów pod rozwój lokalnego handlu i usług.
- Modernizacja Placu Targowego „targowicy” w Woli Łagowskiej.

Cel szczegółowy:

Tworzenie klimatu do inwestowania.

Działanie priorytetowe:

- Organizacja regularnych spotkań między przedsiębiorcami, samorządem i organizacjami pozarządowymi.
- Zaangażowanie kopalń działających na terenie gminy do działań na rzecz jej rozwoju.
- Wdrożenie programu wsparcia podmiotów gospodarczych nowopowstałych oraz rozwijających się na terenie gminy.
- Opracowanie Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego gminy.
  - Wzrost przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców:

Cel szczegółowy:

Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej.

Działanie priorytetowe:

- Organizacja corocznego Gminnego Forum Organizacji Pozarządowych.
- Organizacja corocznego Gminnego Forum Przedsiębiorczości.
- Powstanie Centrum Aktywności Lokalnej.
- Powstanie Inkubatora Przedsiębiorczości.
- Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych programach pomocowych z UE oraz środkach krajowych.
- Współdziałanie z organizacjami otoczenia biznesu.
- Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców.

Cel szczegółowy:

Wysoka jakość usług publicznych.

Działanie priorytetowe:

- Wprowadzenie e-usług w administracji publicznej.
- Dostosowanie do potrzeb obiektów infrastruktury edukacyjnej, rekreacyjnej i kultury.
- Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu.
- Zapewnienie wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej.

Cel szczegółowy:

Aktywizacja społeczna i gospodarcza centrum łagowa.

Działanie priorytetowe:

- Przeprowadzenie zmian funkcjonalnych i estetycznych w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej centrum łagowa.
- Wspieranie działań zmierzających do tworzenia partnerstw na rzecz centrum łagowa.

Strategia Rozwoju Gminy Łagów przewiduje również realizację głównych i szczegółowych celów wpisanych w strategiczne dokumenty kraju i województwa takie jak:

- Strategia Europa 2020
- Strategia Rozwoju Kraju 2020
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

- *Strategia Rozwoju Społeczno -Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*

- *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*

- *Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego.*

2)

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z MIEJSCOWEGO PLANU OGÓLNEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŁAGÓW, KTÓRY UTRACIŁ MOC Z DNIEM 01. 01. 2004 R.

1) Zasady polityki przestrzennej prowadzonej w obszarze gminy określają zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego, opracowane przez Biuro Urbanistyczno-Architektoniczne z Kielc pod kierunkiem arch. Czesława Krzosa i uchwalone uchwałą nr XXVII/132/93 Rady Gminy Łagów z dnia 14 czerwca 1993 r. Zmiany te wprowadzono do opracowanego wcześniej i zatwierdzonego 29 czerwca 1981 r. Uchwałą nr XXII/60/81 Gminnej Rady Narodowej w Łagowie planu zagospodarowania przestrzennego gminy, autorstwa arch. Tadeusza Sławińskiego. Dla kształtowania polityki przestrzennej gminy przyjęte zostały w omawianych zmianach z 1993 r. następujące zasady:

- rozwoju produkcji rolniczej jako wiodącej funkcji gminy przy równoczesnym wykorzystaniu jej walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla rozwijania funkcji rekreacyjno-turystycznej,
- podporządkowania działalności gospodarczej uwarunkowaniom i ograniczeniom obowiązującym na obszarach objętych ochroną prawną, do których należą położone w części na terenie gminy:
  - otulina Świętokrzyskiego Parku Narodowego,
  - Cisowsko-Orłowiński i Jeleniowski Park Krajobrazowy wraz ze strefami ochronnymi,
- koncentrowania obiektów i urządzeń obsługi o charakterze ogólnogminnym w Łagowie,
- realizowania w istniejących sołectwach podstawowych obiektów usługowych, przede wszystkim na terenach przeznaczonych pod zabudowę ze szczególnym uwzględnieniem wymogów ochrony zasobów środowiska przyrodniczego oraz interesów osób trzecich,
- ochrony przed zabudową terenów położonych wzdłuż tras komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- koncentrowania zabudowy mieszkaniowej na wyznaczonych terenach, umożliwiając tym samym ich obsługę, w zakresie komunikacji, zaopatrzenia w wodę, energię elektryczną, odprowadzenia ścieków itp.,
- ograniczenia rozproszenia zabudowy do przypadków uzasadniających jej realizację przebudową agrarną rolnictwa (przy tworzeniu gospodarstw), bądź rozbudową i uzupełnieniem istniejących siedlisk związanych funkcjonalnie z wykorzystywaniem terenu (itp.: osad leśnych, istniejących obiektów fermowych).

2) Zasady ochrony i kształtowania środowiska ustalone w planie obejmowały:

- uwzględnienie szczególnych wymogów zagospodarowania terenów otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego i Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego,
- przeciwdziałanie procesom erozyjnym, występujących zwłaszcza w środkowo-zachodniej części gminy,
- objęcie zalesieniami i zadrzewieniami terenów o bardzo niskiej przydatności rolniczej,
- tworzenie pasów obudowy biologicznej wzdłuż istniejących cieków wodnych,
- podjęcie rekonstrukcji oraz budowy małych zbiorników retencyjnych w związku z położeniem prawie całego obszaru gminy na terenach źródłiskowych,
- ograniczenie prac melioracyjnych na terenie gminy do zabiegów o charakterze odwadniającym,
- podjęcie prac rekultywacyjnych przez zalesienia na terenach zdewastowanych eksploatacją na potrzeby własne ludności.

1920) Dla budownictwa zagrodowego i mieszkaniowego plan zakładał:

- koncentrację zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i usługowej na terenach wyznaczonych w planie dla umożliwienia uzbrojenia ich w szybszy i mniej kosztowny sposób niż przy budowie pojedynczych obiektów,
- modernizację istniejącej zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej oraz realizację nowych obiektów, jako inwestycji odtworzeniowych na nowych działkach,
- realizację obiektów indywidualnego budownictwa zagrodowego i jednorodzinnego z koncentracją w Łagowie oraz obiektów o funkcjach mieszkaniowo-usługowych i mieszkaniowo-produkcyjno-usługowych w ramach wykorzystywania wolnych działek na terenach budownictwa zagrodowego.

1920) Dla rozwoju usług plan zakładał:

- wykorzystanie istniejących ośrodków zdrowia w Łagowie i Starej Zbelutce, o zwiększonej liczbie gabinetów lekarskich,
- zapewnienie opieki specjalistycznej w Kielcach i Opatowie,
- utrzymanie istniejących obiektów oświaty,
- modernizację i ewentualną rozbudowę istniejących obiektów,
- swobodne kształtowanie sieci placówek handlu i gastronomii.

1920) Dla turystyki sportu i rekreacji plan zakładał:

- utrzymanie istniejących obiektów w Łagowie (schroniska szkolnego, boiska i Sali gimnastycznej), terenów i urządzeń przy parkingu w Złotej Wodzie oraz szlaków turystycznych przebiegających przez teren gminy,
- wskazanie potencjalnych terenów pod lokalizację obiektów turystyki i rekreacji, zwłaszcza na terenach sołectw: Łagów, Zamkowa Wola, Złota Woda, Sędek, Melonek i Duraczów,
- wytypowanie wsi do rozwoju funkcji letniskowej,
- oznaczenie w terenie punktów widokowych w Sędku, Piotrowie i Woli Łagowskiej.

6) Dla rozwoju rolnictwa plan zakładał:

- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed użytkowaniem nierolniczym, zwłaszcza terenów z I-IV klasą bonitacyjną (bez precyzowania kierunków rozwoju produkcji rolnej),
- zabezpieczenie potrzeb lokalizacyjnych budownictwa zagrodowego i powiązanie produkcji rolnej z usługami rolniczymi,
- dopuszczenie w ramach wyznaczonych terenów lokalizacji małych obiektów usługowych i przetwórczych na zapleczach działek, pod warunkiem uzyskania pozytywnych uzgodnień od zainteresowanych organów,
- zakaz realizacji ferm bezściółkowych i dużych ferm ściółkowych oraz zakaz wykorzystywania gnojowicy do nawożenia pól, ze względu na położenie gminy na terenach chronionych,
- wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego.

7) Dla rozwoju przemysłu plan zakładał, bez wyznaczenia nowych terenów pod lokalizację zakładów przemysłowych:

- dopuszczenie możliwości wykorzystania obiektów po Spółdzielni Metalowej „Precyzja” w Łagowie na potrzeby produkcyjne,
- utrzymanie funkcjonowania przetwórnicy owocowo-warzywnej „Las”, piekarni i masarni,
- uruchomienie obiektów drobnego przetwórstwa surowców rolnych na terenach wyznaczonych pod zabudowę jako elementów składowych gospodarstw rolnych.

Plan nie przewidywał wykorzystania na skalę przemysłową udokumentowanych i perspektywicznych złóż surowców mineralnych, dopuszczając jedynie możliwość wykorzystania złoża wapieni po północnej

stronie drogi Kielce – Łagów – Opatów. Dla rzemiosła i usług bytowych plan zakłada uruchomienie nowych zakładów w już istniejących obiektach oraz realizację nowych obiektów na terenach przeznaczonych pod zabudowę.

8) Dla rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej plan zakłada:

- realizację trasy ekspresowej w ciągu drogi krajowej 74 Kielce – Łagów – Opatów z przejściem przez miejscowość Łagów trasą obwodową od strony północnej,
- przebudowę drogi wojewódzkiej Stopnica – Starachowice z ewentualnym obejściem miejscowości Łagów od strony zachodniej,
- realizację warsztatów naprawczych na terenach wyznaczonych w planie pod zabudowę, a także jako obiektów towarzyszących w bezpośrednim sąsiedztwie parkingów,
- utwardzenie dróg gruntowych,
- budowę wodociągów dla wszystkich sołectw gminy z wykorzystaniem istniejących i projektowanych studni,
- zmodyfikowanie stref ochronnych ujęć wodnych,
- zrealizowanie w pierwszej kolejności systemu utylizacji ścieków we wsiach ze szczególnym uwzględnieniem terenów o korzystnych warunkach występowania wód podziemnych, obejmujących środkową część gminy,
- budowę grupowych oczyszczalni ścieków dla poszczególnych sołectw lub pojedynczych oczyszczalni wraz z kolektorami dla kilku sołectw,
- realizację gminnego wysypiska śmieci na gruntach wsi Płucki.

9) Charakterystyka zmian planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy

Do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania gminy Łagów wprowadzono na przestrzeni ostatnich lat jego zmiany następującymi uchwałami:

- uchwałą Nr XVII/108/96 Rady Gminy w Łagowie z dnia 6.03.1996 r. w sprawie zmian nr 1 i 2, dotyczących przeznaczenia działki o numerze ewidencyjnym 447/2 pod budowę ubojni z masarnią oraz przeznaczenie działki nr 119 w Łagowie pod zabudowę jednorodzinna,
- uchwałą Nr XXV/153/97 Rady Gminy w Łagowie z dnia 23.04.1997 r. w sprawie zmian nr 3 i 4, dotyczących przeznaczenia działek 62/1 we wsi Złota Woda na cele usług gastronomiczno-hotelowych z zabudową jednorodzinna oraz przeznaczenia działki 98 we wsi Płucki na cele sportu i rekreacji,
- uchwałą Nr XXXII/205/98 Rady Gminy w Łagowie z dnia 16.06.1998 r. w sprawie zmiany nr 5, dotyczącej realizacji zakładu przerobu i zaplecza kopalni, zwałowisk zewnętrznych oraz wszelkich obiektów i urządzeń budowlanych niezbędnych dla uruchomienia kopalni odkrywkowej na terenie udokumentowanego złoża dolomitów dewońskich „Winna”.

III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

1920. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH KOMPONENTÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY

1920.4. POŁOŻENIE I OPIS OGÓLNY OBSZARU GMINY

Gmina Łagów położona jest w obrębie Gór Świętokrzyskich, będących częścią Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej. Na kształt obecnej rzeźby terenu miały wpływ najmłodsze ruchy górotwórcze (alpejskie), zróżnicowanie litologii podłoża, a także rzeźbotwórcza działalność rzek i cieków. Na terenie gminy dominują wydłużone wyniesienia rozciągające się z południowego wschodu na północny zachód

oraz leżące pomiędzy nimi obniżenia dolinne, z których najgłębsza jest dolina rzeki Łagowicy. Jest to charakterystyczny dla obszaru Gór Świętokrzyskich układ dolin i wzniesień nazywany „układem rusztowym”. Położoną w centrum gminy Nieckę Łagowską tworzą płaskie wyniesienia i rozległe formy nieckowate, powstałe na mało odpornych łupkach dewońskich i karbońskich. W/w wzniesienia są zbudowane z wapieni i dolomitów dewońskich. Niecka Łagowska od północy graniczy ze wschodnią częścią Pasma Łysogór, zachodnią skrajną częścią Pasma Jeleniowskiego oraz Pasmem Małacentowskim z izolowanym wzniesieniem – Kobylą Górą. Od południa Nieckę otacza południowo – wschodni skłon Pasma Orłowińskiego ze szczytem Kiełki. Występujące w obszarze Pasma Orłowińskiego lessy o znacznej miąższości, bardzo podatne na erozję, wydatnie wpływają na wzbogacenie rzeźby terenu w tej części gminy.

1.2. RZEŻBA TERENU

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski (wg J. Kondrackiego) obszar gminy Łagów położony jest w obrębie makroregionu **Wyżyna Kielecka** oraz mezoregionu **Góry Świętokrzyskie**.

Cały mezoregion Gór Świętokrzyskich obejmuje powierzchnię 1 680 km². Stanowi on najwyższą wzniesioną część Wyżyny Kieleckiej. Góry te składają się z kilku pasm biegnących równolegle wobec siebie. Określenie „góry” nie wiąże się w tym przypadku z krajobrazem lecz ze strukturą geologiczną. Jedynie część głównego Pasma Świętokrzyskiego (Łysogór) można zaliczyć do typu gór niskich. Dopływy Nidy oraz Czarnej Staszowskiej przecinają w poprzek struktury paleozoiczne. W partiach szczytowych występują charakterystyczne gołoborza — zbocza pokryte rumoszem skalnym. Lasy wykazują w swym składzie podobieństwo do dolnego piętra leśnego w Beskidach. W środkowej części tego mezoregionu utworzono Świętokrzyski Park Narodowy.

Duże znaczenie dla kształtowania obecnego krajobrazu gminy ma działalność rzeźbotwórcza rzek, zwłaszcza Łagowicy i jej dopływów, szczególnie uwidocznione są jej wpływy na południe od Łagowa, gdzie Łagowica wcina się w węglanowe utwory dewonu na kilkanaście metrów, odsłaniając prawie pionowe ściany wapienia. Na północ i wschód od Łagowa zaobserwować można powierzchniowe formy krasu zakrytego, tworzącego się pod przykrywającymi je utworami czwartorzędowymi, na wschodzie można zaobserwować liczne formy antropogeniczne w postaci licznych wyrobisk – niewielkie łomy o głębokości średnio 2-3 m. Zróżnicowanie morfologiczne terenu związane jest z budową geologiczną starszego podłoża, jego tektoniką, działalnością erozyjną i akumulacyjną ładolodu oraz procesami denudacyjnymi rzek i erozją zachodzącymi również obecnie a także procesami antropogenicznymi. Tak, więc morfologicznie jest to obszar urozmaicony. W dolinie rzeki Łagowicy na granicy z gminą Iwaniska rzędne terenu są najniższe i wynoszą ok. 245m npm. Pozostały obszar jest znacznie wyżej położony i osiąga rzędne ok. 425m npm (wzgórze Kamionka w paśmie Orłowińskim). Tak, więc deniwelacje wynoszą 180m.

Na badanym obszarze wyróżniono następujące formy morfologiczne:

- wzgórza denudacyjne zbudowane z utworów starszych od czwartorzędu stanowiące pagóry i wzniesienia o wysokościach względnych od 260m npm do ponad 400m npm, w obrębie których spadki terenu liczą 5-8%, 8-12% oraz powyżej 12%,
- wysoczyzna plejstocenska wyniesiona do 280m npm zbudowana z utworów czwartorzędowych, urozmaicona formami denudacyjnymi (dolinki, stożki napływowe, itp.), spadki terenu nie przekraczają 5% miejscami mogą wynosić 5-8%,
- dna głównych dolin rzecznych prowadzących stale wody wraz z tarasem zalewowym, zbudowane z piasków, żwirów, mułków, mad rzecznych oraz torfów, których modelowanie rozpoczęło się z początkiem holocenu i trwa nadal,
- doliny boczne pochodzenia fluwialno – denudacyjnego stale lub okresowo prowadzące wody, zazwyczaj podmokłe,
- krawędzie i podcięcia erozyjne,

- pola piasków przewianych z nielicznymi wydmami urozmaicone zagłębieniami typu deflacyjnego.

W aktualnej rzeźbie terenu gminy ważną rolę odgrywają zmiany wywołane gospodarczą działalnością człowieka, przy czym na pierwszy plan wybijają się tu formy antropogeniczne związane z dawną eksploatacją surowców mineralnych (wyrobiska i hałdy poeksploatacyjne). W dalszej kolejności zmiany naturalnej rzeźby spowodowane są budownictwem mieszkaniowym i drogowym.

Pod względem ukształtowania powierzchni teren gminy z wyjątkiem dolin rzecznych i terenów o spadkach pow. 12% jest to korzystny dla wszelkiego rodzaju budownictwa.

1.3. BUDOWA GEOLOGICZNA GMINY I SUROWCE MINERALNE

Struktura geologiczna terenów gminy jest bardzo urozmaicona. Jest ona położona w obrębie paleozoicznego masywu Gór Świętokrzyskich, w zasięgu synklinorium Kielecko – Łagowskiego i antyklinorium Klimontowskiego, w części należą do regionu kieleckiego, a od północy sięgają regionu Łysogórskiego. Masyw paleozoiczny reprezentowany jest tu przez utwory od kambru do karbonu, pod przykryciem osadów czwartorzędowych, czasem tylko trzeciorzędowych. Wśród utworów geologicznych wymienić należy na terenie gminy:

- kambr dolny i środkowy – tworzący wychodnie lub występujący przypowierzchniowo w obrębie antyklinorium klimontowskiego i w synklinie Łagowskiej, począwszy od góry Kielki poprzez Sędek, Wołę Łagowską, Kozłów, utwory z tego okresu tworzą iłowce, iłołupki, mułowce, piaskowce i kwarcyty,
- kambr środkowy – występujący przypowierzchniowo w niższych partiach Kobyłej Góry, Jeleniowskiej i Szczytniaka, wykształcony jako iłołupki, mułowce kwarcytowe, piaskowce i kwarcyty,
- ordowik – występujący punktowo w postaci zlepieńców, piaskowca, margli zapiaszczonych,
- sylur – występujący w postaci izolowanych płyt w wyższych partiach dolinek erozyjnych i ich zboczy, w dolinach wsi Zbelutka, Czyżów oraz niższych partiach stoków Góry Kamionki w postaci iłołupków z graptolitami, szarogłazów i mułowców – zalegającymi pod pokrywą dewonu, czasem bezpośrednio pod czwartorzędem,
- dewon – występujący na silnie zfałdowanych osadach starszego paleozoiku; na znacznych terenach gminy występują jego wychodnie są to m. in. utwory dewonu dolnego – mułowce, mułowce żelaziste, piaskowce mulaste i ilasto – kwarcowe, czasem tufity i zlepieńce, lokalnie żyły lamprofitów biotytowych, dewonu środkowego – dolomity, wapienie głównie drobnokrystaliczne, gruboławicowe, wapienie krypto i mikro krystaliczne oraz dewonu górnego – wapienie i wapienie margliste, margle, łupki i iłołupki,
- karbon – występujący w okolicy Złotej Wody i na południe od Piotrowa jako iłołupki, margle, mułowce z sferosyderytami, spękane łupki zawierające wkładki iłłów bitumicznych,
- perm – występujący w parowie Chojnów – Dół – w postaci żyłowych subwulkanicznych wylewów diabazów,
- trzeciorząd – występujący jako ily, ily piaszczyste, także gliny i piaski pylaste; utwory te wypełniają głównie leje krasowe na wschód od Łagowa; w okolicach Płucek – są to okruczowe złoża galeny i pirytu,
- czwartorzęd – reprezentowany przez gliny zwałowe, gliny i piaski peryglacjalne, żwiry i piaski wodnolodowcowe, lessy.

(Na powierzchni występują skały trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Najstarsze utwory są reprezentowane przez wapienie i dolomity dewonu środkowego oraz piaskowce kwarcytowe. Plejstocen jest reprezentowany głównie przez osady piaszczyste, rzadziej żwirowe i gliniaste. Najmłodsze utwory to holoceni aluwia (mułki, piaski, żwiry) oraz torfy, mady i namuły torfiaste, J. Łyczewska (1968, 1971r.).²⁾

(Na terenie gminy występuje 10 udokumentowanych złóż wapieni dewońskich i dolomitów, które położone są na wschód od miejscowości Łagów oraz 1 złóż piaskowców dolnodewońskich. Ich zestawienie przedstawia tabela poniżej:

Nazwa Złoża	Zasoby bilansowe na dzień 31 grudnia 2008 r. w tys. ton
Komorniki I – Z1, Z12	6 139,00 – udokumentowane w kat. C1
Winna – Z2	164 455,90 – udokumentowane w kat. C1
Nowy Staw – Z3	11 069,11 – udokumentowane w kat. C1
Łagów – Z4	22 404,00 (w tym udokumentowanych w kat. C1 – 7 831,00 w kat. C2 – 14 573,00)
Łagów IV – Z5	15 127,15 – udokumentowane w kat. C1
Łagów III – Z6	6923,00 – udokumentowane w kat. C1
Łagów V – Z7	8 974,50 – udokumentowane w kat. C1
Łagów II – Z8	12 756,00 – udokumentowane w kat. C1
Łagów Piotrow – Z9	3 426,00 – udokumentowane w kat. C1
Łagów Zagościniac – Z10	5 275,069 – udokumentowane w kat. C1
Duża Skala – Wał Małacentowski (na terenie gminy Wał Małacentowski) piaskowce dolnodewońskie – Z11	26 000,00

Na terenie gminy Łagów prowadzona jest eksploatacja następujących złóż:

1. dolomitów dewońskich ze złoża „WINNA”. Eksploatację złoża prowadzą Kielockie Kopalnie Surowców Mineralnych S.A. w Kielcach na podstawie ważnej koncesji Ministra Środowiska Nr 42/99 z dnia 16. 12. 1999r. udzielonej na 38 lat od daty wydania koncesji i w oparciu o Plan ruchu kopalni opracowany na lata 2000-2037. Powyższa koncesja ustanowiła obszar i teren górniczy „WINNA”. Zgodnie z Decyzją znak: RO.I 6018-577/2005 z dnia 28. 02. 2005 r. Starosty Powiatowego w Kielcach ustalony został wodny kierunek rekultywacji dla wyrobiska do celów edukacyjno-turystycznych oraz kierunek leśny dla zwałowisk zewnętrznych mas ziemnych i skalnych złoża. Możliwe jest okresowe gromadzenie w wyrobisku wód opadowych, w tym pochodzących ze skarp wyrobiska,
2. Eksploatacja wapieni dewońskich prowadzona jest ze złoża „Nowy Staw” w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OŚ.V 7511-1/07 z dnia 10. 01. 2007 r. z terminem ważności do dnia 31. 12. 2031 r. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „NOWY STAW”,
3. Eksploatacja wapieni dewońskich prowadzona jest z części złoża „ŁAGÓW V” w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OŚ.V 7511-10/08 z dnia 12. 08. 2008 r. Koncesja udzielona została na 10 lat, tj. do 12. 08. 2018 r. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „ŁAGÓW V”. Zasoby geologiczne złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2006 r. w kategorii C1 wynoszą 8 985,3 tys. ton,
4. Eksploatacja wapieni dewońskich prowadzona jest z części złoża „Łagów IV” w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OŚ.V 7511-13/07 z dnia 06. 09. 2007 r. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „ŁAGÓW IV”. Zasoby geologiczne bilansowe złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2005 r. w kategorii C1 wynoszą 15 127,15 ton. ²⁾

(Na terenie gminy występuje 15 udokumentowanych złóż wapieni dewońskich i dolomitów, które położone są na wschód od miejscowości Łagów oraz 1 złóż piaskowców dolnodewońskich oddalone od pozostałych złóż, zlokalizowane w sołectwie Małacentów.

Ich zestawienie przedstawia tabela poniżej:

Nazwa Złoża	Zasoby bilansowe (operatywne) (geologiczne) w tys. ton- stan na 31.12.2018r.	Powierzchnia {ha}	Eksploatowane + (tak) - (nie)
Komorniki 1 – Z1	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 1 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 7606 tys. ton	14,7101	+
Komorniki – Smyki – Z11	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja pola północnego wg dodatku nr 1 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 66 692 tys. ton	43,3920 w części w gminie Łagów	-
Winna – Z2/1	udokumentowane w kat. C1 zasoby bilans. 10 833 tys. ton	31,45	+
Winna Południe – Z2/2	udokumentowane w kat. C1+C2+D zasoby bilans. 33 673 tys. ton	35,5595	-
Nowy Staw – Z3	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 2 i 3 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 29 337 tys. ton	25,4593	-
Łagów – Z4 (usunięte z bilansu w czerwcu 2017r.) *	udokumentowanych w kat. C1 i C2, aktualizacja wg dodatku nr 7 do dokumentacji geologicznej z zasobami w kat. C1 i C2; wraz z dodatkiem nr 8 *	14,4628	-
Łagów IV – Z5	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 1 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 50 942 tys. ton	18,7162	+
Łagów III – Z6	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 2 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 8 382 tys. ton	5,3000	+
Łagów V – Z7	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 1,2 i nr 3 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 18 874 tys. ton	11,4308	+
Łagów II – Z8	udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 1 do dokumentacji geologicznej; złoża w części zalega na złożu Łagów; zasoby bilans. 50 942 tys. ton	39,3707	+
Łagów Zagoścień – Z9	udokumentowane w kat. C1 i C2, aktualizacja wg dodatku nr 1 do dokumentacji geologicznej; zasoby bilans. 2 650 tys. ton	6,1415	+
Duża Skala – Wał Małacentowski (na terenie gminy Wał	Lokalizacja przybliżona, udokumentowane w kat. C2 złoża piaskowców kwarcytowych wraz z	201,24	-

<i>Małacentowski) piaskowce dolnodewońskie – Z10</i>	<i>zasobami pozabilansowymi (oprac. z 1969 r.)</i>		
<i>Łągów – Nowy Staw – Z12</i>	<i>udokumentowane w kat. C1 zasoby bilans. 21 065 tys. ton</i>	<i>26,35</i>	<i>–</i>
<i>Wszachów I – Z13</i>	<i>udokumentowane w kat. C1; aktualizacja wg dodatku nr 2 i 3 do dokumentacji geologicznej; złoże w znacznej części zalega poza granicami gminy Łągów (gm. Baćkowice); zasoby bilans. 43 565 tys. ton</i>	<i>27,7137</i>	<i>-/+ W części południowej na terenie gminy Łągów – nie eksploatowane. Eksploatacja złoża w północnej jego części odbywa się na obszarze gminy Baćkowice.</i>
<i>Nowy Staw I – Z14</i>	<i>Złoże wapieni i dolomitów dewońskich, udokumentowane w kat. C1; Złoże posiada również obszary zasobów pozabilansowych; zasoby bilans. 22 806 tys. ton</i>	<i>20,00</i>	<i>–</i>
<i>Komorniki 2 – Z15</i>	<i>udokumentowane w kat. C1;</i>	<i>Złoże w części na obszarze gminy Łągów i gminy Baćkowice</i>	<i>–</i>

* (Złoże „ŁAGÓW”) Decyzja Marszałka Województwa Świętokrzyskiego (pismo znak: OWŚ-V.7427.9.2017 z dnia 22.06.2017r.) zatwierdzono dodatek nr 8 do dokumentacji geologicznej złoża wapieni dewońskich „Łągów” z zasobami w kat. C₁ i C₂ w m. Łągów. Dodatek ma charakter rozliczeniowy i z uwagi na uwarunkowania przestrzenne (bezpieczeństwo użytkowania drogi krajowej nr 74) i związanej z tym braku możliwości eksploatacji złoża drogą strzałową – eksploatacja złoża w kontekście takich ograniczeń jest ekonomicznie nie uzasadniona. Zasoby złoża zostały zatem wykreślone z Bilansu Zasobów.

Na terenie gminy Łągów prowadzona jest eksploatacja następujących złóż:

- 1) **dolomitów dewońskich ze złoża „WINNA”** w oparciu o koncesję wydaną przez Ministra Środowiska Nr 42/99 z dnia 16.12.1999r. udzielona na 38 lat od daty wydania koncesji i w oparciu o Plan ruchu kopalni opracowany na lata 2000-2037. Powyższa koncesja ustanowiła obszar i teren górniczy „WINNA”. Zgodnie z Decyzją znak: RO.I 6018-577/2005 z dnia 28. 02. 2005 r. Starosty Powiatowego w Kielcach ustalony został wodny kierunek rekultywacji dla wyrobiska do celów edukacyjno-turystycznych oraz kierunek leśny dla zwałowisk zewnętrznych mas ziemnych i skalnych złoża. Możliwe jest okresowe gromadzenie w wyrobisku wód opadowych, w tym pochodzących ze skarp wyrobiska. Zasoby geologiczne bilansowe złoża*

udokumentowane na dzień 31.12.2010r. ("Winna Południe") w kategorii C₁+C₂+D: dolomity 24 142 tys. ton (C₁) i 9 531 tys. ton (C₂); piaski kwarcytowe: 9 833 tys. ton (D).

Koncesja ustanawia teren górniczy i teren górniczy „Winna”.

- 2) **wapieni dewońskich ze złożeń „ŁAGÓW – ZAGOŚCINIEC”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7422.5.2011 z dnia 19.05.2011 r. oraz koncesje zmieniające znak: OWŚ.V.7422.9.2012 z dnia 03.04.2012 r. i znak: OWŚ.V.7422.31.2014 z dnia 09.09.2014 r. Zasoby geologiczne bilansowe złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2008 r. w kategorii C1 wynoszą 4 526,58 ton. Koncesja ustanawia teren górniczy i teren górniczy „Łagów - Zagościniec”.
- 3) **wapieni dewońskich ze złożeń „ŁAGÓW II”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7422.21.2014 z dnia 23.07.2014 r. Zasoby geologiczne złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2013 r. w kategorii C1 wynoszą 13 097,0 tys. Ton. Koncesja udzielona została na 15 lat, tj. do 31.12.2030 r. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „ŁAGÓW IIA”.
- 4) **wapieni dewońskich ze złożeń „ŁAGÓW III”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7422.31.2013 z dnia 04.12.2013 r. Koncesja udzielona została na 20 lat, tj. do 31.12.2033 r. Zasoby geologiczne złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2013 r. w kategorii C1 wynoszą 3 543,20 tys. ton. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „ŁAGÓW III”.
- 5) **wapieni dewońskich prowadzona jest z części złoża „Łagów IV”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OŚ.V 7511-13/07 z dnia 06. 09. 2007 r. wraz z jej zmianą znak: OWŚ.V.7422.21.2014 z dnia 30.03.2015 r. Zasoby geologiczne bilansowe złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2013 r. w kategorii C1 wynoszą 13 049,72 tys. ton. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „ŁAGÓW IVA”.
- 6) **wapieni dewońskich prowadzona jest z części złoża „ŁAGÓW V”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ-V.7422.21.2017 z dnia 04.06.2018 r. Koncesja udzielona została na 8 lat, tj. do 31.12.2026r. Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „ŁAGÓW VB”. Zasoby geologiczne złoża, udokumentowane na dzień 31 grudnia 2017 r. w kategorii C1 wynoszą 19 296,66 tys. ton (zasoby bilansowe). Zasoby przemysłowe złoża, możliwe do wydobycia (operatywne) udokumentowane na dzień 31 grudnia 2016 r. w kategorii C1 wynoszą 2 069,17 tys. ton. Obowiązuje Decyzja Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ-V.7427.14.2018 z dnia 6.08.2018r. zatwierdzająca Dodatek nr 3 do dok. geolog. Złoża wapienia dewońskich „Łagów V”.
- 7) **wapieni i dolomitów dewońskich prowadzona jest z części złoża „NOWY STAW”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7422.15.2015 z dnia 10.07.2015 r. Koncesja udzielona została na 21 lat, tj. do 31.12.2036r. Zasoby geologiczne złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2014 r. w kategorii C1 wynoszą 8 270,41 tys. ton. Koncesja ta ustanowiła obszar i teren górniczy „NOWY STAW IV”. Decyzją wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7422.16.2017 z dnia 30.10.2017r. zmieniono koncesję ustanawiając teren górniczy i obszar górniczy „NOWY STAW V”. Zasoby geologiczne złoża udokumentowane na dzień 31 grudnia 2017 r. w kategorii C1 wynoszą 30 167,95 tys. ton zasobów bilansowych (w tym wapieni – 20 674,69 tys. ton, dolomitów – 9 493,26 tys. ton. Powyższe wielkości wynikają z zatwierdzenia dodatku nr 3 do dok. Geologicznej złoża wapieni dewońskich „Nowy Staw”.

8) **dolomitów dewońskich prowadzona jest z części złoża „KOMORNIKI 1”** w oparciu o koncesję wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7422.3.2016 z dnia 20.01.2016 r. (zmiana pierwotnej koncesji znak: OWŚ.V.7422.17.2015 z dnia 30.07.2015 r.).

Zasoby geologiczne stan na 31.12.2016r. udokumentowane w kategorii C₁: 8 226 tys. ton (zasoby przemysłowe: 2 984 tys. ton).

Koncesja ta ustanawia obszar i teren górniczy „KOMORNIKI 1B”.

Udokumentowane złoża wapieni i dolomitów dewońskich – przygotowania do wydobycia, ze złóż:

1) „Nowy Staw I” zatwierdzona decyzją Dokumentacja geologiczna wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7427.14.2017 z dnia 30.11.2017 r.

Projekt robót geologicznych na poszukiwanie i rozpoznanie w kat. C₁ złoża (...) – decyzja Marszałka Woj. Świętokrz. Znak: OWŚ-V.7422.1.2.2016/2017 z dnia 22.03.2017r.

Zasoby geologiczne stan na 31.12.2016r. udokumentowane w kategorii C₁:

- 22 806,38 tys. ton (zasoby bilansowe), w tym wapień 13 533,68 tys. ton i dolomity 9 272,70 tys. ton;
- 1 062,32 tys. ton (zasoby pozabilansowe), w tym wapień 89,71 tys. ton i dolomity 972,62 tys. ton;

2) „Komorniki 2” zatwierdzona decyzją Dokumentacja geologiczna wydaną przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego znak: OWŚ.V.7427.2.2019 z dnia 08.02.2019 r.

Zasoby geologiczne stan na 31.12.2018r. udokumentowane w kategorii C₁:

- 19 613,9 tys. ton (zasoby bilansowe), w tym wapień i wapień dolomityczne 10 423,0 tys. ton i dolomity i dolomity wapniste 9 190,9 tys. ton;
- 428,1 tys. ton (zasoby pozabilansowe), w tym wapień i wapień dolomityczne 201,0 tys. ton i dolomity i dolomity wapniste 227,1 tys. ton;

3) „Łagów – Nowy Staw” – w trakcie procedury udzielania koncesji na eksploatację.

Zasoby geologiczne stan na 31.12.2018r. udokumentowane w kategorii C₁:

- 21 065 tys. ton (zasoby bilansowe).

Ponadto obowiązują tereny górnicze ujawnione w części graficznej studium:

— „WSZACHÓW IB” ustanowiony decyzją Marszałka Woj. Świętokrz. znak: OWŚ-V.7422.40.2012 z dnia 18.12.2012r. w sprawie zmiany koncesji MOŚZNiL Nr 16/98 z dnia 20.08.1998r. wraz z późn. Zmianami na wydobycie dolomitów dewońskich z części złoża „Wszachów I”.

— „WSZACHÓW IIA” ustanowiony decyzją Marszałka Woj. Świętokrz. znak: OWŚ-V.7422.34.2014 z dnia 30.12.2014r. w sprawie zmiany koncesji z dnia 16.12.2010r. na wydobycie dolomitów dewońskich z części złoża „Wszachów II”.

W większości obszar złoża „Wszachów I” znajduje się w granicach administracyjnych gminy Baćkowice. Na terenie gminy Łagów złożo „Wszachów I” przygotowywane jest do podjęcia w jego granicach wydobycie, co uwzględnia przedmiotowa zmiana studium. Procedury zmierzające do uzyskania koncesji na wydobycie w tym obszarze zostały już zainicjowane.

²⁾

W związku z prowadzonymi działaniami eksploatacyjnymi zgodnie z wydanymi koncesjami przedsiębiorcy zobowiązani są do :

- *Zabezpieczenia wyrobiska pod względem bezpieczeństwa powszechnego,*
- *Przestrzegania przepisów BHP i przeciwpożarowych,*
- *Prowadzenia eksploatacji zgodnie z zasadami techniki górniczej, z zachowaniem stateczności skarp roboczych w wyrobisku górniczym, w sposób wykluczający powstawanie nawisów skalnych,*
- *Prowadzenia działalności wydobywczej w sposób wykluczający zanieczyszczenie gruntu i wód substancjami ropopochodnymi, przy użyciu sprawnych technicznie maszyn i urządzeń.*

Na wschodnią część gminy Łagów zachodzi fragment terenu górniczego „WSZACHÓW I” utworzony w koncesji Nr 16/98 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 20. 08. 1998 r. dla wydobycia dolomitu ze złoża „Wszachów I” w miejscowości Wszachów, gmina Baćkowice. Koncesja udzielona została przedsiębiorcy Kamieniołomy Świętokrzyskie Sp. z o.o. w Baćkowicach na okres 20 lat. ²⁾

1.4. CHARAKTERYSTYKA WARUNKÓW WODNYCH

1.4.1. Wody powierzchniowe

Sieć hydrograficzną gminy tworzy rzeka Łagowica z dopływami, a także w północnej jej części główny odcinek Słupianki. Łagowica oraz Słupianka wypływają ze źródeł położonych w rejonie Wału Małacentowskiego. Brak danych o przepływach tych cieków. Stan czystości wód w głównym cieku gminy Łagowicy jest niezadowolający (w ostatnim okresie, po oddaniu do użytku oczyszczalni systematycznie się poprawia). Prowadzi ona jednak nadal wody pozaklasowe.

Jak wynika z badań prowadzonych przez WIOŚ w Kielcach w 2008 r. Łagowica prowadziła na całym obszarze gminy wody pozaklasowe, w klasyfikacji ogólnej i bakteriologicznej oraz III w klasyfikacji fizyko-chemicznej. O klasie tej zdecydował wskaźnik bakteriologiczny (miano Coli).

Na terenie gminy brak jest zbiorników wód powierzchniowych.

Podsumowując należy stwierdzić, że retencja powierzchniowa jest zdecydowanie za mała i nie odpowiada potrzebom gospodarki wodnej gminy, jest także niewystarczająca dla potrzeb gospodarczych, zwłaszcza turystyki i rolnictwa.

1.4.2. Wody podziemne

Teren gminy Łagów położony jest poza wyznaczonymi w Polsce Głównymi Zbiornikami Wód Podziemnych (GZWP). Położony jest niemniej jednak w użytkowym poziomie wodonośnym, którego wody ujmowane są studniami, o których mowa poniżej.

(W gminie występuje strefa użytkowych zbiorników wód podziemnych (UZWP), zlokalizowana w centralnej części gminy. Wydajność studni wynosi 19,5- 84 m³/h. strefa ta związana jest z środkowo i górno dewońskimi marglami, wapieniami i dolomitami w których występują wody szczelinowe i szczelinowo- krasowe.

Wody podziemne należy przeznaczać wyłącznie do celów konsumpcyjnych dla zaopatrzenia ludności, dla celów przemysłowych winny być wykorzystywane wody powierzchniowe.

²⁾

Warunki hydrogeologiczne obszaru gminy są ściśle związane z jego budową geologiczną. Znaczna część gminy (środkowa i północna) położona jest na bezwodnych utworach kambru, ordowiku i syluru, oraz na słabo wodonośnych utworach dewonu dolnego i kambru. Małe ilości wody w tych utworach są ujmowane studniami kopanymi oraz nielicznymi studniami wierconymi.

Studnia głębinowa w Płuckach objęta jest siecią regionalnego monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych w województwie świętokrzyskim.

Studnie głębinowe stanowiące ujęcia wód podziemnych dla celów komunalnych nie posiadają ustanowionych stref ochrony pośredniej, utworzone zostały jedynie strefy ochrony bezpośredniej zamykające się w granicy ogrodzenia ujęcia.

Środkowa część gminy to obszar o korzystnych warunkach występowania wód wglębnych dla potrzeb komunalnych i z tej racji podlega ochronie przed lokalizowaniem w jego obrębie obiektów mogących spowodować zanieczyszczenie tych wód.

Na terenie gminy Łagów występują następujące ujęcia wód podziemnych (komunalnych)

Lp.	Lokalizacja	Ilość studni	Wydajność średnia w m ³ /dobę	Sposób wykorzystania i zabezpieczenia
1.	Płucki – ujęcie gminne	1	1920 (1370 ²)	wodociąg gminny ²⁾
2.	Łagów	1	2016 (823,90 ²)	wodociąg gminny, ²⁾
3.	Wola Zamkowa	2	1128 (786,10 ²)	wodociąg gminny, ²⁾
4.	Lechówek	1	408 (84,92 ²)	wodociąg gminny, ²⁾
5.	„małe Płucki”	1	432	własność gminy, zaślepiony, nie eksploatowany otwór
6.	<i>Piotrów Zagoścień</i>	1	823,90	<i>Pobór wody dla gospodarstwa rolnego. Ustalono strefę ochrony bezpośredniej ujęcia.</i> ²⁾

1.4.3. Zagrożenie powodziowe

Gmina Łagów nie posiada wyznaczonych obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią. Jednakże w studium wyznaczono na podstawie operatu przeciwpowodziowego dla byłego województwa kieleckiego oraz informacji zdobytych w czasie wywiadu społecznego obszary dolin rzecznych (stałe lub okresowo zalewane wodami powodziowymi - tereny zalewowe).

W obrębie w/w terenów wprowadza się następujące zakazy:

- ✓ wznoszenia nowych oraz rozbudowy istniejących obiektów kubaturowych,
- ✓ gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych i innych materiałów oraz składowania odpadów, które po zalaniu mogłyby zagrażać skażeniem środowiska,
- ✓ sadzenia drzew i krzewów z wyjątkiem roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów.

Ochrona przed powodzią wymaga długofalowych działań, w związku z czym powinna być prowadzona zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej. Przepisy zawarte w ustawie „Prawo Wodne” z dnia 18.07.2001 r. (Dz. U. nr 115 poz. 1229 ze zmianami) szczególny nacisk kładą na ochronę czynną, realizowaną poprzez zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, biologiczną zabudowę terenów zlewni oraz budowę lub rozbudowę zbiorników wodnych i polderów przeciwpowodziowych. Zwraca również uwagę na potrzebę funkcjonowania systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami jak również na konieczność prawidłowego kształtowania zagospodarowania przestrzennego.

Dla obszarów nieobwałowanych, narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (zgodnie z ww. ustawą Prawo wodne) Dyrektor RZGW w Krakowie sporządzi studium określające m.in. granice obszarów bezpośredniego zagrożenia uwzględniające częstotliwość występowania powodzi, ukształtowanie dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefę przepływów wezbrań powodziowych, tereny zagrożone osuwiskami oraz depresyjne i bezodpływowe). Do czasu opracowania ww. studium materiałem wiążącym w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest wspomniany wcześniej „Operat przeciwpowodziowy dla woj. Kieleckiego” z 1989 roku. W operacie tym wyznaczono granice terenów zalewowych, obejmujące tereny wzdłuż rzeki Łagowicy.

Zgodnie z Ustawą Prawo Wodne (art. 40 ust. 1 pkt 3) na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania. Przepisy ww. ustawy (art. 83) wymieniają również czynności, których wykonanie jest zabronione na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią. Organem właściwym do wydania zgody na zwolnienie od zakazów dla obszarów zlokalizowanych wzdłuż cieków naturalnych jest dyrektor RZGW w Krakowie.

W celu zapobiegania małym lokalnym podtopieniom należy zadbać także o stan rowów odwadniających wykonanych na terenach rolnych oraz wzdłuż dróg, tak aby spływająca nimi woda nie natrafiała na przeszkody umożliwiające jej rozlanie się. Aby zapewnić właściwy odpływ wody w rowach należy zadbać o ich częstą konserwację i wykaszanie.

(Na całym obszarze gminy Łagów nie obowiązują Studia ochrony przeciwpowodziowej. Nie zostały też opracowane dla obszaru gminy mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego w ramach projektu „Informatyczny System Osłony Kraju”, tym samym brak jest obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczanych przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej – w związku z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne.

Na mapie studium oprócz dolin większych cieków wyznaczono również tereny dolin mniejszych cieków, które w czasie deszczy nawalnych i wód roztopowych mogą stanowić zagrożenie powodziowe.

Efektywnymi sposobami zwiększenia retencji wód w gminie w obrębie małej zlewni jest budowa małych zbiorników wodnych i oczek wodnych, regulacja odpływu ze stawów i oczek wodnych, gromadzenie wody w rowach melioracyjnych i kanałach, retencjonowanie odpływów z systemów drenarskich oraz zwiększenie retencji dolinowej. Przyczynia się to również do spowolnienia odpływu wód powierzchniowych, podniesienia poziomu wód gruntowych, powstrzymania degradacji siedlisk wodno-bagiennych, zwiększenia różnorodności biologicznej obszaru oraz powstrzymania erozji terenowej.

W celu zapobiegania małym lokalnym podtopieniom należy zadbać o stan rowów odwadniających wykonanych na terenach rolnych oraz wzdłuż dróg, tak aby spływająca nimi woda nie natrafiała na przeszkody umożliwiające jej rozlanie się. Aby zapewnić właściwy odpływ wody w rowach należy zadbać także o ich częstą konserwację i wykaszanie.

Wszystkie powyższe tereny powinny być bezwzględnie wykluczone spod zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej celem ochrony życia ludzi i ich mienia przed skutkami powodzi oraz środowiska naturalnego przed dewastacją.

Na obszarach przyległych do cieków należy zachować pasy ochronne w celu dostępu do wody w ramach powszechnego korzystania z wód oraz umożliwienia administratorowi cieków prowadzenia konserwacji w korytach cieków jak również w celu ochrony otuliny biologicznej cieku. Pasy ochronne wzdłuż cieków wodnych należy zagospodarować poprzez porost łąkowy, łąki lub pastwiska (bez stałego pobytu bydła) z wykluczeniem lub ograniczeniem gruntów ornych. Pas ochronny powinien zostać wykluczony spod zabudowy kubaturowej.

Zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawa Wodnego zabrania się grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu. W związku z art. 28 w/w ustawy właściciel nieruchomości przyległej do powierzchniowych wód publicznych jest obowiązany umożliwić dostęp do wody na potrzeby wykonywania robót związanych z utrzymaniem wód. W związku z art. 25 w/w ustawy Prawo wodne zabrania się niszczenia lub uszkodzenia brzegów śródlądowych wód powierzchniowych, tworzących brzeg wodny, budowli lub murów niebędących urządzeniami wodnymi oraz gruntów pod śródlądowymi wodami powierzchniowymi.

(1.4.4. Tereny zmeliorowane.

Grunty zmeliorowane, a zwłaszcza zdrenowane nie powinny być przewidziane pod zalesienia ani pod ewentualną zabudowę, gdyż w/w inwestycje mogą spowodować zniszczenie lub uszkodzenie istniejącej sieci drenarskiej. W przypadku ewentualnej zabudowy na terenach zmeliorowanych należy zobowiązać inwestora do zinwentaryzowania istniejących urządzeń melioracyjnych celem ujęcia w projekcie właściwych rozwiązań zapobiegających ich zniszczeniu lub uszkodzeniu. Projekty budowlane w tym zakresie należy uzgodnić z właściwym oddziałem terenowym Świętokrzyskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach.

W obszarze terenów zmeliorowanych w myśl przepisów Prawa wodnego zabrania się niszczenia i uszkodzenia urządzeń wodnych.

2)

1.5. CHARAKTERYSTYKA WARUNKÓW GLEBOWYCH

1.5.1. Charakterystyka jakości gleb i powierzchni ziemi

Według klasyfikacji JUNG Puławy gmina Łagów zalicza się do regionu glebowo-rolniczego łysogórskiego, charakteryzującego się występowaniem gleb kompleksów zbożowo-pastewnych. Gleby tego regionu wytworzone są głównie z lessów głębokich. Warunki glebowe gminy cechuje koncentracja gleb o stosunkowo wysokiej wartości bonitacyjnej w centralnej i południowo-wschodniej części a także w części północnej. Występują tu gleby brunatne, bielcowe i rędziny. Struktura bonitacyjna gleb przedstawia się jak niżej (w/g informacji zawartej w planie miejscowym gminy) :

Tab. 1. Struktura bonitacyjna gleb

Klasa użytków	Powierzchnia w ha
a). grunty orne:	
kl. II	100
kl. III	1.043
kl. IIIa	714
kl. IV	1.002
kl. IVa	760
kl. V	900
kl. VI	70
Razem	4.589
b). sady	
kl. IIIa	35
kl. IV	150
Razem	185
c). trwałe użytki zielone	

kl. III	220
kl. IV	420
kl. V	120
kl. VI	60
Razem	820

Warunki glebowe gminy należy ocenić jako średnio dobre. W północnej i wschodniej części gminy występują lessy. Charakterystyczną cechą gleb lessowych (zwłaszcza we wschodniej części obszaru gminy) są rozległe wysoczyzny, przecięte gęstą siecią wąwozów oraz głęboko wcięte doliny rzek i cieków wodnych. Fragmenty stokowe i wierzchowiny są intensywnie użytkowane rolniczo. Urozmaiconej rzeźbie terenów lessowych towarzyszą także dolinne krajobrazy, charakteryzujące się lokalnym nagromadzeniem gleb madowych, okresowo nadmiernie uwilgotnionych, użytkowane jako łąki i pastwiska. Gleby lessowe tworzą cenne kompleksy pszenne – bardzo dobry i dobry. W części wschodniej i południowej gminy występuje duże zagrożenie erozją gleb spowodowane m. in. urozmaiceniem rzeźby terenu.

Przydatność rolnicza gleb

- Kompleksy rolniczej przydatności gleb stanowią ekosystemy glebowe, posiadające podobne właściwości fizyczne oraz chemiczne, mogące być podobnie zagospodarowane. Są one typami siedliskowymi rolniczej przestrzeni produkcyjnej, z którymi związany jest odpowiedni dobór roślin uprawnych i określone warunki uprawne. Tak więc, dokładniej niż klasyfikacja bonitacyjna, pozwalają ocenić wartość przyrodniczą i gospodarczą gleb.

Tab. Procentowe zestawienie kompleksów rolniczej przydatności gleb w gminie Łagów na tle dawnego województwa kieleckiego

wyszczególnienie	grunty orne										użytki zielone		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	14	1z	2z	3z
Gmina Łagów	0,2	15,7	22,6	2,4	9,8	10,2	6,5	26,1	4,4	2,1	0,3	67,1	32,6
Województwo	8,4	20,6	13,3	4,0	7,2	13,7	12,3	12,7	7,4	0,2	2,7	52,0	45,3

Źródło; na podstawie JUNG Puławy, 1980r

Zagadnienia degradacji gleb

Degradacja gleb jest spowodowana wieloma czynnikami, a jej efektem końcowym jest zawsze zmniejszenie aktywności biologicznej środowiska glebowego, zmniejszenie produktywności oraz zniszczenie pokrywy glebowej. Procesy degradacji w zależności od przyczyn dzieli się na naturalne, geotechniczne, przemysłowe, urbanizacyjne, komunikacyjne, agrotechniczne oraz chemiczne.

Gleba opiera się najdłużej presji czynników degradujących, gdyż posiada specyficzne naturalne właściwości, które opóźniają i zwalniają procesy degradacyjne. Odporność ta zależy od składu mineralnego i granulometrycznego oraz od zawartości próchnicy. Najmniejszą odporność na działanie czynników degradujących wykazują gleby pyłowe, piaszkowe luźne i słabogliniaste.

Na obszarze gminy z najważniejszych zagrożeń degradujących gleby jest powierzchniowa erozja wodna. Powoduje ona zmywanie gleby ze zboczy i jej osadzanie u podnóży stoków lub w innych miejscach, gdzie zmniejsza się prędkość prądu wody. Głównym elementem klimatycznym wpływającym na występowanie erozji wodnej jest wielkość i natężenie opadów atmosferycznych oraz wiosenne spływy roztopowe, zwłaszcza na obszarach o rzeźbie wyżynnej i o znacznych spadkach, jakie występują na obszarze gminy.

Wskaźnik zagrożenia erozyjnego uzależniony od rocznej sumy opadów, przedstawia się następująco:

< 600 mm - wskaźnik 1,00,

600 - 700 mm - wskaźnik 1,19,
700 - 800 mm - wskaźnik 1,40,

Wielkość erozji gleb jest również uzależniona od ich podatności na rozmywanie w zależności od rodzaju, typu i składu granulometrycznego. Przedstawia się następująco:

- gleby organiczne, mady	- podatność niska,
- gliny lekkie, piaski gliniaste i utwory szkieletowe	- podatność słaba,
- piaski luźne, słabogliniaste	- podatność średnia,
- utwory lessowe	- podatność silna.

Najważniejszymi elementami rzeźby wpływającymi niekorzystnie na występowanie i nasilenie procesów erozyjnych są: nachylenie i długość zbocza, ekspozycja i rozczłonkowanie powierzchni terenu. Ocena zagrożenia uzależniona od nachylenia stoku przedstawia się następująco:

0-2%	- erozja nie występuje,
2-5%	- zagrożenie słabe,
5-12%	- zagrożenie średnie i silne,
pow. 12%	- zagrożenie silne i bardzo silne.

Na omawianym obszarze występują obszary narażone na działanie erozji intensywnej. Są to niewielkie kontury gleb występujących w okolicach wsi: Sadków, Gęsice, Zbelutka Stara i Nowa. Zajmują one powierzchnię ok. 80ha, co stanowi ponad 2% gruntów ornych. Gleby narażone na działanie erozji występują w obrębach o rzeźbie terenu wysokofalistej, w obrębie kompleksów 6 – go i 7 – go. Na wymienionych terenach wskazana jest orka w poprzek stoku oraz udział roślin o dobrze rozwiniętym systemie korzeniowym.

Na obszarze gminy głównymi czynnikami degradującymi pokrywę glebową jest budownictwo mieszkaniowe, przemysłowe i komunikacyjne. Ponadto zanieczyszczenia przemysłowe powodują możliwość kumulowania w glebie nadmiaru pierwiastków szkodliwych dla zdrowia, które w działaniach rekultywacyjnych są trudne do usunięcia – tereny w sąsiedztwie tras komunikacyjnych.

1.6. WARUNKI KLIMATYCZNE

1.6.1. Klimat

Zgodnie z podziałem Polski na dzielnice klimatyczne (wg A. Wosia) gmina Łagów położona jest w regionie zachodniomałopolskim, w strefie małej zmienności częstości występowania poszczególnych typów pogody. Ukształtowanie powierzchni terenu powoduje występowanie różnic mikroklimatu w obrębie poszczególnych siedlisk. Dotyczy to szczególnie różnic temperatury, przymrozków, mgieł, długości okresu wegetacyjnego, jakie występują pomiędzy dnami dolin i stokami a intensywniej nasłonecznionymi wierzchołkami.

Podstawowe parametry klimatyczne dla obszaru gminy przedstawiają się następująco:

średnia temperatura powietrza w roku	6°C
średnia temperatura stycznia	- 5°C
średnia temperatura lipca	17°C
długość zimy	100 dni
długość lata	80 dni
pierwsze jesienne przymrozki	20 X

ostatnie wiosenne przymrozki	30 IV
długość okresu bezprzymrozkowego	ok. 150 dni
długość okresu z pokrywą śnieżną	ok. 90 dni
długość okresu wegetacji	ok. 198 dni
roczna suma opadów	ok. 700 mm
przeważają wiatry zach. (pow. 35%)	

1.6.2. Warunki topoklimatyczne

Powyższa ogólna charakterystyka warunków termicznych, wilgotnościowych, opadowych i wietrznych dotyczy całego obszaru badań. Zmienne warunki fizjograficzne (głównie rzeźba terenu) powodują pewne lokalne zróżnicowanie klimatu. Należy wyróżnić następujące jednostki topoklimatyczne:

- a) **Topoklimat ciepły występujący w obrębie zboczy o ekspozycji południowej, południowo-zachodniej, zachodniej i wschodniej** o bardzo dobrych warunkach klimatycznych. Tereny te charakteryzują się bardzo dobrymi warunkami solarnymi i termicznymi, dobrym przewietrzaniem, małą częstotliwością mgieł oraz krótszym okresem zalegania pokrywy śnieżnej. Wyróżniają się więc najbardziej korzystnymi warunkami topoklimatycznymi dla zabudowy mieszkaniowej, specjalnej oraz sadownictwa i warzywnictwa.
- b) **Topoklimat wietrzny, właściwy dla obszarów płaskich** o przeciętnych warunkach topoklimatycznych. Tereny te charakteryzują się dobrymi i przeciętnymi warunkami solarnymi, dobrymi warunkami termicznymi i wilgotnościowymi, bardzo dobrym przewietrzaniem oraz małą częstotliwością występowania mgieł. Tereny te wyróżniają się korzystnymi warunkami do zabudowy mieszkaniowej oraz są wskazane dla uprawy roślin wszystkich odmian.
- c) **Topoklimat chłodny, występujący na północnych zboczach** o mało korzystnych warunkach klimatycznych. Obszary te charakteryzują się najsłabszymi warunkami solarnymi (głównie jesienią i zimą), przeciętnymi warunkami termicznymi i wilgotnościowymi, dobrymi warunkami wietrznymi oraz dłuższym okresem zalegania pokrywy śnieżnej. Tereny te nie są wskazane do zabudowy rekreacyjnej, mieszkaniowej oraz dla upraw wymagających znacznego nasłonecznienia.
- d) **Topoklimat wilgotny, zastoiskowy, właściwy dla dolin rzecznych** o niekorzystnych warunkach topoklimatycznych. Tereny te charakteryzują się gorszymi warunkami solarnymi, niekorzystnymi warunkami termicznymi, wilgotnościowymi, dużą częstotliwością występowania mgieł, słabą wentylacją i utrudnionymi warunkami rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Często występuje na nich niekorzystne zjawisko inwersji termicznej, co jest następstwem wychłodzenia się podłoża wskutek wypromieniowania ciepła pobranego w ciągu dnia przez grunt. Powietrze chłodne znajdujące się w warstwie przygruntowej, na skutek niewielkich spadków dolin oraz zapór utrudniających jego spływ zalegać może stosunkowo długo w ich obrębie, nawet do późnych godzin przedpołudniowych. Doliny stanowią rynny spływu chłodnego i wilgotnego powietrza, przez co mają wpływ na stan czystości powietrza atmosferycznego. Obszary te są niekorzystne dla lokalizacji wszelkiej zabudowy oraz wprowadzania zieleni wysokiej. Jednocześnie wskazane są dla łąk i upraw odpornych na niskie temperatury i wymagających znacznej wilgoci.
- e) **Topoklimat umiarkowany właściwy obszarom zabudowanym.** Charakteryzuje się bardziej zróżnicowanym przebiegiem temperatury i wilgotności względnej powietrza, zmniejszonymi prędkościami wiatru oraz zwiększonym zanieczyszczeniem powietrza w stosunku do terenów sąsiednich. W obrębie terenów o intensywnej zabudowie mieszkaniowej nie jest wskazana lokalizacja obiektów uciążliwych i szkodliwych dla otoczenia. Należy dążyć do zwiększenia powierzchni zielonych (parki, skwery) w celu poprawy warunków higieny atmosfery i samooczyszczania się środowiska.
- f) **Topoklimat wilgotny, właściwy obszarom zalesionym.** Charakteryzuje się dużym osłabieniem promieniowania słonecznego, dużą zacisznością, wyrównanym profilem termicznym, podwyższoną wilgotnością względną powietrza, a przede wszystkim bakteriostatycznym działaniem olejków

eterycznych. Lasy występujące na siedliskach świeżych i suchych są najbardziej wskazane do wykorzystania rekreacyjnego. Siedliska wilgotne, z uwagi na niekorzystne warunki bioklimatyczne zaliczane są do terenów o małej przydatności dla celów rekreacji.

1.7. JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO I ZAGROŻENIE HAŁASEM

Gmina Łagów nie posiada na swoim obszarze dużych obiektów pogarszających stan jakości powietrza. Na stan aerosanitarny w znacznej mierze składa się działalność miejscowych zakładów przemysłowych, lokalnych kotłowni oraz indywidualnych palenisk domowych. Emisję zanieczyszczeń powodują m.in. Kopalnia dolomitu w Winnej, Kopania wapienia Nowy Staw i Łagów poprzez emisję pyłów mineralnych. Czynnikiem skażenia atmosfery są także spaliny samochodowe, szczególnie w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu.

W roku 2007 dokonano kolejnej oceny poziomu substancji w powietrzu w poszczególnych strefach województwa (powiatach). W jej wyniku zaliczono cały powiat kielecki, ze względu na stężenie pyłu zawieszonego PM10, do klasy A ze względu na kryterium ochrony zdrowia (poziom substancji przekracza wartość dopuszczalną, ale nie przekracza wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji) i ochrony roślin (poziom substancji nie przekracza wartości dopuszczalnej).

Na stan higieny atmosfery wpływa również hałas. Normy w zakresie hałasu określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomach hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826).

Wartości ponadnormatywne hałasu mogą również występować wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu samochodowego — droga krajowa nr 74 i droga wojewódzka Nr 756. Badania poziomu hałasu prowadzone są przez WIOŚ Kielce tylko na drodze krajowej nr 74.

(1.7.1. Ocena jakości powietrza atmosferycznego.

Ocena jakości powietrza dokonywana jest co roku na podstawie wymogów określonych w Prawie ochrony środowiska. Ma to na celu dostarczyć informacji o przestrzennym rozkładzie stężeń zanieczyszczeń, wskazać potrzeby w zakresie wzmocnienia istniejącej sieci monitoringu, czy też w zakresie działań mających poprawić jakość powietrza.

Kryteria oceny określone są w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Klasyfikacja stref przeprowadzana jest w oparciu o wyniki rocznej oceny mówiącej o dopuszczalnych poziomach substancji w powietrzu oraz dopuszczalnych poziomach substancji powiększonej o marginesy tolerancji, stanowiące określony procent wartości dopuszczalnej. Marginesy tolerancji istnieją dla wszystkich normowanych substancji z wyjątkiem ozonu. Ich wartości są stopniowo redukowane, aż wymaganego poziomu stężeń, nie wyższego od wartości granicznej. Oceny poziomów stężeń zanieczyszczeni dokonuje się przede wszystkim w oparciu o wyniki pomiarów emisji ale również w oparciu o obiektywne metody szacowania odnosząc się do emisji zanieczyszczeń, stosuje się również obliczenia z wykorzystaniem matematycznych modeli rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu.

Ocena stanu jakości powietrza według badań WIOŚ

Według obowiązujących przepisów, ocena jakości powietrza dokonywana jest w ramach państwowego monitoringu środowiska. Jakość powietrza na terenie kraju podlega weryfikacji w systemie rocznych ocen jakości powietrza w strefach – system ten został wprowadzony w Polsce w 2002r. Sposób dokonywania podziału na strefy, rodzaje zanieczyszczeń uwzględnionych w kolejnych rocznych ocenach oraz dopuszczalne poziomy stężenie substancji w powietrzu ulegają zmianą wynikającym z sukcesywnie wprowadzanych do prawa polskiego przepisów unijnych.

W rocznych ocenach poziomu substancji w powietrzu, do określenia klas poszczególnych stref zastosowano symbole. Wynikiem oceny jest zaliczenie każdej strefy dla poszczególnych substancji podlegających ocenie, do jednej z poniższych klas:

klasa A (D1) – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych (D1);

klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;

klasa C (C2, D2) - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i docelowe (dla pyłu PM_{2,5} – C2), poziomy celów długoterminowych (D2);

Oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy, którymi są: aglomeracje o liczbie mieszkańców większej niż 250 tys., miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. oraz pozostałe obszary województwa, niewchodzące w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. oraz aglomeracji. W regionie świętokrzyskim oceny jakości powietrza dokonuje się w 2 strefach, którymi są: miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska (pozostały obszar województwa).

Według raportu „Stan środowiska w województwie świętokrzyskim –Raport 2016” na terenie strefy do której należy gmina Łagów (strefa powiat kielecki) nie stwierdzono przekroczenie wartości kryterialnych dla następujących zanieczyszczeń: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla oraz zawarte w pulie zawieszonym PM₁₀- ołów, arsen, kadm, nikiel i benzo(a)piren. Strefy pod kątem wymienionych zanieczyszczeń uzyskały status klasy A.

Niemniej znacznym problemem, którego źródło znajduje się w obszarze opracowania zmiany studium jest bardzo duże zapylenie wynikające z działalności kopalni we wschodniej części obszaru gminy. Gmina Łagów znajduje się w strefie A pod względem kryterium ochrony zdrowia ochrony zdrowia (PM₁₀) oraz klasie A pod względem kryterium ochrony roślin.

Obowiązuje „Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych” przyjęta Uchwałą Nr XVII/248/15 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 listopada 2015r. Aktualizacja POP przewiduje realizację szeregu działań naprawczych w obszarze planowanie przestrzenne, w tym m.in.: wprowadzenie w dokumentach planistycznych zapisów dotyczących:

- ✓ ograniczeń w lokalizacji obiektów powodujących wzmożone natężenie ruchu samochodowego (centra logistyczne, handlowe i.in.);
- ✓ stosowania systemów grzewczych ograniczających negatywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego;
- ✓ rozwoju zieleni i terenów zielonych.

Ponadto strategię działań naprawczych w szerszej perspektywie pod kątem wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego zawiera „Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025” przyjęty Uchwałą Nr XX/290/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w dniu 5 lutego 2016r. Zadania wskazane do realizacji w Programie są spójne z inwestycjami wynikającymi z POP.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska (art. 89 ust. 1) na podstawie wyników pomiarów prowadzonych na stacjach Państwowego Monitoringu Środowiska wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska co roku, dokonują oceny jakości powietrza w województwie za poprzedni rok kalendarzowy. Wyniki ocen publikowane są w formie wojewódzkich raportów dostępnych na stronach internetowych WIOŚ. Wyniki ocen WIOŚ przekazuje zarządowi województwa, który w razie konieczności opracowuje i wdraża program ochrony powietrza w województwie dla wybranych stref, w których zanotowano przekroczenia norm jakości powietrza.

Stan zanieczyszczeń środowiska został ponadto zbadany w niezależnym opracowaniu wykonanym przez prof. zw. dr hab. Marka Józwiaka (Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska UJK w Kielcach) p.n. „Ocena wpływu kopalń kruszyw na zapylenie powietrza w Gminie Łagów”. Dokonano pomiaru depozycji pyłu w kilku punktach pomiarowych, w tym na terenie m. Łagów w I, II, III i IV kwartale 2016r. Wynik badań wskazują, że stopień degradacji środowiska oraz zapylenie powietrza jest alarmująco wysokie. Stwierdzono w podsumowaniu, że największym emitorem zanieczyszczeń powietrza w gminie są kopalnie i ruch komunikacyjny, szczególnie w otoczeniu układu dróg w pobliżu kopalń. Stwierdzony pył w powietrzu (PM₁₀) zawierał również metale ciężkie oraz

przekroczył trzykrotnie dopuszczalną normę dobową. Skutkiem tak silnego zapylenia oprócz oczywistego negatywnego wpływu na zdrowie ludzi, są również ograniczenie procesu fotosyntezy i wymiany gazowej roślin, co wpływa również na wartości odżywcze roślin użytkowych. Dokument wskazuje ponadto, na pilną potrzebę prowadzenia stałego monitoringu zanieczyszczeń oraz wobec realnego zagrożenia zdrowia mieszkańców gminy Łagów prowadzenie badań zachorowalności mieszkańców gminy na choroby kardiologiczne, pulmonologiczne i dermatologiczne.

1.7.2. Hałas.

Hałas pochodzenia antropogenicznego występujący w środowisku wyrażony może być sumarycznym poziomem hałasu środowiskowego, którego głównymi źródłami jest komunikacja i przemysł. Hałas komunikacyjny ze względu na mnogość i niespójność źródeł charakteryzuje się szerokim rozprzestrzenianiem w terenie. Przemysł w znacznie mniejszej skali niż komunikacja jest również źródłem dźwięku w środowisku.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, czyli utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie. Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Kwestie te reguluje ustawa Prawo ochrony środowiska.

Ocenę stanu akustycznego środowiska dokonuje się obowiązkowo dla aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz terenów poza aglomeracjami, na których eksploatacja obiektu może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (odpowiedzialny za wykonanie oceny jest starosta).

Zgodnie z definicją aglomeracji oraz danymi statystycznymi – powiat kielecki z mocy ustawy zobligowany jest do dokonywania oceny stanu akustycznego środowiska w formie map akustycznych opracowywanych i aktualizowanych w cyklach 5 letnich.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska został ustawowo zobowiązany do dokonywania oceny stanu akustycznego środowiska na terenach nie objętych obowiązkiem opracowywania map akustycznych. W tym celu WIOŚ w Kielcach realizuje własne badania, niezbędne do wykonywania ocen klimatu akustycznego w województwie biorąc pod uwagę obszary priorytetowe wskazane w ustawie, natężenie ruchu drogowego i kolejowego oraz kontroluje źródła przemysłowe.

Do oceny hałasu w środowisku zewnętrznym ma zastosowanie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. 2014 poz. 112) oraz klasyfikacja akustyczna związana jest z funkcją danego obszaru. Obszar opracowania stanowią tereny rolne, które nie są klasyfikowane akustycznie.

Czynnikami wpływającymi na poziom hałasu komunikacyjnego są natężenie i płynność ruchu, procentowy udział pojazdów ciężarowych w strumieniu pojazdów, prędkość strumienia pojazdów, położenie drogi oraz rodzaj nawierzchni, ukształtowanie terenu, przez który przebiega trasa komunikacyjna, charakter obudowy trasy i rodzaj sąsiadującej z trasą zabudowy. Drogi stanowią liniowe źródła hałasu ponadnormatywnego.

Powszechność i intensywność hałasu w miejscu zamieszkania stanowi realne zagrożenie zdrowia, a zwłaszcza obniżenie psychicznego komfortu i jakości życia.

Dopuszczalne wartości poziomów hałasu w środowisku.

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		L_{AeqD} przedział czasu równy 16 godzin	L_{AeqN} przedział czasu równy 8 godzin	L_{AeqD} przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym	L_{AeqN} przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej

				godzinom dnia kolejno następującym po sobie	godzinie nocy
1	Strefa ochronna „A” uzdrowiska Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży Tereny domów opieki społecznej Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, zamieszkania zbiorowego Tereny zabudowy Zagrodowej, Tereny rekreacyjnowypoczynkowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tyś. mieszkańców	68	60	55	45

Źródło: Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów w środowisku (t.j. Dz. U. 2014 poz. 112)

Gmina Łągów nie należy do aglomeracji o liczbie powyżej 100 tys. w związku z tym nie należy do jej obowiązków przeprowadzania oceny akustycznej. Hałas komunikacyjny stanowi największy procent uciążliwości akustycznej, składa się na niego szereg czynników jak: natężenie ruchu, płynność ruchu, średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny, udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych, rodzaj i stan nawierzchni oraz pochylenie podłużne drogi, luku. W gminie zagrożenie hałasem komunikacyjnym obejmuje obszar położony wzdłuż drogi krajowej nr 74. Ostatnie badania przeprowadzone w 2003r. przez WIOŚ, wykazały że równoważny poziom dźwięku A w porze dziennej utrzymuje się w przedziale 70,1-75,0 dB w odległości 1 m od jezdni oraz 65,1-70,0 dB na pierwszej linii zabudowy. Innymi źródłami hałasu na obszarze gminy są: urządzenia i instalacje przemysłowe zwłaszcza przestarzałe technologie w obiektach, a także inne źródła stacjonarne, zainstalowane na terenach jednostek organizacyjnych, obiekty produkcyjno- usługowe jak tartaki, czy stolarnie, kotłownie. W gminie brak jest informacji dotyczącej emisji hałasu przez zakłady, więc wpływ ich na środowisko może być nieduży.

Dużym źródłem hałasu mogą być również powierzchniowa eksploatacja surowców mineralnych. Spotęgować niekorzystne warunki akustyczne może brak ochrony w postaci źle zaprojektowanych zespołów zieleni izolacyjnej. Należy również zachować równowagę pomiędzy terenami zurbanizowanymi, a biologicznie czynnymi.

W 2007 r. na zlecenie GDDKiA sporządzone zostały „Mapy akustyczne dla dróg krajowych o natężeniu ruchu powyżej 16 400 pojazdów na dobę”. W województwie świętokrzyskim sporządzone one zostały dla odcinków dróg krajowych nr: 7, 9, 74 i 77.

Ww. dokumentacja stanowiła podstawę do opracowania w 2008 r. przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza

aglomeracjami, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych nr: 7, 9, 74 i 77 z terenu województwa świętokrzyskiego". Dokument ten wskazuje tereny o największej wartości naruszeń dopuszczalnych poziomów hałasu wzdłuż pięciu odcinków dróg krajowych o łącznej długości 21,04 km, położonych w granicach administracyjnych 5 powiatów i na obszarze 6 gmin. Zawiera on również zestaw działań ograniczających uciążliwości akustyczne oraz umożliwia prawidłowe zarządzanie infrastrukturą komunikacyjną. Dla drogi krajowej nr 74 poziom hałasu był mierzony od km 68+087 do km 76+974 (Ćmińsk - Kielce) oraz od km 85+610 do km 90+998 (Kielce - Radlin).

W roku 2010 w ramach „**Generalnego pomiaru hałasu przy drogach krajowych w roku 2010**” GDDKiA przeprowadziła pomiary hałasu na siedmiu drogach krajowych w granicach województwa świętokrzyskiego (DK nr 7, 9, 42, 73, 74, 77 i 78). We wszystkich punktach pomiarowych wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku.

1.7.3. Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne.

Przez teren gminy przechodzi jedna magistralna linia energetyczna wysokiego napięcia 110kV, która obecnie jest niewykorzystana, a służy jedynie do przesyłu napięcia 15kV.

Źródłami niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego mającego negatywny wpływ na środowisko są linie przesyłowe energii elektrycznej, stacje elektroenergetyczne, stacje radiowe i telewizyjne, stacje telefonii komórkowej, urządzenia diagnostyczne, niektóre urządzenia przemysłowe. Przez analizowany teren przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia EN110 kV w układzie północ - południe, bez zasilenia gminnego systemu energetycznego poprzez GPZ na terenie gminy. Linia obecnie jest niewykorzystana, jedynie służy do przesyłu napięcia 15kV. W gminie znajduje się 63,868 km sieci napowietrznej o napięciu 15 kV oraz 56 stacji transformatorowych (w tym 3 wewnętrzne).

Stacje telefonii komórkowej są obecnie najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnych. W otoczeniu typowych stacji bazowych telefonii komórkowych pola elektromagnetyczne o wartościach wyższych od dopuszczalnych występują nie dalej niż 25 m od samych anten i na wysokości ich zainstalowania.

Sposób prowadzenia badań poziomów pól elektromagnetycznych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2007 r. Nr 221, poz. 1645). Rozporządzenie obowiązuje do wyznaczenia na terenie każdego województwa po 135 punktów pomiarowych z podziałem po 45 w każdym roku 3-letniego cyklu pomiarowego, w tym po 15 punktów dla 3 kategorii obszarów dostępnych dla ludności tj.: centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.; pozostałych miast, terenów wiejskich. Punkty pomiarowe powinny być rozmieszczone równomiernie na terenie każdego rodzaju obszaru. W każdym z punktów pomiaru wykonuje się raz w roku i powtarza co 3 lata.

W roku 2013 i 2014 na terenie województwa świętokrzyskiego do badań monitoringowych natężenia pól elektromagnetycznych (PEM) prowadzonych przez WIOŚ wytypowano 45 punktów pomiarowych, znajdujących się w dostępnych dla ludności miejscach:

- w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys.: w Kielcach, Starachowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim — po 5 punktów (w sumie 15 punktów);
- w pozostałych miastach — 15 punktów;
- na terenach wiejskich — 15 punktów.

W żadnym punkcie pomiarowym nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej wartości poziomu pól elektromagnetycznych, określonej rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów, zgodnie z którym dopuszczalny poziom PEM dla miejsc dostępnych dla ludności, w zakresie częstotliwości PEM od 3 MHz do 300 MHz wynosi 7 V/m (składowa elektryczna). Zmierzone wartości skutecznych natężeń pola elektromagnetycznego mieściły się w zakresie 0,10-1,65 V/m. Większość wyników przeprowadzonych pomiarów plasowała się poniżej

progu czułości sondy pomiarowej, nie wyznaczono więc obszarów gdzie są przekroczone dopuszczalne poziomy PEM.

1.8. FLORA I FAUNA

1.8.1. Charakterystyka szaty roślinnej

Szata roślinna jest jednym z najważniejszych elementów przyrodniczych terenu oraz istotnym składnikiem krajobrazu. Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski (wg W. Szafera) gmina położona jest w Krainie Świętokrzyskiej, w Okręgu Łysogórskim.

W krainie tej największe znaczenie ma realny układ poziomy i pionowy naturalnych zbiorowisk roślinnych. Znaczna naturalna lesistość oraz zmieniające się lokalnie warunki mikroklimatyczne, pozostające w związku z bogatą rzeźbą terenu, stwarzają korzystne warunki życia dla roślin pochodzenia górskiego jak i dla naskalnej roślinności kserotermicznej, zwłaszcza na podłożu wapiennym. Naturalnym następstwem wielkiej rozpiętości warunków siedliskowych jest bogactwo florystyczne tej krainy.

Okręg Łysogórski obejmuje geologicznie najstarszą i najsilniej wyniesioną część Krainy Świętokrzyskiej. Pasma górskie porasta świętokrzyski las jodłowo-bukowy. Dominującym drzewostanem jest jodła i buk, ale spotkać tu można również jawor, lipę drobnolistną, klon zwyczajny, świerk, grab, sosna. Z krzewów wyróżnić można bez koralowy. W skład runa wchodzi paprocie, widłaki, przytulia okrągłolistna, kokoryczka okółkowa. W Paśmie Łysogórskim grupują się najcenniejsze zbiorowiska lasów liściastych, świeże bory sosnowe i bory mieszane z udziałem jodły oraz dąbrowy.

Kompleksy leśne w dolinach to przede wszystkim bory sosnowe i mieszane. Lokalnie przy rzekach zachowały się fragmenty olsów i lasów łęgowych wraz z towarzyszącymi im zbiorowiskami łąkowo-torfowiskowymi. Są to głównie łąki i pastwiska o charakterze półnaturalnym i antropogenicznym. Miejscami występują zbiorowiska roślinności bagienne-szuwarowej z licznymi gatunkami roślin rzadkich i chronionych.

Lokalnie na suchych, słonecznych zboczach wzgórz, dolin rzecznych i wąwozów, zwłaszcza o ekspozycji południowej, na podłożu wapiennym występują ciepłolubne zbiorowiska kserotermiczne pochodzenia południowoeuropejskiego z interesującymi pod względem botanicznym gatunkami roślin naczyniowych. Charakterystycznym elementem szaty roślinnej są także wielogatunkowe, barwne agrocenozy chwastów polnych towarzyszących uprawom z szeregiem rzadkich w skali kraju składników flory rodzimej.

Lasy skupiają się w trzech głównych kompleksach: w północnej – stanowiąc otulinę Świętokrzyskiego Parku Narodowego, w zachodniej i we wschodniej części gminy – administrowane przez Nadleśnictwo Łagów. Łącznie lasy zajmują ok. 25,4% ogólnej powierzchni.

Najwyższe walory środowiska przyrodniczego reprezentują: lasy w północnej części gminy wchodzące w skład otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz naturalne lasy o charakterze podmokłym w dolinie Łagowicy.

Na terenie gminy występują również zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, które pełnią bardzo ważne funkcje ekologiczne (glebochronne, wiatrochronne i biocentryczne).

1.8.2. Świat zwierząt

Fauna (szczególnie bezkręgowce) wykazuje silne związki z szatą roślinną i warunkami mikroklimatycznymi. Zwierzęta tego obszaru można podzielić generalnie na: gatunki leśne, gatunki przestrzeni otwartych oraz gatunki związane ze ekosystemami wodnymi. Charakterystyczną cechą fauny gminy jest także obecność gatunków górskich. Są one zwykle składnikami najwartościowszych biocenoz. Wyjątkowo licznie występują one wśród mięczaków i owadów.

Lasy i zadrzewienia stanowią schronienie dla wielu gatunków zwierząt. Spośród leśnych gatunków występuje tutaj: sarna, dzik, lis, kuna, borsuk i in. Dużą liczebnością na obszarach leśnych odznaczają się ptaki śpiewające: kowalik, wilga, pełzacz, kilka gatunków sikor, pokrzewka, zaganiacz i

in. Część gatunków wybiera za miejsca lęgowe biotopy pośrednie pomiędzy lasami i terenami otwartymi. Żyją tutaj: krogulec, pustułka, turkawka, kukułka, puszczyk i kilka gatunków dzięciołów.

Tereny otwarte (pola uprawne, łąki, pastwiska, nieużytki) zajmują większą część gminy. Występują tutaj drobne gryzonie, ssaki owadożerne (ryjówki, jeże, krety), drobna zwierzyna łowna (zające, bażanty, kuropatwy) oraz ptaki preferujące przestrzenie otwarte (skowronki, pokrzewki, pliszki, świergotki i in.). Nasłonecznione stoki są zasiedlane przez ciepłolubne gady: żmiję zygzakowatą, jaszczurkę zwinkę i żyworodną. Bogata jest również fauna bezkręgowców, głównie owadów, towarzysząca takim siedliskom.

Wiele gatunków zwierząt związało się z siedliskami antropogenicznymi. W pobliżu ludzkich zabudowań często występują: bocian biały, dudek, kopciuszek, pliszki, jaskółki, sowy, muchołówki, kuna domowa, nietoperze i in.

1.9. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY

Podstawą prawną ochrony przyrody jest ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 ze zmianami).

Gmina Łagów odznacza się wybitnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi i z tego powodu została w całości objęta prawną ochroną przyrody. Jej północno-wschodnie obrzeża położone są w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Pozostała część gminy leży w Jeleniowskim Parku Krajobrazowym i jego obszarze chronionego krajobrazu, Cisowsko-Orłowińskim Parku Krajobrazowym i jego obszarze chronionego krajobrazu oraz w Chmielnicko-Szydłowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Północno-zachodnia część gminy położona jest w Otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Świętokrzyski Park Narodowy został utworzony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1.04.1950 r. w sprawie utworzenia Świętokrzyskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 14, poz. 133). Na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 03.01.1996 r. w sprawie Świętokrzyskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 4, poz. 29) powiększono obszar Parku. Powierzchnia Parku wynosi obecnie 7626,45ha. Powierzchnia otuliny Parku wraz ze strefą ekotonową 20786,07ha. Park ten jest najcenniejszym obszarem na terenie województwa pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Ochroną objęto najwyższe pasmo Gór Świętokrzyskich — Łysogóry i kompleksy leśne będące pozostałością dawnej Puszczy Świętokrzyskiej.

Świętokrzyski Park Narodowy jest najcenniejszym obszarem w regionie świętokrzyskim ze względu na wyjątkowe walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe. Położony jest w centralnej części Gór Świętokrzyskich. Obejmuje Pasma jednych z najstarszych w Europie Gór fałdowych z najwyższymi szczytami: Łysicą (612m n.p.m.) i Łysą Górą (595m n.p.m.), część dolin Wilkowskiej i Czarnej Wody. Osobliwością parku są gołoborza – rumowiska piaskowcowo-kwarcytowe, powstałe w wyniku wietrzenia mechanicznego w okresie plejstoceńskim. Znaczny obszar parku zajmują lasy. Najlepiej zachowane fragmenty zbiorowisk leśnych zostały włączone do utworzonych na tym terenie rezerwatów przyrody: Chelmowa Góra, Czarny Las, Mokry Bór, Święty Krzyż, Łysica. Przeważają zbiorowiska będące pozostałością Puszczy Świętokrzyskiej. Dominującym gatunkiem jest jodła pospolita, obok jodły występują jeszcze takie gatunki jak: sosna, buk, dąb, lipa, świerk, modrzew polski i europejski.

Do 2004 r. dla parku i jego otuliny obowiązywał plan ochrony opracowany w 1999 r., jednakże wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 ze zmianami) plan ochrony utracił ważność. Obecnie nowy plan ochrony Świętokrzyskiego Parku Narodowego jest w fazie opiniowania i uzgodnień. Po wejściu w życie będzie wiążący dla opracowywanych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Tak, więc w zakresie zakazów na terenie otuliny parku obowiązują zakazy wynikające z ustawy o ochronie przyrody.

W celu wyeliminowania potencjalnych zagrożeń oraz ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych wszelka działalność inwestycyjna prowadzona na obszarze Parku i otuliny podlega uzgodnieniu z Dyrektorem Parku. Dotyczy to również wykonywanych opracowań planistycznych, tj. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

(Obecnie Plan Ochrony Świętokrzyskiego Parku Narodowego jest w fazie akceptacji przez Ministerstwo Środowiska. Docelowo Plan zakłada utworzenie strefy ekotonowej stanowiącej część otuliny Parku będącej strefą ochrony bezpośredniej Parku. Strefa ta będzie znajdować się w północnej części gminy Łagów. Plan Ochrony docelowo zakłada wprowadzenie strefy o zróżnicowanej szerokości (25m, 50m, 100m, 200m), zależnie od lokalnych potrzeb ochrony, w tym w szczególności wrażliwości ekosystemów Parku w danym miejscu na zagrożenia zewnętrzne. W północnej części gminy Łagów (sołectwo Małacentów) strefa ekotonowa miałaby wynosić 200 m od granic ŚPN.

Po wejściu w życie Plan Ochrony ŚPN będzie wiążący przy opracowywaniu Studium kierunków i zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zakazy na terenie otuliny parku wynikają obecnie z Ustawy o Ochronie Przyrody. W celu uniknięcia potencjalnych zagrożeń oraz sprawowania ochrony nad walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi wszelka działalność inwestycyjna prowadzona na obszarze Parku i otuliny podlega uzgodnieniu z Dyrektorem Parku.

Celem ochrony przyrody na terenie Parku jest:

- 1) zachowanie unikatowych w skali europejskiej ekosystemów leśnych o naturalnym charakterze wraz z kształtowaną w wyniku procesów naturalnych różnorodnością biologiczną, na którą składają się rośliny, zwierzęta, grzyby i mikroorganizmy w całej zmienności oraz zachodzącymi w nich procesami biologicznymi, ekologicznymi i ewolucyjnymi oraz strukturami geologicznymi, geomorfologicznymi, hydrologicznymi i glebowymi (nadrzędny cel ochrony przyrody Parku);*
- 2) zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów biologicznych, ekologicznych i ewolucyjnych charakterystycznych dla górskich i wyżynnych lasów naturalnych, w szczególności procesów o charakterze wielkoobszarowym i długoterminowym;*
- 3) zachowanie w niezakłóconym stanie i pozostawienie działaniu procesów naturalnych o charakterze sukcesji pierwotnej, gołoborzy krzemianowych będących siedliskiem unikatowym w skali kraju;*
- 4) ochrona różnorodności biologicznej na poziomie gatunkowym (zróżnicowanie genetyczne gatunków), międzygatunkowym i ekosystemowym;*
- 5) zachowanie cennych ekosystemów powstałych przy udziale procesów o charakterze antropogenicznym (związanych z dawnymi formami użytkowania): lasów jodłowych, w tym zespołu *Abietetum polonicum*, drzewostanów z udziałem modrzewia polskiego *Larix decidua* Mill. ssp. *polonica* (Racib.) Domin na Chełmowej Górze, łąk wilgotnych i świeżych oraz muraw kserotermicznych;*
- 6) zachowanie wartości kulturowych, walorów krajobrazowych oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.*

Projekt Planu Ochrony Świętokrzyskiego Parku Narodowego określa wytyczne do studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planów miejscowych gminy Łagów w celu eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych:

1. Pozostawienie w formie niezabudowanej, w tym także w zakresie budowy dróg, obiektów technicznych, ujęć wody, itp., korytarzy ekologicznych (lądowych i wodnych) o znaczeniu lokalnym:

- a) Wał Małacentowski — korytarz południowo-wschodni łączący Park z lasami Wału Małacentowskiego w obszarze południowo-wschodniej otuliny Parku (nr VI),*

- b) *Bartoszewiny-Huta Szklana — korytarz południowy w obszarze otuliny Parku łączący Park z Przełęczą Hucką na północ od wsi Bartoszewiny (nr VII),*
2. *Ograniczenie zabudowy, w tym też w zakresie budowy dróg, obiektów technicznych, ujęć wody, itp. W obszarze rozłogi wsi Łazy, rozłogi wsi Trzcianka, północno-wschodnie rozłogi wsi Bartoszewiny.*
3. *Pozostawienie w formie niezabudowanej strefy ekotonowej wzdłuż granic Parku, o szerokości od 25 do 200 m, zależnie od lokalnych uwarunkowań ekologicznych.*
4. *Określono wskazania do zagospodarowania terenów otuliny Parku oraz ograniczenia w ich użytkowaniu:*
- 1) *Kontrolowanie procesu urbanizacji polegający na zachowaniu układu przestrzennego pól tzw. „mozaiki krajobrazowej” poprzez:
    - a) *wiązanie funkcji rolniczej z obsługą ruchu turystycznego i rekreacyjnego;*
    - b) *zagospodarowania terenów budowlanych nieuciążliwymi usługami turystyczno-rekreacyjnymi;*
    - c) *tworzenie nowych obiektów zharmonizowanych z otoczeniem;*
    - d) *nielokalizowania uciążliwych dla środowiska obiektów.**
  - 2) *Budowa nowych obiektów wyłącznie w granicach wyznaczonego rozwoju osadnictwa, z utrzymaniem drożności korytarzy ekologicznych oraz strefy ekotonowej wzdłuż granic Parku.*
  - 3) *Utrzymanie form użytkowania gruntów, ze wskazaniem na realizację proekologicznego kierunku ewentualnych zmian tych form.*
  - 4) *Utrzymanie istniejącego układu infrastruktury.*
  - 5) *Dopuszczanie do modernizacji dróg o znaczeniu regionalnym nr 0326T Bieliny Poduchowne — Napęków; modernizacja i zwiększanie przepustowości dróg alternatywnych, ograniczających ruch tranzytowy (głównie ciężarowy) na drogach przebiegających przez Park i w jego pobliżu.*
  - 6) *Budowa nowych odcinków dróg o znaczeniu krajowym i regionalnym, służących zmniejszeniu uciążliwości ruchu samochodowego na drogach przebiegających przez Park i w jego pobliżu - dotyczy to szczególności budowy drogi ekspresowej S-74 Piotrków Trybunalski — Kielce — Rzeszów, przejmującej uciążliwy ruch towarowy relacji Kielce — Ostrowiec Świętokrzyski z drogi nr 756.*
  - 7) *Utrzymanie, a w niektórych miejscach rozbudowa istniejącego układu turystycznych szlaków pieszych z przeprowadzeniem ewentualnych lokalnych korekt ich przebiegu, wyznaczeniem ścieżek dydaktycznych oraz zagospodarowaniem głównych punktów widokowych i miejsc odpoczynku; elementy te należy wykonywać z miejscowych materiałów przy niezbędnym ujednoczeniu form; wprowadzenie nowych form przestrzennych, nawiązujących do rozwiązań przyjętych przy budowie bram do Parku i towarzyszących im punktów sprzedaży oraz schronów i wiat turystycznych, należy poprzedzić opracowaniem kompleksowej koncepcji architektoniczno-plastycznej;*
  - 8) *Budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej, budowa oczyszczalni ścieków i podczyszczalni wód opadowych oraz sieci gazowej. Lokalizacje oczyszczalni ścieków muszą być poddawane szczegółowej analizie.*
  - 9) *Ograniczanie niskich źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększanie możliwości pozyskiwania energii z OZE jak poprzez produkcję biomasy.*
  - 10) *Likwidacja dzikich wysypisk śmieci i rekultywacja składowisk wyłączonych z eksploatacji oraz poprawa gospodarki odpadami zgodnie z przepisami odrębnymi.*
  - 11) *Rewizja projektu Małej retencji dla województwa świętokrzyskiego w odniesieniu do planowanej budowy w otulinie Parku zbiorników retencyjno-rekreacyjnych, intensyfikujących nich turystyczny.*
  - 12) *Wprowadzenie zakazu uprawiania ekstremalnych sportów motorowych (quady — wszędołazy, off-roady przeprawowe, off-road rock crawlingi, rajdy samochodowe itp.) i ekstremalnych rowerowych (kolarstwo ekstremalne, freeride, downhill) na terenie Parku, w obszarach Natura 2000 zlokalizowanych w otulinie Parku oraz w miejscach odległych od granic Parku o mniej niż*

500 m, a także zakazu poruszania się takimi pojazdami w tych miejscach. Na terenie Parku dopuszczalne jest poruszanie się rowerami wzdłuż tras, na których ruch ten został dopuszczony. Na terenie otuliny możliwe jest poruszanie się pozostałych pojazdów mechanicznych, w tym traktorów ze wskazaniem minimalizacji tego ruchu w strefie ekotonowej Parku.

- 13) Wprowadzenie zakazu budowy siłowni i farm wiatrowych oraz innych budowli wysokościowych, wysokich wież, itp., na terenach o dużych walorach krajobrazowych, mogących ograniczyć lub zniekształcić harmonię krajobrazową w otoczeniu Parku (z wyjątkiem zaplanowanych do realizacji, turystycznych i edukacyjnych obiektów widokowych na terenie Parku i otuliny).*
- 14) W zakresie realizacji na terenie otuliny Parku nowych oraz rozbudowy i modernizacji istniejących obiektów zabudowy, proponuje się wkomponowanie zabudowy w istniejące ukształtowanie terenu i zespoły zieleni, a także zachowanie elementów tradycyjnych form architektonicznych występujących w gminach, w tym m.in.: tj. utrzymanie gabarytów zabudowy obiektów mieszkalnych i obiektów produkcyjno-usługowych do maksymalnie 2 kondygnacji nadziemnych, w przypadkach uzasadnionych względami technologicznymi lub wymogami, stosowanie dachów dwuspadowych lub wielospadowych o symetrycznym kącie nachylenia połaci dachowych 30-50° z możliwością wprowadzenia przyczółków i naczółków; wprowadzenie zakazu realizowania obiektów z dachami płaskimi, pulpitowymi, kopertowymi, uskokowymi i asymetrycznymi; w przypadku realizacji obiektów gospodarczych proponuje się dopuszczenie zastosowania dachów pulpitowych (jednospadowych) w przypadkach konieczności usytuowania w granicach działki (gdy nie jest możliwe inne ich usytuowanie); stosowanie materiałów pochodzenia rodzimego do prac wykończeniowych budynku (takich jak: kamień na cokoty i fragmenty ścian piwnic, drewno w kolorze naturalnym jako okładziny szczytów, wykończenie okapów, elementy balustrad itp.); wprowadzanie przy realizacji obiektów hodowlanych, produkcyjnych i produkcyjno-usługowych pasów.*

Projekt Planu Ochrony Parku zakłada w strefie ekotonowej:

„(..) W strefie tej dopuszczalny jest ruch turystyczny po wyznaczonych szlakach oraz możliwość lokalizowania miejsc odpoczynku, a także wykorzystanie części zabudowy dla potrzeb przyjaznej dla środowiska turystyki. Strefa ta stanowi niezbędny obszar przejściowy powiązań terenów Parku z sąsiadującymi z nim terenami upraw rolnych i zadrzewień śródpolnych oraz w części osadnictwa. W strefie ekotonowej zakłada się użytkowanie gruntów zgodne z ich dotychczasowym przeznaczeniem, utrzymanie istniejącej zabudowy z możliwością jej modernizacji, wymiany i uzupełnienia o nowe obiekty w obrębie istniejących siedlisk i pozostałej zabudowy oraz nie wyznaczanie nowych terenów planowanej zabudowy i budowy dróg, nie lokalizowanie obiektów wysokościowych np. masztów telefonii mobilnej, itp., poza wskazanymi w obowiązujących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin, a także nie lokalizowania w niej obiektów szkodliwych lub mogących pogorszyć stan środowiska. W strefie tej zaleca się wprowadzanie zalesień gatunkami drzew rodzimych (sosna, jodła, świerk, modrzew, buk i in.), zrównoważoną gospodarkę leśną, prowadzenie upraw sadowniczych (bez stosowania chemicznych środków ochrony), tworzenie małych oczek wodnych, zamianę gruntów ornych na użytki zielone.(...)”.

Istotnym celem w Planie Ochrony Parku jest prowadzenie polityki przestrzennej w obszarze otuliny, która ograniczyła by proces urbanizacji polegający na przemieszczaniu się ludności miast na tereny otuliny Parku poprzez kontrolowane i przemyślane uruchamianie nowych terenów pod zabudowę. ²⁾

Południowo-zachodnia część gminy położona jest w obrębie **Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego** i jego otuliny, tj. **Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu**. Park wraz z otuliną powstał w 1988 r. Rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego Nr 72/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1933 ze zm.) wprowadziło nowe regulacje obowiązujące na tym terenie. Rozporządzeniem Wojewody

świętokrzyskiego Nr 80/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1941 ze zm.) wprowadziło regulacje obowiązujące na tym terenie. C-O.O.Ch.K powstał w 2001 r. na bazie otuliny C-O.P.K. Park utworzono w celu ochrony cennych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zachowania czystości wód rzeki Czarnej Staszowskiej, biorącej swój początek na bagnach i torfowiskach rezerwatu Białe Ługi.

Na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego występują odsłonięcia skał paleozoicznych, zawierające unikatowe skamieniałości na skalę europejską i światową. Są to stanowiska z trylobitami kambriu i ordowiku, graptolitami syluru i głowonogami dewonu. Występują tu również odsłonięcia diabazów. Park charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią rzeczną, która ma charakter promienisty. Omawiany obszar pod względem florystycznym należy do najciekawszych w województwie. Stwierdzono tu występowanie 48 gatunków roślin objętych całkowitą ochroną gatunkową. Należą do nich między innymi: widłaki, wierzba borówkowa, goździk piaskowy, pełnik europejski, orlik pospolity, sasanka wiosenna, wierzba borówkolistna, listera jajowata, `rosiczki – okrągłolistna i długolistna, parzydło leśne, storczyki, podkolan biały, kruszczyki, listera jałowata, gnieźnik leśny. Świat zwierząt na terenie Parku nie jest dokładnie rozpoznany. Z gatunków objętych prawną ochroną stwierdzono: z ptaków m.in. – bocian biały i czarny, jastrząb gołębiarz, myszółw zwyczajny, pokrzewki, sowy, kowaliki, dzierzby, muchówki, drozdy, kuropatwa, bażant, cietrzew; z saków – ryjówki, kret, jeź, jeleń, sarna, lis, dzik, zając, borsuk, kuna leśna, piżmak; z płazów – ropuchy, żaby, rzekotka drzewna, traszki; z gadów – jaszczurka zwinka, żyworodna i padalec, zaskroniec, żmija zygzakowata; z owadów – biegacze, tęczniki, trzmiele, mieniaki oraz paż królowej.

Do szczególnych celów ochrony Parku Należy:

- 1) zachowanie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory i fauny,
- 2) zachowanie różnorodności geologicznej, w tym obszarów występowania rzeźby lessowej,
- 3) racjonalne wykorzystanie zasobów złóż kopalin,
- 4) zachowanie naturalnych fragmentów ekosystemów wodnych (rozlewisk i starorzeczy),
- 5) zachowanie populacji roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- 6) zachowanie siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym w szczególności torfowisk,
- 7) zachowanie układów i obiektów zabytkowych, a także licznych miejsc pamięci narodowej,
- 8) preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji i otaczającego krajobrazu,
- 9) zachowanie wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych,
- 10) zachowanie istniejących punktów i ciągów widokowych,
- 11) ograniczanie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na krajobraz.

Zgodnie z cytowanym wyżej rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego na terenie Parku zabrania się:

- a) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późniejszymi zmianami);
- b) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- c) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- d) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

- e) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- f) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- g) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową.

Natomiast na terenie obszaru chronionego krajobrazu (otuliny) zabrania się:

- a) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- b) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- c) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- d) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

(W zakresie zmiany studium dla Cisowsko- Orłowińskiego Parku Krajobrazowego obowiązuje Uchwała Nr XLIX/870/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014r. w sprawie utworzenia Cisowsko- Orłowińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrz. z dnia 5 listopada 2014 r. poz.3146).

Dla Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązuje:

- *Uchwała Nr XLIX/878/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z 2014 r. poz. 3152). W Załączniku Nr 1 do Uchwały Nr XLIX/878/14 - wyznaczono strefy krajobrazowe A, B i C.*

Tworzą je:

- a) *tereny dolin rzecznych i cieków pełniące funkcje korytarzy ekologicznych oraz torfowiska i inne tereny podmokłe jak lasy łęgowe, jary lessowe,*
- b) *tereny kompleksów leśnych, murawy kserotermiczne i na piaskowe,*
- c) *obszary poza strefami A i B; tereny zabudowy, użytkowane rolniczo, przekształcone przez człowieka.*

Cele i działania oraz Zakazy w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

<i>Rodzaj strefy</i>	<i>Cele i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów</i>	<i>Zakazuje się:</i>
<i>A</i>	<i>-ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; - zachowanie cennych ekosystemów; - zachowanie dolin rzek i cieków w stanie zbliżonym do naturalnego; - utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych; - zachowanie istniejącej mozaiki krajobrazu; - utrzymanie właściwego</i>	<i>- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; - realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko; - likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z</i>

	<p><i>poziomu i jakości wód</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>ochrony roślin, likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci,</i> - <i>ochrona powierzchni ziemi przed procesami erozyjnymi;</i> - <i>ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrza widokowych;</i> 	<p><i>potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;</i> - <i>likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;</i> - <i>lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.</i>
B	<ul style="list-style-type: none"> - <i>ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;</i> - <i>zachowanie cennych ekosystemów</i> - <i>ochrona dużych kompleksów leśnych i stref ekotonowych</i> - <i>utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych</i> - <i>zachowanie istniejącej mazi krajobrazu</i> - <i>ochrona powierzchni ziemi przed procesami erozyjnymi</i> - <i>ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrza widokowych -zachowanie wartości kulturowych obszaru</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nur, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarłisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;</i> - <i>realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;</i> - <i>likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;</i> - <i>likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.</i>
C	<ul style="list-style-type: none"> - <i>ochrona walorów przyrodniczych</i> - <i>zachowanie istniejącej mozaiki krajobrazu</i> - <i>ochrona powierzchni ziemi przed procesami erozyjnymi</i> - <i>ochrona atrakcyjnych panoram i wnętrza widokowych</i> - <i>zachowanie wartości kulturowych obszaru.</i> 	<p><i>Nie ustalono zakazów.</i></p>

Zakazy o których mowa w tab. nie dotyczą:

- a) zakazu realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których procedura dotycząca oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- b) zakazu realizacji inwestycji w zakresie budowy urządzeń elektrowni wodnych poza głównym nurtem rzeki;
- c) zakazu zadrzewień śródpolnych występujących na gruntach oznaczonych w ewidencji gruntów inaczej niż: Lz, Lz-R, Lz-Ł, Lz-Ps;
- d) zakazu zadrzewień przydrożnych kolidujących z zapewnieniem dostępu (zjazdu) z nieruchomości do drogi publicznej;
- e) terenów objętych ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu. ²⁾

Północno-wschodnia część gminy objęta jest **Jeleniowskim Parkiem Krajobrazowym** i jego otuliną, tj. Jeleniowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Park utworzony wraz z otuliną utworzony został w 1988 r. Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego 74/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1935 ze zm.) ustanowiło nowe jego regulacje. Jeleniowski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został w 2001 r. Rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego Nr 82/2005 r. w sprawie Jeleniowskiego Obszaru Chronionego krajobrazu (Dz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1943 ze zm.) wprowadziło nowe regulacje na tym terenie.

Jeleniowski Park Krajobrazowy budują głównie skały osadowe paleozoiku. Występują one na powierzchni (Pasma Jeleniowskie) bądź tworzą podłoże skalne (obszar Parku i otuliny na północ od Pasma Jeleniowskiego), przykryte przez najmłodsze osady czwartorzędowe, a w niewielkim zakresie również przez trzeciorzędowe. Tereny Pasma Jeleniowskiego porasta wyżynny jodłowy bór mieszany, środkowopolski bór mieszany, podgórski łęg jesionowy, grąd subkontynentalny, kwaśna buczyna niżowa, żyzna buczyna karpacka. Na terenie parku stwierdzono 28 gatunków roślin objętych ochroną prawną, w tym 20 gatunków podlegających ochroną całkowitą.

Do szczególnych celów ochrony Parku Należy:

- a) zachowanie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory i fauny,
- b) zachowanie różnorodności geologicznej, w tym obszarów występowania rzeźby lessowej,
- c) racjonalne wykorzystanie zasobów złóż kopalin,
- d) zachowanie populacji roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- e) zachowanie siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- f) zachowanie układów i obiektów zabytkowych, a także licznych miejsc pamięci narodowej,
- g) preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji i otaczającego krajobrazu,
- h) zachowanie wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych,
- i) zachowanie istniejących punktów i ciągów widokowych,
- j) ograniczanie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na krajobraz.

Zgodnie z cytowanym wyżej rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego na terenie Parku zabrania się:

- a) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późniejszymi zmianami);

- b) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowiska, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- c) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- d) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- e) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- f) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- g) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową.

Natomiast na terenie obszaru chronionego krajobrazu (otuliny) zabrania się:

- a) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- b) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- c) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- d) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

(W obszarze zmiany studium dla Jeleniowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązuje Uchwała Nr XLIX/879/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Jeleniowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 3153). W załączniku Nr 1 do Uchwały Nr XLIX/879/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. ustalono przebieg granicy obszaru.

Tereny te obejmuje się ochroną ze względu na bogactwo ekosystemów i bardzo zróżnicowany krajobraz rzeźbę terenu oraz funkcję korytarzy ekologicznych.

Działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów, zakazy i odstępstwa od zakazów wskazano w w/w uchwale oraz poniżej.

a) dla Jeleniowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązują zakazy:

- *zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;*
- *likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;*
- *dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;*

— likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

b) dla Jeleniowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązują odstępstwa od zakazów:

- terenów objętych ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- terenów objętych ustaleniami projektów planów zagospodarowania przestrzennego lub projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, dla których przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których procedura dotycząca oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu;
- ustaleń warunków zabudowy dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy zagrodowej oraz obiektów i urządzeń budowlanych niezbędnych do jej użytkowania, pod warunkiem zapewnienia minimum 30% powierzchni biologicznie czynnej na danym terenie.

2)

Południowa część gminy leży w zasięgu **Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu**, ustanowionego przez Wojewodę Kieleckiego w 1995 r. Zgodnie z rozporządzeniem Nr 89/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1950 ze zm.) wydanym na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody na terenie tym zabrania się:

- a) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- b) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- c) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- d) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, jest terenem o charakterze rolniczym. W jego szacie roślinnej dominują lasy w siedliskach boru sosnowego i boru mieszanego, sporadycznie występują fragmenty olsów i łągów. Obszar pełni ważne ekologiczne funkcje łącznikowe pomiędzy Zespołem Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Zespołem Parków Krajobrazowych Poniądzia.

(W obszarze zmiany studium dla Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązuje Uchwała Nr XXXV/620/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. dotycząca wyznaczenia Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 3312) wraz z załącznikiem Nr 1 do Uchwały. 2)

Uzupełnieniem wieloprzestrzennego systemu ochrony przyrody są:

1. zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- 1) „Dolina Łagowicy” – zbocze wschodnie Łagowicy stanowi wychodnię wapieni i dolomitów pokrytą cienką warstwą gleby. W wielu miejscach skały dewonu odsłaniają się bezpośrednio na powierzchni tworząc malownicze formy skalne o charakterze urwisk, progów i ambon, wpisany pod nr Z-003. Uznany rozporządzeniem nr 18/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 19 lutego 2002 r.
- 2) zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmujący fragment wschodniego zbocza wąwozu Dule i znajdującej się powyżej wysoczyzny. Najważniejszym elementem na tym terenie jest skałka wapienna z Jaskinia Zbójceją, znajdująca się w górnej części zbocza. Obszar zespołu ma charakter pastwiskowo-łąkowy, jest porośnięty roślinnością zielną, reprezentującą kserotermiczne i wapieniolubne zbiorowiska roślinne. *(uznany Rozporządzeniem nr 18/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 lutego 2002 w sprawie uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Dz. Urz. Woj. Święt. z 2002r, Nr 23, poz. 290).*

Na obszarach zespołów przyrodniczych zabrania się:

- a) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- b) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym
- c) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- d) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości
- e) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,
- f) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- g) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- h) budowy budynków, budowli obiektów małej architektury i tymczasowych obiektów budowlanych mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

²⁾

2. pomniki przyrody:

- 1) hałda i rów – ślady górnictwa kruszcowego w miejscowości Płucki – Nr w RWKP 167,
  - 2) odsłonięcie geologiczne wapieni bitumicznych i łupków marglistych ze szczątkami głowonogów, położone w miejscowości Łagów – w północnej części miejscowości w osiedlu Dule, w zachodnim zboczu wąwozu biegnącego w stronę Jaskini Zbójcekiej – Nr w RWKP 169,
(ustanowiony Zarządzeniem Nr 23/87 Wojewody Kieleckiego z dnia 2 października 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz.Urz.Woj.Kieleckiego Nr 19, poz. 223. ²⁾
  - 3) źródło podzboczowe, szczelinowe, krasowe, położone w Łagowie, ok. 1,0km od rynku w Łagowie w dolinie rzeki Łagowicy – Nr w RWKP 170, *(ustanowiony Zarządzeniem Nr 23/87 - jw. ²⁾*
  - 4) źródło szczelinowe, położone w Nowym Stawie – Nr w RWKP 171, *(ustanowiony Zarządzeniem Nr 23/87 - jw. ²⁾*
  - 5) ponor i dolina krasowa, położona w Piotrowie przy szosie Kielce-Opatów, ok. 100m na południowy zachód od zabudowań osiedla Piotrów-Zagościniec – Nr w RWKP 172, *(ustanowiony Zarządzeniem Nr 23/87 - jw. ²⁾*
  - 6) ~~grupa 7 dębów szypułkowych w miejscowości Wola Łagowska, wpisany pod nr 362.~~ *(grupa 6 dębów szypułkowych w miejscowości Wola Łagowska – nr rejestracyjny CRFOP: PL.ZIPOP.1393.PP.2604072.251, zgoda na wycięcie jednego drzewa w 2006 r. ,ustanowiony Uchwałą Rady Gminy w Łagowie Nr XX/128/96 z dnia 30 sierpnia 1996 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody ²⁾*
3. użytek ekologiczny – łąka śródleśna, położona w odległości 2km na południe od wsi Orłowiny i ok. 8,5km na południowy zachód od Łagowa,

4. użytek ekologiczny – łąka śródleśna położona na skraju lasu w miejscowości Małacentów.
(ustanowiony na mocy Rozporządzenia Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne /Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z dnia 25 lutego 2002 r. Nr 23, poz. 291/ ²⁾)

W stosunku do ww²⁾ zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i pomników przyrody obowiązują następujące zakazy:

- a) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- b) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, w wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- c) uszkodzenia i niszczenia gleby,
- d) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- e) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- f) wylewania gnojowicy z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
- g) zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- h) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- i) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną rybacką i łowiecką,
- j) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych,
- k) umieszczania tablic reklamowych.

Zakazy wymienione powyżej nie dotyczą:

- a) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- b) realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- c) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- d) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Obszary NATURA 2000

Zgodnie z postanowieniami prawa Wspólnoty Europejskiej, NATURA 2000 to europejska sieć ekologiczna, której celem jest zachowanie rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla Wspólnoty. Rodzaje siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotami ochrony są wymienione w odpowiednich załącznikach Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej – habitatowej) i Dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywy Ptasiej). W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, w maju 2004 r. Minister Środowiska w uzgodnieniu z całym Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, przesłał Komisji Europejskiej listę 184 proponowanych specjalnych obszarów siedlisk, o łącznej powierzchni 11 716km². Powierzchnia ta zajmuje jedynie 3,7% powierzchni Polski. Dlatego rozmaite organizacje pozarządowe podjęły działania, których celem jest zwiększenie ilości i powierzchni obszarów NATURA 2000 w Polsce. Wynikiem tej działalności jest powstanie tzw. „Shadow list”, poszerzającej sieć NATURA 2000 o kolejne obszary nie zatwierdzone, na dzień dzisiejszy, przez

Komisję Europejską, objęte jednak ochroną i podlegające takim samym procedurą administracyjnym jak NATURA 2000.

Sieć NATURA 2000 składa się z dwóch typów obszarów:

1. Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), tworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej dla ochrony:
  - Typów siedlisk przyrodniczych,
  - Siedlisk gatunków roślin i zwierząt.
2. Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), tworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków. Zgodnie z zapisami Dyrektywy Siedliskowej, obszary te mają być połączone w miarę możliwości fragmentami krajobrazu zagospodarowanymi w sposób umożliwiający migrację, rozprzestrzenianie i wymianę genetyczną gatunków.

Obszary NATURA 2000 zostały podzielone w całej Europie na 7 regionów, przy czym w Polsce występują dwa:

- Region alpejski – obejmujący Karpaty,
- Region kontynentalny – obejmujący pozostałą część Polski.

W obrębie terenu opracowania i w bezpośrednim jego sąsiedztwie znajdują się dwa obszary proponowane do włączenia w sieć NATURA 2000:

Lasy Cisowsko-Orłowińskie, które otrzymały kod PLH26_33 *kod nie dotyczy zm. Studium 2)* (PLH260040, Obowiązuje Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2016/2334 z dnia 09.12.2016 r. w sprawie przyjęcia dziesiątego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2016) 8191), (Dz. U. UE L 2016.353/324 z dn. 23.12.2016 r.)

Dla tego obszaru ustanowiony został Plan zadań ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie PLH260040 (Dz.Urz.Woj.Święt. z 2014 r. poz. 1141, ze zmianami);

²⁾

Jest to jeden z większych kompleksów leśnych zajmujących południową część Pasma Łysogórskiego w Górach Świętokrzyskich. Położony jest w zlewniach Nidy i Czarnej Staszowskiej. Obejmuje trzy pasma wzgórz zbudowanych z dewońskich piaskowców i wapieni oraz z kwarcytów kambryjskich. Rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona, z licznymi garbami denudacyjnymi, kotlinami i dolinami o charakterze przełomów. Sieć wodna jest bardzo dobrze rozwinięta. Rzeki płyną naturalnymi korytami tworząc liczne zakola i meandry. W ich otoczeniu znajdują się duże kompleksy łąk. W granicach obszaru leży kilka wsi otoczonych polami i łąkami. Lasy zajmują większość powierzchni obszaru. Są to głównie drzewostany jodłowe, sosnowo-jodłowe i bukowo-jodłowe z udziałem jaworu, klonu i cisa odnawiające się z samosiewu. Niektóre fragmenty o charakterze pierwotnym są pozostałością Puszczy Świętokrzyskiej.

Rozległy kompleks leśny, wraz z otaczającymi go wilgotnymi łąkami w dolinach rzecznych, stanowi bardzo bogaty przyrodniczo, zróżnicowany obszar. Ostoja zdominowana jest przez lasy bukowo-jodłowe (żyzne i kwaśne buczyny, wyżynne bory jodłowe) rzadziej grądy i łągi, obejmuje też niewielkie płyty łąki trzęślicowych. Niezwykle cenne przyrodniczo są rozległe torfowiska wysokie i przejściowe otoczone borami bagiennymi i bagiennymi lasami olszowymi (łągi i olsy). Występują także torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji. Jest to również ostoja, gdzie bardzo dobrze zachowane są suche bory sosnowe Cladonio-Pinetum. Celem ochrony tej ostoi jest zabezpieczenie naturalnego lasu o charakterze górskim na niżu. W ostoi szacunkowo naliczono około 700 gatunków roślin naczyniowych, z tego 42 gatunki objęte ochroną ścisłą oraz 10 ochroną częściową. Na terenie obszaru występuje w sumie 19 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Śródleśne torfianki i zabagnienia zasiedlają trzy gatunki traszek, w tym traszka

grzebieniasta, gatunek z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Wypływające z lasów, czyste strumienie zamieszkują dwa gatunki minogów z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG i trzy chronione gatunki ryb. Entomofaunę reprezentują jedne z najsilniejszych w regionie populacje przeplatki aurinii (której południowa granica zasięgu w regionie przebiega przez obszar), modraszka telejusa i czerwończyka nieparka oraz mniejsze, ale również istotne, czerwończyka fioletka, trzepli zielonej i zalotki większej. Jest to jeden z niewielu w regionie obszarów, gdzie stwierdzono występowanie wilków. O wartości przyrodniczej tego obszaru świadczy także najdłuższa w regionie lista pozostałych ważnych gatunków roślin i zwierząt, głównie tych związanych ze śródleśnymi torfowiskami i dobrze zachowanym drzewostanem. Jest to ostoja wielu rzadkich i zagrożonych gatunków ptaków - zarówno związanych ze środowiskiem leśnym, jak i wodno-błotnych.

Obszar lasów Cisowsko-Orłowińskich wyróżnia się dużą (8) liczbą gatunków leśnych i górskich ślimaków lądowych. W tym karpackich, alpejskich i borealno górskich.

- Zagrożeniem może być gospodarka leśna - wycinanie starych i powalonych drzew i usuwanie posuszu a więc likwidacja siedlisk zagrożonych owadów saproksylicznych oraz nasadzenia niezgodne z typem siedliska Niekorzystnym działaniem może także być budowa utwardzanych dróg do wywózki drewna zaburzająca naturalne ciekły wodne szczególnie w rejonie "Białych Ługów".

- Antropopresja - zagrożeniem może być tu masowa turystyka: pomysły z utwardzonymi szlakami i ścieżkami rowerowymi, amfony widokowe w rejonie rezerwatu "Białe Ługi".

- Osuszanie terenu - rowy odwadniające,

- Zaprzestanie użytkowania łąk - cenne dla motyli łąki zarastają trzciną i zakrzaczają się

- Potencjalne zagrożenie - regulacja koryt rzecznych (Czarna Staszowska), Pierzchnianka i Belnianka już na fragmentach uregulowana

- Zabudowa w pobliżu rzek - odprowadzanie ścieków

- Potencjalne - przeznaczanie łąk pod zabudowę i tereny rekreacyjne, stawy hodowlane, zbiorniki rekreacyjne

- Zalesianie łąk i polan śródleśnych oraz zarastanie (sukcesja w kierunku zarośli i lasu) siedlisk - muraw na piaskowych, łąk świeżych i wilgotnych oraz torfowisk wysokich i przejściowych

- Presja urbanizacyjna

- Zarastanie (sukcesja w kierunku zarośli i lasu) siedlisk - muraw na piaskowych, łąk świeżych i wilgotnych oraz torfowisk wysokich i przejściowych

- Chemizacja rolnictwa

Obszar znajduje się częściowo na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego (20 706 ha; 1988) oraz Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (23748 ha; 2005) i Chmielnicko-Szydłowieckiego (56 999 ha, 1995) obejmuje rezerваты przyrody: Białe Ługi (408,44 ha; 1959), Rezerwat Cisów im. prof. Z. Czubińskiego (40,58 ha; 1970), Zamczysko (14,44 ha; 1959), zespół przyrodniczo-krajobrazowy Ostra Górka (30 ha; 2002), 4 użytki ekologiczne (25,32 ha; 2001/2002), 7 pomników przyrody. 75% obszaru to własność Skarbu Państwa, 25% własność prywatna.

Ostoja Jeleniewska, która otrzymała kod PLH26_20 (PLH260028, Obowiązuje Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2016/2334 z dnia 09.12.2016 r. w sprawie przyjęcia dziesiątego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2016) 8191), (Dz. U. UE L 2016.353/324 z dn. 23.12.2016 r.)²⁾

Obszar obejmuje fragment drugiego co do wysokości pasma Gór Świętokrzyskich – pasma Jeleniewskiego, będącego przedłużeniem na wschód pasma Łysogórskiego. Ułożone jest równoleżnikowo, zbudowane z odpornych na wietrzenie skał kambryjskich, w całości pokryte lasami. W skład obszaru wchodzi wzniesienia: Góra Jeleniewska (535m n.p.m.), Szczytnik (553,7m n.p.m.) i Góra Wesółka (46836m n.p.m.). Wierzchowiny mają wyrównane powierzchnie z łagodnymi spadkami. Charakterystycznym elementem pasma są występujące na zboczach rumowiska piaskowców kwarcytowych tzw. gołoborza, największe z nich objęte są ochroną rezerwatową. Stoki poprzecinane są

licznymi dolinkami, w niektórych znajdują się źródła dające początek potokom. Podnóża pokrywa materiał zmyty ze stoków i warstwa lessu.

Jeden z większych kompleksów leśnych zajmujących część Pasma Łysogórskiego w Górach Świętokrzyskich. Ostoja zdominowana jest przez lasy bukowo-jodłowe (żyźne i kwaśne buczyny, wyżynne bory jodłowe) rzadziej grądy i łęgi, sporadycznie występują niewielkie płaty łąk ekstensywnie użytkowanych. Na terenie obszaru występują też dobrze wykształcone piargi i gołoborza krzemianowe. Celem ochrony tego obszaru jest zabezpieczenie naturalnego lasu o charakterze górskim na niżu z obecnością gatunków chronionych i górskich (w przypadku wprowadzenia właściwych sposobów ochrony ekosystemów leśnych jest wysoce prawdopodobne spontaniczne odtworzenie się swoistej lasom naturalnym zoocenozy bezkręgowców, dzięki bezpośredniej bliskości Świętokrzyskiego Parku Narodowego i istnieniu potencjalnych dróg migracji fauny z jego obszaru). Intensywna gospodarka leśna, w zakres której wchodzi zarówno cięcia rębne (usuwanie drzew zanim osiągną fazę starzenia się i obumierania) jak i tzw. cięcia sanitarne (usuwanie zdecydowanej większości drzew obumierających i martwych), co prowadzi do poważnych zaburzeń naturalnej struktury ekologicznej drzewostanów i zaniku mikrobiotopów licznych gatunków saproksylobiontycznych bezkręgowców (w szczególności zanikających, umieszczanych na europejskich i krajowych listach gatunków zagrożonych wyginięciem); działalność tego typu ma także pośredni wpływ na ptaki i inne drobne kręgowce, ograniczając im potencjalne miejsca gniazdowania i zimowania, a także bazę żerową. Istnieje konieczność wprowadzenia ochrony biernej przynajmniej w części ekosystemów leśnych (ok. 30 - 50% powierzchni leśnej o najlepiej zachowanej strukturze drzewostanów) i silnym zmniejszeniu intensywności działań gospodarczych na pozostałym obszarze, co umożliwiłoby spontaniczną renaturalizację i odbudowę drzewostanów i siedlisk częściowo zniszczonych. Innym istotnym zagrożeniem jest także zarastanie rumowisk skalnych, którego powstrzymanie lub przynajmniej spowolnienie zapewniłaby odpowiednio prowadzona ochrona czynna. Obszar położony na terenie Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego (4 295 ha; 1988) z rezerwatami przyrody: Góra Jeleniewska (15,56 ha; 1997), Szczytniak (6,03 ha; 1994), Małe Gołoborze (20,44 ha; 1994) i pomnikiem przyrody nieożywionej – Malinowy Stok.

Poza ww. prawnymi formami ochrony przyrody, które mają określone warunki ochrony należy postulować o zachowanie innych obszarów i obiektów cennych przyrodniczo. Szczególnie cenne są wszystkie obszary podmokłe: bagna i podmokłe łąki, które podlegają ochronie na mocy Konwencji Ramsarskiej (ratyfikowana przez Polskę). Stanowią one ostoję dla szeregu rzadkich i chronionych gatunków ptaków, głównie wodno-błotnych.

Na terenach proponowanych do objęcia NATURA 2000 wprowadza się następujące zakazy:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar NATURA 2000,
- 2) wpływać negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000,
- 3) pogorszyć integralność obszaru NATURA 2000 lub jego powiązań z innymi obszarami.

(Dla powyższych form ochrony przyrody obowiązuje Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2134 ze zmianami) ²⁾

1.10. FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

W strukturze krajobrazu ekologicznego gminy tworzącego mozaikę wielu różnych ekosystemów wyróżnia się te, które reprezentują najwyższe wartości środowiska przyrodniczego oraz odgrywają najważniejszą rolę w systemie ochrony ze względu na różnorodność, zagęszczenie gatunków, naturalność i stabilność. Są to różnej rangi **węzły ekologiczne** i otaczające je strefy buforowe, które powinny być powiązane między sobą **korytarzami ekologicznymi** lub w skali lokalnej **ciągami ekologicznymi**, umożliwiającymi zasilanie obszarów węzłowych poprzez bardziej intensywny przepływ materii, energii i informacji genetycznej. Funkcje takich korytarzy pełnią mało przekształcone przez

gospodarkę człowieka doliny rzek i cieków, strefy zadrzewień i zakrzewień śródpolnych lub wydłużone kompleksy leśne (korytarze leśne).

Na taki modelowy układ węzłowo-pasmowy, decydujący o zachowaniu równowagi przyrodniczej, nakłada się działalność człowieka (**antropopresja**). Zakłóca ona lub wręcz uniemożliwia prawidłowe funkcjonowanie przyrody. Najczęściej spotykanymi negatywnymi działaniami antropogenicznymi jest powstawanie **barier ekologicznych**, które przegradzają naturalne korytarze i ciągi ekologiczne. Są to np.: ciągi komunikacyjne, zwarta i ciągła zabudowa, linie energetyczne i kolejowe oraz inne elementy infrastruktury technicznej.

Kompleksy leśne Wału Małacentowskiego stanowią, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL, fragment **węzła ekologicznego o randze międzynarodowej** (Obszar Świętokrzyski). Funkcję **krajowego węzła ekologicznego** stanowi „**Obszar Cisowsko-Orłowiński**”, obejmujący południową i południowo-zachodnią część gminy.

Funkcję **regionalnych korytarzy ekologicznych** spełnia dolina rzeki Łagowicy wraz z obudową biologiczną. Natomiast rangę **lokalnych ciągów ekologicznych** posiadają doliny małych, bezimiennych cieków.

1.11. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Do największych zagrożeń środowiska przyrodniczego występujących na obszarze gminy Łagów należą:

a) *bariery ekologiczne*

Na istniejący system przyrodniczy gminy nakłada się działalność człowieka (antropopresja). Najczęściej spotykanym negatywnym działaniem jest powstawanie barier ekologicznych, które przegradzają naturalne korytarze i ciągi ekologiczne. W ten sposób zakłócają one lub wręcz uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie systemu przyrodniczego. Najważniejszymi liniowymi barierami ekologicznymi na obszarze gminy utrudniającymi prawidłowe funkcjonowanie korytarzy ekologicznych są: ciągi komunikacyjne, zwarta zabudowa, napowietrzne linie energetyczne i inne elementy infrastruktury technicznej.

b) *eksploatacja kopalin*

Powodująca degradację powierzchni ziemi, zanieczyszczenia powietrza pyłami i zakłócenia stosunków wodnych na terenach górniczych.

c) *brak kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej i zły stan jakości wód powierzchniowych*

Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwiązanie tego problemu ze względu na położenie gminy na obszarach wodonośnych oraz dużą dysproporcję pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie. Konieczna jest likwidacja wszelkich zrzutów nieczystości (szczególnie odprowadzeń z szamb do gruntu i wód powierzchniowych) oraz budowa systemów kanalizacji sanitarnej.

d) *zagrożenie powodziowe*

Rzeka Łagowica posiada wyznaczone wzdłuż swojego biegu tereny zalewowe, które nie mogą być zabudowywane. Ograniczana lub stopniowo eliminowana winna być także zabudowa dolin mniejszych cieków wodnych oraz dolin bocznych szczególnie zagrożonych wpływem wód w przypadku wystąpienia deszczów nawalnych oraz topnienia śniegu w okresie wiosennym.

e) *obszary zdegradowane eksploatacją surowców mineralnych*

Eksploatacja **złóż zła** Winna, **Komorniki 1**, **Nowy Staw**, **Łagów II**, **Łagów III**, **Łagów IV**, **Łagów V** i **Łagów Zagościńiec**, spowodowała trwałe przekształcenie i degradację powierzchni ziemi.

2)

Do degradacji terenu przyczynia się także „dzika” eksploatacja piasku i surowców skalnych. Często w małych niezrekultywowanych kamieniołomach i wyrobiskach, składa się różnego rodzaju odpady.

f) *powstawanie „dzikich” wysypisk śmieci*

Istniejące „dzikie” wysypiska odpadów stanowią szczególne zagrożenie dla czystości wód podziemnych i powierzchniowych i wymagają szybkiej likwidacji. Należy jednak przypuszczać, że dopóki nie zostanie całkowicie rozwiązany problem kompleksowego gminnego systemu gospodarki odpadami (system odbioru i segregacji odpadów, odzysk i zagospodarowanie odpadów użytkowych oraz wywóz odpadów na składowisko oraz do kompostowni i spalarni) będą one powstawać w dalszym ciągu.

g) urbanizacja

Istotnym zagrożeniem środowiska przyrodniczego jest konflikt pomiędzy żywiłowo postępującą w gminie urbanizacją a przyrodą. Niezbędne jest zahamowanie lub maksymalne ograniczenie tych procesów oraz stopniowe osiągnięcie równowagi pomiędzy środowiskiem zurbanizowanym i przyrodą. Wymaga to poprzedzania opracowania planów miejscowych wykonaniem pełnej dokumentacji ekofizjograficznej oraz wdrożenie jej ustaleń w tych planach.

h) hałas

Przekroczenia wartości normatywnych poziomu hałasu występują wzdłuż drogi krajowej nr 74.

i) procesy erozyjne

Lokalnie występuje problem erozji. Powoduje ona systematyczne ubożenie warstwy ornej w składniki pokarmowe i związki próchniczne, a w skrajnych przypadkach prowadzi do zniszczenia całego profilu glebowego. Proces ten wymaga podjęcia stosownych działań zapobiegawczych (stałe utrzymywanie pokrywy roślinnej, odpowiednie zabiegi agrotechniczne, ochrona istniejących oraz tworzenie nowych zadrzewień i zakrzewień i in.).

2. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Informacje ogólne

Gmina Łagów zaliczana jest do grupy gmin o małym nasyceniu zabytkami. Ponad 1/3 zasobu zabytków nieruchomych całego obszaru zachowało się na terenie historycznego centrum gminy - Łagowa (z chronionym układem urbanistycznym z XIV-XIX wieku). Zasób zabytków nieruchomych zdominowany jest zdecydowanie przez obiekty mieszkalne (domy, zagrody) i zabudowę towarzyszącą (obory, stodoły, piwnice). Drugą liczebnie grupą zabytków są obiekty sakralne – zespoły kościołów (w Łagowie z XV/XVI – XIX w., w Starej Zbelutce z XIX w.), kaplice cmentarne (w Łagowie z XVIII – XIX w., w Starej Zbelutce z XIX w.), kapliczki z XIX w. (w Łagowie, Rudzie, Sędku). Jako zewidencjonowane zabytki techniki występują tylko 2 obiekty – młyn wodny w Rudzie oraz kuźnia w Gęsicach, oba z XX w. W całym obszarze gminy występują liczne obiekty nie zewidencjonowane o cechach zabytkowych i wartościach historycznych, etnograficznych i estetycznych. Są to małe formy m. in. kapliczki, figury i krzyże przydrożne, będących akcentami krajobrazowymi oraz istotnymi elementami tożsamości kulturowej gminy.

W obszarze gminy nie występują parki i ogrody zabytkowe. Brak też dworów i pałaców – w przeszłości był to przeważnie teren wielkiej własności kościelnej, przejęty na dobra rządowe dopiero w końcu XVIII wieku. Z zabytkowych kompozycji zieleni zachowały się natomiast cmentarze, grupujące również nagrobkowe rzeźby figuralne i inne elementy zabytkowe oraz miejsca pamięci. To 5 cmentarzy w Łagowie (2 przykościelne, parafialny, epidemiczny i żydowski) oraz 2 cmentarze w Starej Zbelutce – przykościelny i parafialny. W obszarze gminy istnieje kilka miejsc upamiętniających bitwy powstania styczniowego z lat 1863 – 1864 (w Łagowie, Piotrowie, Lechówku) i mogiły powstańców. Są to miejsca historyczne, świadczące o tradycjach patriotycznych – kontynuowanych przez walki partyzanckie II wojny światowej. Pamiątki z tego okresu to mogiły z okresu wojny obronnej 1939 r. w Łagowie oraz Zbelutce, mogiły partyzanckie w Łagowie, mogiły ofiar eksterminacji ludności w Łagowie i Zbelutce oraz mogiły z okresu wyzwolenia kielecczyny w 1945 r. w Łagowie i Zbelutce.

Występujące na terenach gminy stanowiska archeologiczne nie należą do obiektów szczególnie chronionych. Są one świadkami kontynuacji osadnictwa od czasów neolitu. Część wsi w gminie

posiada tu metrykę średniowieczną, niektóre powstały na bazie XVII-to wiecznych osad młynarskich, większość została radykalnie przekształcona w toku XIX-to wiecznej akcji „urządzenia” wsi, zatarto wówczas pierwotne ich układy zwarte, zmieniając je na liniowe rzędówki i ulicówki. Fragmenty zachowanych układów pierwotnych i dawnych dróg godne są ochrony, ale rozpoznanie zabytkowych układów wsi jest niewystarczające.

(Gmina obecnie nie posiada aktualnego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Ostatnim dokumentem tego typu pozostaje nadal przyjęty Uchwałą Nr IX/61/11 Rady Gminy Łagów z dnia 27 maja 2011r. „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łagów na lata 2010-2014.”²⁾

Rys historyczny

Pierwsze wzmianki dotyczące Łagowa pojawiają się dopiero w połowie XII wieku i mają miejsce w wydanej przez papieża Eugeniusza III, bulli protekcyjnej *Quoties illud a Nobis petitur* z dnia 5 kwietnia 1148 roku, gdzie określa się uposażenie biskupstwa włocławskiego (castrum Lagou). Jest to jednocześnie jeden z najstarszych znanych dokumentów papieskich dotyczących kościoła polskiego po bulli z 1133 roku.

W 1253 roku Bolesław Wstydlivy zezwolił biskupowi włocławskiemu Wolimirowi lokować miasto razem z Bochnią, z tym, że Łagów na prawach kościelnych, natomiast Bochnię na prawach książęcych. Pod koniec XIV wieku (dokładnie w 1375 r.) lokacja została powtórzona przez królową Elżbietę Łokietkównę na gruntach wsi Stary Łagów. W tym czasie wybudowano młyn, karczmy i jatki należące do wójta. Średniowieczna ludność oprócz rolnictwa i hodowli trudniła się również szklarstwem i górnictwem rudy żelaznej. Od XIV wieku Łagów był ważnym ośrodkiem kowalstwa, garncarstwa i produkcji cegły. Jednocześnie rozwijał się przemysł spożywczy (młynarstwo, browarstwo, olejarstwo i gorzelnictwo). Rozwijający się prężnie handel, dzięki różnorodności wyrobów i surowców lokalnych przyciągał licznych kupców na targi i jarmarki. W drugiej połowie XVI wieku zaprzestano pobierania opłat targowych, z powodu niewielkich zysków dla miasta, ale pomimo tego różnego rodzaju handel trwał nadal.

Pod koniec XVI wieku w mieście stało 120 domów a ilość mieszkańców sięgała 1000, natomiast pod koniec XVII wieku liczba domów wzrosła do 163, a zaludnienie do 1300 mieszkańców. Liczne pożary jak i najazdy zbrojne (łącznie z Tatarskim na początku XVI wieku) niszczyły miasto w dobie średniowiecza i późniejszych czasach. Ponadto, liczne obciążenia materialne na rzecz zwierzchników Kościoła (biskupi kujawscy) osłabiały i tym samym skutecznie hamowały rozwój miasta. Skutki podobne, choć tym razem nieprzewidywalne sprawiały zawirowania polityczne oraz epidemie. Przełom XVII i XVIII wieku zaznaczył się, po wcześniejszych tendencjach ku upadkowi miasta, jako okres (przeszło ono przywilejem biskupim na własność miasta) odbudowy po wcześniejszych atakach, epidemiach i pożarach, zachowując poprzedni układ urbanistyczny.

Po III rozbiorze Polski, miasto znalazło się w zaborze austriackim a po 1815 roku w granicach Państwa Kongresowego. Na przełomie XVIII i XIX wieku zlokalizowano za miastem na wzgórzu cmentarz grzebalny, natomiast w 1824 roku powstał plan Łagowa wraz z projektem regulacji. Dzięki usilnym staraniom Stanisława Staszica zmierzającym do rozwoju SOP (Staropolskiego Okręgu Przemysłowego) w okolicach Łagowa rozpoczęto prace wydobywcze galeny.

W latach 60-tych XIX wieku Łagów liczył już ponad 1400 mieszkańców a ilość domów mieszkalnych dochodziła do 200. W tych latach miasto nawiedził kolejny pożar i prawdopodobnie spłonął wtedy ponownie Ratusz Miejski, który zgodnie z niemieckimi zasadami lokacyjnymi znajdował się w centrum miasta. Rok 1869 przyniósł utratę praw miejskich. W drugiej połowie XIX wieku wybudowano kolejny Ratusz oraz wytrasowano i wybudowano drogę Sandomierz – Kielce. Kolejno pierwsza i druga wojna światowa spowodowały znaczne zniszczenia w tkance miejskiej, gdzie m.in. uszkodzony został kościół parafialny. Po II wojnie światowej w wyniku silnego ruchu inwestycyjnego dokonano znacznego przekształcenia krajobrazu miasta. Liczne budynki o rozmaitych funkcjach

wprowadziły chaotyczność w zabudowie, niszcząc tym samym historyczny, harmonijny układ osadniczy i krajobraz kulturowy.

Archeologia

Region świętokrzyski pod względem rozpoznania archeologicznego jest praktycznie białą plamą. Brak pełnych badań archeologicznych (podstawowych) i ich częstokroć prowadziło do stawiania tez wątpliwych w obecność i działalność człowieka na tych terenach. Pokrycie systematycznymi powierzchniowymi badaniami archeologicznymi na terenie gminy wynosi zaledwie 10%.

W sposób niemal wyczerpujący tematyka stanu badań i historii archeologii dla obecnego obszaru gminy Łagów została opisana w opracowaniu *Dzieje i zabytki małych ojczyzn. Gmina Łagów, autorstwa Czesława Hadamika, Dariusza Kaliny i Edwarda Traczyńskiego*. Niemniej jednak, na terenach gminy stanowiska archeologiczne nie należą do obiektów szczególnie chronionych. Są one świadkami kontynuacji osadnictwa od czasów neolitu. Część wsi w gminie posiada tu metrykę średniowieczną, niektóre powstały na bazie XVII-to wiecznych osad młynarskich, większość została radykalnie przekształcona w toku XIX-to wiecznej akcji „urządzenia” wsi, zatarto wówczas pierwotne ich układy zwarte, zmieniając je na liniowe rzędówki i ulicówki. Fragmenty zachowanych układów pierwotnych i dawnych dróg godne są ochrony, ale rozpoznanie zabytkowych układów wsi jest niewystarczające

Stanowiska archeologiczne, stanowiące archeologiczną strefę ochrony biernej skupione są w miejscowości Wola Zamkowa, Piotrów i Łagów. W miejscowości Płucki występują ślady „staropolskiego pola górniczego rud ołowiu „Rudne Doły” objęte ochroną w postaci strefy ochrony archeologicznej biernej. Ochroną w formie strefy archeologicznej biernej objęte zostało również grodzisko „Stara Kasztelania”. Obecnie trwają prace nad objęciem ochroną tego obiektu w formą archeologicznej strefy czynnej.

(Na obszarze gminy Łagów znajduje się niewiele stanowisk archeologicznych, żadne ze stanowisk nie wpisane jest do rejestru zabytków na terenie woj. Świętokrzyskiego. W Polsce realizowany jest program Archeologiczne zdjęcia Polski (AZP), w ogólnopolskim podziale AZP Łagów obejmują sektory ponumerowane południkowo od 86 do 89 i równoleżnikowo od 66 do 68.

Stanowiska archeologiczne lokalizowane są na podstawie wiadomości, pochodzących z różnych źródeł, jednak przeważająca ilość informacji dostarczana jest obecnie przez planowe badania terenowe, od prawie dwudziestu pięciu lat realizowane w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Prace te polegają na systematycznej prospekcji terenowej, połączonej z weryfikacją powierzchniową stanowisk i obiektów znanych już wcześniej. Ich rezultaty pozwalają na rozpoznanie intensywności osadnictwa w różnych rejonach gminy, w kolejnych epokach i okresach pradziejów, średniowiecza i nowożytności, są też wykorzystywane w bieżących działaniach konserwatorskich.

Zasoby dziedzictwa kulturowego:

Architektura sakralna.

Na obszarze gminy do obiektów reprezentujących architekturę sakralną należą: kościół par. p.w. św. Michała Archanioła w Łagowie i kościół par. p.w. św. Doroty w Zbelutce Starej wraz z zespołami cmentarzy, kaplicą cmentarną oraz w Płuckach znajduje się kaplica przydrożna.

Kościół par. p.w. św. Michała Archanioła w Łagowie jest budynkiem murowanym z kamienia wapiennego łamanego, otynkowanym. Świątynia została wzniesiona w 1582r. jedynie prezbiterium pochodzi z XV w. Pierwotnie wybudowany w 1230 r. jako budynek drewniany jednak jego ówczesna lokalizacja pozostaje nieznana. Obecna budowla jest orientowana o planie zbliżonym do prostokąta, z węższym wydłużonym prezbiterium. Wzdłuż nawy głównej znajdują się kaplice, tworzące nawy boczne. Zakrycia dostawiona jest od północy. Do kościoła przynależy zespół cmentarza parafialnego z

pierwszej połowy XIX w otoczony murem z bramą wejściową. Cmentarz usytuowany jest przy szosie Kielce- Opatów i na jego obszarze znajdują się nagrobki z II połowy XIX w. oraz dwie mogiły żołnierzy Wojska Polskiego. W zachodniej części cmentarza znajduje się Kaplica cmentarna zbudowana na przełomie XVIII/XIX w.

Kościół par. p.w. św. Doroty w Zbelutce Starej zbudowany jest w stylu późno klasycystycznym na początku XIX w. Jest budynkiem murowanym z kamienia. Zbudowany na planie prostokąta o ściętych północnych narożnikach, zwróconym z prezbiterium na północ jako budowla jednonawowa. Do kościoła przynależy zespół cmentarza parafialnego założonego w 1822r. Na jego obszarze znajduje się mogiła Nieznanego Żołnierza Wojska Polskiego z 1939r oraz dwa symboliczne nagrobki ofiar obozów koncentracyjnych. Kaplica cmentarna usytuowana jest w jego centralnej części, skierowana na północ. Budynek jest murowany, otynkowany nakryty dachem kalenicowym, dwuspadowym.

Architektura świecka.

Tradycyjne budownictwo wiejskie reprezentowane jest przez drewniane chałupy i budynki gospodarcze. Do budynków wpisanych do rejestru zabytków należy dom nr 45 przy rynku z około 1890r. Jest to budynek jednokondygnacyjny, drewniany ustawiony szczytowo do Rynku. Od frontu znajduje się podcienie oparte na dwóch słupach, które jest częściowo zabudowane. Na obszarze gminy istnieje sporo obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Jednym z przykładów jest zagroda złożona z drewnianego domu i obory. Budynek domu znajduje się w Łagowie przy ul. Wolskiej. Wybudowany został w 1888r. Jest to budynek jednokondygnacyjny, kalenicowy na planie prostokąta. Zbudowany jako trzyosiowy, jednotraktowy z sienią przejazdową w pierwszej osi o konstrukcji zrębowej. Obora zbudowana w 1890 i przebudowana w około 1910r. jako typ jednotraktowy o dachu dwuspadowym pokrytym gontem.

Do zabytków wpisanych również do rejestru konserwatora zabytków jest założenie urbanistyczne-śródmieście z XIV- XIX w. W miejscowości gminnej - Łagowie, posiada ono swoje strefy ochrony konserwatorskiej.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków ŚWKZ w Kielcach - zabytki nieruchome.

Obiekty zabytkowe o istotnym znaczeniu dla Miasta i Gminy są wpisane do rejestru zabytków Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Do rejestru wpisuje się zabytki nieruchome na podstawie decyzji wydanej z urzędu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, lub na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, jak również użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek. W trybie określonym w ustawie do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tegoż zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołów zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

Decyzja o wpisie zabytku nieruchomego do rejestru na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków stanowi podstawę wpisu w katastrze nieruchomości. ²⁾

Wykaz obiektów zabytkowych, objętych ścisłą ochroną konserwatorską – wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w ewidencji WKZ w Kielcach, stan na 2004 r., znajdujących się na obszarze gminy ŁAGÓW (w zakresie zmiany studium – stan czerwiec 2017 r. ²⁾

Łagów

— założenie urbanistyczne - śródmieście, nr rej.: 316 z 1.12.1956 (Wpis do Rej. Zabytków nr **A.405** ²⁾

- kościół par. p.w. św. Michała Arch., nr rej.: 277 z 16.10.1956 oraz 445 z 21.06.1967 *(Wpis do Rej. Zabytków nr A.406²)*
- ~~— kapliczka przydrożna (przy szosie na Nową Słupię) nr rej.: 795 z 16.09.1972²)~~
- zespół cmentarza parafialnego:
  - teren cmentarza, nr rej.: 1136 z 2.06.1992
  - kaplica cmentarna, nr rej.: 794 z 16.09.1972*(Wpis do Rej. Zabytków nr A.407/1-2²)*
- dom, Rynek 45 (d. 52), nr rej.: 991 z 28.09.1979 *(Wpis do Rej. Zabytków nr A.842²)*
- ~~— zagroda, ul. Wolska 18, nr rej.: 992 z 28.09.1979:~~
  - ~~— dom,~~
  - ~~— obora.~~²)

Stara Zbelutka

- kościół par. p.w. św. Doroty, nr rej.: 432 z 26.01.1957 oraz 470 z 15.04.1967
- zespół cmentarza parafialnego:
  - teren cmentarza, nr rej.: 1137 z 25.05.1992
  - kaplica, nr rej.: 1138 z 25.06.1992

Płucki

- *kapliczka przydrożna (przy szosie na Nową Słupię) nr rej.: 795 z 16.09.1972*
(Wpis do Rej. Zabytków nr ...)

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków *stosownie do obszaru zmiany studium²)*

Miejscowość: CZYŻÓW

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Czyżów

Nr: 60

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Janina Bęben, 2 ćw. XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Czyżów

Nr: 73

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Stefania Więcek, ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Czyżów

Nr: 74

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Jan Bęben, 2 ćw. XX

Miejscowość: DURACZÓW

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Duraczów

Nr: 1

Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ob. nie użytkowany, pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Duraczów
Nr: 3
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. Tadeusz Starosta, 1890 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Duraczów
Nr: 7
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1900 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Duraczów
Nr: 9
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. S. Babicz, ok. poł. XIX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Duraczów
Nr: 10
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Miejscowość: GĘSICE

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 8
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Z. Czechowska, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 17
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. K. Forma, k. XIX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 20

Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. H. Rusiecki, ok. 1880 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 23
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 25
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. J. Rusiecka, pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 27
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Marek Włodarczyk, ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 37
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1915 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 38
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. J. Religa, 2 poł. XIX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Gęsice
Nr: 43
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Andrzej Sitarski, ok. 1930 r.

Obiekt: **KUŹNIA**
Materiał: drewn.
Wiek: XX

Opis: wł. S. Gach, 1946 r.

Obiekt: **OBORA**

Nazwa obiektu: Gęsice

Nr: 9

Materiał: drewn.

Wiek: XIX

Opis: wł. A. Rusiecki, 1895 r.

Obiekt: **DOM**

Zespół: ZAGRODY

Nazwa zespołu: Gęsice

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Janina Forma, 1 cw. XX

Obiekt: **OBORA**

Zespół: ZAGRODY

Nazwa zespołu: Gęsice

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Janina Forma, ok. 1930 r.

Obiekt: **STODOŁA**

Zespół: ZAGRODY

Nazwa zespołu: Gęsice

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Janina Forma, ok. 1930 r.

Miejscowość: GUŁACZÓW

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Gułaczów

Nr: 1

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Katarzyna Ceglarska, ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Gułaczów

Nr: 45

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Jan Krakowiak, ok. 1910 r.

Obiekt: **DOM**

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Adam Pająk, ok. 1930 r.

Miejscowość: LECHÓWEK

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Lechówek

Nr: 32

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Maria Lech, l. 20 XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Lechówek

Nr: 56

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: ob. nie użytkowany, ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Lechówek

Nr: 58

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Józef Maluszczyk, ok. 1945 r.

Miejscowość: ŁAGÓW

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Bardzka

Nr: 2

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: nr 2/4, 1 ćw. XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Bardzka

Nr: 9

Materiał: drewn.

Wiek: XIX

Opis: 4 ćw. XIX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Bardzka

Nr: 33

Materiał: mur.-drewn.

Wiek: XX

Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Bardzka

Nr: 36

Materiał: drewn.

Wiek: XX
Opis: ok. 1910 r.
Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Bardzka
Nr: 38
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Miejscowość: ŁAGÓW
Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Bardzka
Nr: 46
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Dule
Nr: 4
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Dule
Nr: 27
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1910 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Podskale
Nr: 2
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1910 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Rynek
Nr: 4
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1910 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Rynek
Nr: 19
Materiał: mur.
Wiek: XX

Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Rynek
Nr: 33
Materiał: mur.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Rynek
Nr: 55
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Miejscowość: ŁAGÓW
Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Rynek
Nr: 58
Materiał: mur.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Rynek
Nr: 65
Materiał: mur.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 12
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 14
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 15
Materiał: drewn.

Wiek: XX
Opis: ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 16
Materiał: mur.-drewn.
Wiek: XX
Opis: OK. 1920 R.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 18
Materiał: mur.-drewn.
Wiek: XX
Opis: 1908 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 20
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 26
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 29
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 33
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: ul. Słupska
Nr: 51
Materiał: drewn.
Wiek: XIX

Opis: 2 poł. XIX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Słupska

Nr: 61

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: pocz. XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Wolska

Nr: 17

Materiał: drewn.

Wiek: XIX

Opis: ok. 1880 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: ul. Wolska

Nr: 30

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: 1 ćw. XX

Obiekt: **PIWNICA**

Nazwa obiektu: 2 piwnice, ul. Dule

Nr: 30

Materiał: mur.

Wiek: XX

Opis: pocz. XX

Obiekt: **CMENTARZ**

Nazwa obiektu: przykościelny

Zespół: KOŚCIOŁA

Nazwa zespołu: Par. P.W. Św. M. Archaniola

Opis: teren w granicach ogrodzenia.

Obiekt: **OGRODZENIE**

Nazwa obiektu: z bramką

Zespół: KOŚCIOŁA

Nazwa zespołu: Par. P.W. Św. M. Archaniola

Materiał: mur.

Wiek: XVIII

Opis: XVIII (?)

Obiekt: **PIWNICA**

Zespół: PIWNIC

Nazwa zespołu: ul. Słupska

Materiał: mur.

Wiek: XX

Opis: pocz. XX

Obiekt: **CMENTARZ**

Zespół: SZPITALA

Nazwa zespołu: P.W. Św. Ducha

Wiek: XVI

Opis: XV/XVI

Obiekt: **KOŚCIÓŁ**

Nazwa obiektu: szpitalny

Zespół: SZPITALA

Nazwa zespołu: P.W. Św. Ducha

Materiał: mur.

Stan: przebud.

Wiek: XVIII

Opis: ob. kino, XVIII (?), gruntownie przebud. m.in. 2 cw. XX

Obiekt: **SZPITAL**

Nazwa obiektu: pozostałości

Zespół: SZPITALA

Nazwa zespołu: P.W. Św. Ducha

Materiał: mur.

Stan: przebud.

Wiek: XVII

Opis: ob. kino, XVII (?), gruntownie przebud. m.in. 3 ćw. XX

Obiekt: **DOM**

Zespół: ZAGRODY

Nazwa zespołu: ul. Rakowska

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: 1919 r.

Obiekt: **OBORA**

Zespół: ZAGRODY

Nazwa zespołu: ul. Rakowska

Materiał: drewn.

Stan: remont.

Wiek: XIX

Opis: ok. 1890 r., gruntownie remont. ok. 1910 r.

Miejscowość: MELONEK

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Melonek

Nr: 17

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Marian Sitarski, ok. 1910 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Melonek
Nr: 21
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Jan Grabowski, ok. 1910 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Melonek
Nr: 29
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Władysław Masternak, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: z częścią gosp., Melonek
Nr: 30
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Andrzej Bera, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Melonek
Nr: 32
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. Jan Masternak, 1858 r.

Miejscowość: MELONEK
Obiekt: **OBORA**
Nazwa obiektu: Melonek
Nr: 25
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. W. Kozłowski, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Melonek
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Marian Płuca, ok. 1910 r.

Obiekt: **OBORA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Melonek
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Marian Płuca, pocz. XX

Obiekt: **STODOŁA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Melonek
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Marian Płuca, pocz. XX

Miejscowość: NOWA ZBELUTKA

Obiekt: **OBORA**
Nazwa obiektu: Nowa Zbelutka
Nr: 54
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: 1929 r.

Obiekt: **OBORA**
Nazwa obiektu: Nowa Zbelutka
Nr: 77
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. W. Gierada, 1918 r.

Obiekt: **STODOŁA**
Nazwa obiektu: Nowa Zbelutka
Nr: 53
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: 1923 r.

Obiekt: **DOM**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. J. Biesiada, 1850 r.

Obiekt: **DOM**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. T. Kuchniak, 1912 r.

Obiekt: **DOM**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. H. Miechowicz, ok. 1900 r.

Obiekt: **DOM**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Henryk Łata, ok. 1920 r.

Obiekt: **OBORA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. J. Biesiada, ok. 1850 r.

Obiekt: **OBORA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. T. Kuchniak, 1931 r.

Obiekt: **OBORA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. H. Miechowicz, ok. 1890 r.

Obiekt: **SPICHLERZ**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. J. Biesiada, ok. 1850 r.

Obiekt: **STODOŁA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. J. Biesiada, ok. 1850 r.

Obiekt: **STODOŁA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Nowa Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Henryk Łata, 1920 r.

Miejscowość: PIOTRÓW

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Piotrów

Nr: 17

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Łata, ok. 1930 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Piotrów

Nr: 50

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: ok. 1920 r.

Miejscowość: PODŁAZY

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Podłazy

Nr: 34

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Jarosław Grzesik, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Podłazy

Nr: 41

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: ob. nie użytkowany, ok. 1920 r.

Miejscowość: RUDA

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Ruda

Nr: 6

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Dziarmaga, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Ruda

Nr: 7

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Pasternak, ok. 1920 r.

Obiekt: **KAPLICZKA**

Nazwa obiektu: Św. Jana Nepomucena

Materiał: drewn.

Wiek: XIX

Opis: k. XIX

Obiekt: **MŁYN**

Nazwa obiektu: wodny
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. GS Łagów, 1925 r.

Obiekt: **OBORA**
Nazwa obiektu: Ruda
Nr: 16
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ok. 1915 r.

Obiekt: **STODOŁA**
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Stanisław Wasilkowski, ok. 1910 r.

Obiekt: **SZKOŁA**
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: 1925 r.

Obiekt: **OBORA**
Nazwa zespołu: Ruda
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. Wit Wasilkowski, 1870 r.

Obiekt: **STODOŁA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Ruda
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. Wit Wasilkowski, 1885 r.

Miejscowość: SADKÓW

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Sadków
Nr: 43
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. L. Łata, 2 poł. XIX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Sadków
Nr: 44
Materiał: drewn.
Wiek: XIX
Opis: wł. M. Sławski, 2 poł. XIX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Sędek

Nr: 56

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Bińczak, ok. 1920 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Sędek

Nr: 59

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Maria Cedrowicz, 1946 r.

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Sędek

Nr: 67

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Marian Sławski, ok. 1920 r.

Obiekt: **KAPLICZKA**

Materiał: drewn.

Wiek: XIX

Opis: k. XIX

Obiekt: **OBORA**

Nazwa obiektu: Sędek

Nr: 17

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Michalczyk, 1 cw. XX

Miejscowość: STARA ZBELUTKA

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Stara Zbelutka

Nr: 35

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Henryk Sikora, 1 ćw. XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Stara Zbelutka

Nr: 41

Materiał: drewn.

Wiek: XX

Opis: wł. Józef Łucki, l. 30 XX

Obiekt: **DOM**

Nazwa obiektu: Stara Zbelutka
Nr: 44
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Mieczysław Miechowicz, l. 30 XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Stara Zbelutka
Nr: 64
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Jan Łata, l. 20 XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Stara Zbelutka
Nr: 66
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Stanisław Stawski, ok. 1920 r.

Obiekt: **OBORA**
Nazwa obiektu: Stara Zbelutka
Nr: 38
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Stanisław Wieczorek, ok. 1930 r.

Obiekt: **CMENTARZ**
Nazwa obiektu: przykościelny
Zespół: KOŚCIOŁA
Nazwa zespołu: Par. P.W. Św. Doroty
Opis: teren w granicach ogrodzenia.

Obiekt: **DZWONNICA**
Zespół: KOŚCIOŁA
Nazwa zespołu: Par. P.W. Św. Doroty
Materiał: mur.
Wiek: XIX
Opis: 1835 r.

Obiekt: **OGRODZENIE**
Nazwa obiektu: z bramką
Zespół: KOŚCIOŁA
Nazwa zespołu: Par. P.W. Św. Doroty
Materiał: mur.
Wiek: XIX
Opis: 1835 r.

Obiekt: **DOM**

Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Stara Zbelutka
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Jan Pietrzyk, l. 30 XX

Obiekt: **PIWNICA**
Zespół: ZAGRODY
Nazwa zespołu: Stara Zbelutka
Materiał: mur.-ziem.
Wiek: XX
Opis: wł. Jan Pietrzyk, l. 30 XX

Miejscowość: WOLA ŁAGOWSKA

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Wola Łagowska
Nr: 4
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Zofia Forma, ok. 1920 r.

Miejscowość: ZAGOŚCINIEC

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Zagościniec
Nr: 1
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: wł. Edward Sitarski, l. 20 XX

Obiekt: **DOM**
Nazwa obiektu: Zagościniec
Nr: 3
Materiał: drewn.
Wiek: XX
Opis: ob. nie użytkowany, pocz. XX

Ważne znaczenie w zasobach kulturowych gminy mają kapliczki i figury oraz krzyże, ich zestawienie przedstawiono poniżej:

KAPLICA
ŁAGÓW, murowana, 1/XIX w.

KAPLICZKA SŁUPOWA MUROWANA
1. **PLUCKI**, murowana, z 1900, z tablicą żeliwną – głowa umęczonego Chrystusa

KAPLICZKA SŁUPOWA DREWNIANA
WOLA ŁAGOWSKA, drewniana, 1 ćw. XX w. (przy skrzyżowaniu Gęsice/Łagów)

FIGURA

CZYŻÓW, murowana, z 1929 r. Obok nr 63 inskrypcja: POD TWOJĄ OBRONĘ/UCIEKAMY SIĘ/TĘ FIGURĘ WYSTAWIŁ/JAN WÓCIK/1929 R.

GĘSICE, murowana, z 1921 r., obok nr 34 inskrypcja: MATKO NIEOPUSZCZAJ NAS/FUNDATOROWIE TOMASZA PETRONELA Z FORMÓW/MALŻONKOWIE/RELIGII/1921 R.

ŁAGÓW, murowana, 1 ćw. XX w., ul. Kielecka

ŁAGÓW, murowana, 1 ćw. XX w., ul. Kielecka

STARA ZBELUTKA, kam., 1917 r., na cmentarzu przykościelnym fundatorzy Andrzej i Józefa Wieczorkowie

WIŚNIOWA, kam., MB NIEPOKALANEGO POCZĘCIA, na cmentarzu kościelnym

KRZYŻ

PIOTRÓW-PORĘBISKA, drewniany, lata 20-30 XX wieku, z krucyfiksem obok nr 45.

RUDA, drewniany, lata 30 XX wieku, skrzyżowanie Ruda/Melonek

KRZYŻ-FIGURA

GĘSICE, murowana, z 1882 r., obok nr 7.

GĘSICE, murowana, lata 30 XX wieku, obok nr 11.

ŁAGÓW, murowana, z 1909 r., z krucyfiksem ul. Dule 34, inskrypcja: KTO CHCE IŚĆ ZA MNĄ/NIECH WEŹMIE/KRZYŻ SWÓJ/ I NAŚLADUJE MNIE/TĘ PAMIĄTKĘ WZNOŚZĄ/KU CZCI BOGA/WSZECHMOGĄCEGO/JÓZEF I KATARZYNA KOZŁOWSCY/W 1909 R.

PIOTRÓW – GUŁACZÓW, murowana, z 1944., OBOK NR 4, inskrypcja: ŚP/LUDWIK BERA/ ZGINĄŁ W CZASIE FRONTU/DNIA 1 IX/1944/PROSI PRZECHODNIÓW O WESTCHNIENIE DO BOGA/UKOCHANEMU OJCU/DZIECI

PIOTRÓW – GUŁACZÓW, murowana, z 1957., z krucyfiksem, inskrypcja: NA PAMIĄTKĘ/ODNOWIENIA ŚLUBÓW/NARODU POLSKIEGO/MY KATOLICY/GROMADY PIOTRÓW/ŚLUBUJEMY UROCZYŚCIE/STAC NA STRAŻY WIARY KATOLICKIEJ/BRONIC DOBRYCH OBYCZAJÓW/I SZERZYĆ CZĘŚĆ MARII/KRÓLOWEJ POLSKI/1957 ROKU

PIOTRÓW-GUŁACZÓW, murowana, z 1949 r., z krucyfiksem obok nr 1, inskrypcja: KTO CHCE IŚĆ ZA MNĄ/NIECH WEŹMIE KRZYŻ/SWÓJ I NAŚLADUJE MNIE/TĘ PAMIĄTKĘ WZNOŚZĄ/KU CZCI BOGA/WSZECHMOGĄCEGO/MIESZKAŃCY PIOTROWA/1949

PIOTRÓW – PORĘBISKA, murowana, początek XX w., obok domu sołtysa, inskrypcja: KTO CHCE IŚĆ ZA MNĄ/NIECH WEŹMIE/KRZYŻ/SWÓJ I NAŚLADUJE MNIE/TĘ PAMIĄTKĘ/WZNOŚZĄ KU CZCI/BOGA /WSZECHMOGĄCEGO/MIESZKAŃCY PIOTROWA/1960 R.

SADKÓW, kam., 1869r. z krucyfiksem, obok nr 10, inskrypcja: ŚWIĘTY BOŻE/ŚWIĘTY MOCNY/ŚWIĘTY A NIEŚMIERTELNY/ZMIŁUJ SIĘ NAD NAM/IŁUKASZ I JULIANNA Z PIWONIÓW/WIECZORKOWIE/TĘ FIGURĘ STAWIAJĄ/DNIA 9.CZERWCA/1869 R.

SADKÓW, kam., 1883 r. z krucyfiksem i płaskorzeźbą św. Mikołaja, obok nr 29, przy bazie krzyża inskrypcja: NA CZEŚĆ I CHWAŁĘ PANU/BOGU WSZECHMOGĄCEMU/W TRÓJCY ŚWIĘTEJ JEDYŃEMU/TEN KRZYŻ WYSTAWILI/WOJCIECH I KATARZYNA/Z PIETSZYKÓW/W ROKU 1883 d:/7 MARCA

SADKÓW, murowana, 20-30 XX wieku, z krucyfiksem obok nr 59

SADKÓW, murowana, 1905 rok, z krucyfiksem na postumencie i ogzymsowanym cokole, obok nr 37

SADKÓW, murowana, 1960 rok, obok nr 48, z krucyfiksem i polichromowaną płyciną, inskrypcja: NA CZEŚĆ I CHWAŁĘ/PANU BOGU I/NAJŚWIĘTSZEJ MARIII/FIGURĘ TĄ WYSTAWILI/WŁADYSŁAW I ZOFIA KARGUŁOWIE/1960 R.

SĘDEK, murowana, z 1908 r. z krucyfiksem

WIŚNIOWA, kamienny, z 1868, na cmentarzu kościelnym.

WOLA ŁAGOWSKA, murowana, z 1911 r., z krucyfiksem przy drodze do łagowa, inskrypcja: : KTO
CHCE IŚĆ ZA MNA/NIECH WEŹMIE/KRZYŻ/SWÓJ I NAŚLADUJE MNIE/TE
PAMIĄTKĘ/WZNOŚZĄ KU CZCI/BOGA /WSZECHMOGĄCEGO/MIESZKAŃCY WOLI/1911 R.

STARA ZBELUTKA, murowana, z 1872 r., z krucyfiksem obok nr 38, inskrypcja:
.../.../MARKOWIE/.... (nieczytelna)

STARA ZBELUTKA, murowana, z 1864 r., z krucyfiksem obok nr 78, inskrypcja: .../.../ZŁUCCY/....
(nieczytelna)

NIE SKLASYFIKOWY/A/E

1. **RUDA**, mur., z 1917 roku, z inskrypcją nieczytelną.

Wytyczne konserwatorskie na podstawie Karty Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa (OŚRODEK DOKUMENTACJI ZABYTKÓW W WARSZAWIE) dotyczące zespołu urbanistycznego w miejscowości Łagów, opracowane przez prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażynę Balińską.

Charakterystyczne cechy krajobrazu miejscowości Łagów

Dawne miasto a dzisiejsza miejscowość gminna Łagów, utrwała w swoim układzie przebieg ulic i formę placu targowego wynikające z pierwotnej formy lokacyjnej. Linie zabudowy nie zachowują pełnej kontynuacji i nie są ciągle. Rynek Łagowa jest określony na planie wydłużonego prostokąta. Po jego dłuższym boku odbywa się ruch komunikacyjny północ – południe (droga wojewódzka relacji Starachowice - Nowa Słupia - Łagów - Stopnica). W środku założenia prostokątnego rynku znajduje się skwer z zielenią wysoką. Zespół staromiejski i przedmieścia (XIX i XX wieku) zawarte w strefach A i B ochrony konserwatorskiej wpisało się w malowniczy układ terenowy zdominowany przez pagórki, rzeki i odsłonięcia skalne. Taka lokalizacja, na zboczu wzgórza, w otoczeniu sąsiednich wzniesień, stwarza dość korzystną sytuację pod względem ekspozycji krajobrazu kulturowego.

- **panoramy**

Panoramy miejscowości są czytelne z trzech głównych wjazdów do miejscowości:

- od wschodu z ul. Opatowskiej,
- od północy z ul. Słupskiej,
- z zachodu z drogi krajowej

Najmniej atrakcyjnie prezentuje się miejscowość od strony południowej z wjazdu od Rakowa ulicą Bardzką, głównie z uwagi na fakt, że zbocze na którym znajduje się rynek skierowane jest w stronę północną. Znajdujący się w centrum rynku, Ratusz, nie stanowi dominanty dla układu urbanistycznego i nie wyróżnia się znacząco w krajobrazie miejscowości.

- **wnętrza urbanistyczne**

Miejscowość gminna – Łagów posiada założenia urbanistyczne, lokowany był na prawie niemieckim, a status miasta utracił po powstaniu styczniowym i do dnia dzisiejszego tych praw nie uzyskał. Rynek Łagowa to najważniejsze wnętrze urbanistyczne dawnego miasta, zbliżony do proporcji 1:4 w rzucie jest dość regularnym prostokątem. Analiza konserwatorska określa wyraźny przedlokacyjny jego charakter, gdzie wydłużony plac targowy z kościołem w północnej pierzei oraz ciągiem kamieniczek wzdłuż pozostałych pierzei stanowi generalną formę urbanistyczną. W porównaniu do proporcji samego prostokąta rynku, bryła, jaką jest zlokalizowany po środku założenia Ratusz, nie stanowi silnej dominanty i jest jedynie uzupełnieniem zabudowy.

Tradycyjna zabudowa – jednokondygnacyjna, w Ryнку także dwukondygnacyjna o stromych dwuspadowych (czasem z naczółkami) rzadziej czterospadowych dachach, lokalizowana była szczytami do pierzei ulic rynku. Jedyną dominantą założenia urbanistycznego miasta jest wieża kościoła parafialnego stojącego w otwartej północnej części rynku.

Innymi, interesującymi wnętrzami, przez które przeciska się duch pierwotnego układu urbanistycznego są ulice: Bardzka i Słupska. Obie w podobny sposób zostały zniszczone poprzez zabudowę powojenną, ale i w podobny sposób zachowała się tam tradycyjna zabudowa drewniana głównie z początku XX wieku. Linie zabudowy na ulicy Bardzkiej, kiedyś przebiegały schodkowo, obecnie nowa zabudowa wyprostowała tą linię wycofując ją jednocześnie w głąb działki. Na ulicy Słupskiej nieregularny układ linii zabudowy zachował się do dzisiaj, pomimo pojawienia się nowych form zabudowy.

Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska kulturowego

Główne szanse:

- wyjątkowo cenne walory krajobrazowe m.in. niespotykane w innych regionach kraju „pasiaki świętokrzyskie”, malowniczy przełom rzeki Łagowicy oraz liczne punkty widokowe, stanowiące często naturalne dominanty krajobrazowe;
- cenne obiekty zabytkowe, będące częścią historycznego układu urbanistycznego starego miasta Łagowa oraz przykłady tradycyjnego budownictwa drewnianego, szczególnie widocznego w samej miejscowości gminnej - Łagowie;
- dbałość mieszkańców i samorządu gminnego o kreowanie pozytywnego wizerunku gminy, przejawem czego jest m.in. udział gminy (jako jedynej w woj. świętokrzyskim) w programie „Przejrzysta Gmina”, mającym na celu udoskonalić pracę i jakość usług w Urzędzie Gminnym,
- dbałość mieszkańców gminy o obiekty architektury sakralnej – cmentarze, kaplice i kapliczki, krzyże przydrożne;
- prężna działalność Gminnego Centrum Informacji (GCI) oraz dbałość o zaistnienie gminy na stronach „WWW” w internecie,
- kultywowanie tradycji i lokalnego folkloru oraz podjęcie działań mających na celu uatrakcyjnienie i wydobywanie cennych walorów kulturowych gminy.

Główne zagrożenia:

- zły stan techniczny oraz rozbiórki zabytkowych domów drewnianych i elementów zagród, wynikający z braku świadomości mieszkańców co do wartości kulturowej tych obiektów, będących spuścizną dla przyszłych pokoleń oraz wysokich kosztów utrzymania i remontów tego typu obiektów,
- chęć zabudowy cennych pod względem krajobrazowym i turystycznym miejsc, m.in. doliny Łagowicy w samym Łagowie,
- brak oznakowania najcenniejszych zabytków, miejsc historycznych, punktów widokowych,
- niedostatecznie spójna polityka przestrzenno-estetyczna (brak spójności architektonicznej, kolorystycznej i materiału budowlanego),

Na terenie gminy Łagów nie zauważa się dóbr kultury współczesnej w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. Nr 118 poz. 1233), które kwalifikowałyby się do ochrony prawnej.

3. OSADNICTWO

3.1. Układ osadniczy i tendencje w rozwoju przestrzennym gminy.

Układ osadniczy w gminie tworzy 19 sołectw:

1. Sołectwo (wieś) Łagów, siedziba władz gminy, położone na skrzyżowaniu dróg z Kielc do Opatowa i z Nowej Słupi do Rakowa, na brzegach rzeki Łagowicy. Układ przestrzenny dawnego miasteczka – obecnie wsi opiera się na prostokątnym placu w jej centralnej części oraz sieci rozchodzących się stąd ulic, wzdłuż których biegną ciągi zwartej zabudowy. Układ ten przecina droga krajowa nr 74 Kielce-Lublin, przebiegająca w jego północnej części. Historycznie ukształtowany układ przestrzenny wsi jest

zachowany. Na terenie wsi znajduje się dwadzieścia dziewięć zabytkowych domów oraz sześć zespołów zabytkowych:

- 22 domy o konstrukcji drewnianej pochodzące z przełomu XIX i XX w. oraz z początków XX wieku,
- 4 domy o konstrukcji murowanej pochodzące z przełomu XIX i XX w. oraz z początków XX wieku,
- 3 domy o konstrukcji mieszanej, murowano-drewnianej pochodzące z przełomu XIX i XX w. oraz z początków XX wieku,
- zespół kościoła p.w. św. Michała Anioła pochodzący z XV-XVII w.,
- zabytkowa kapliczka z pierwszej połowy XIX w.,
- zespół cmentarza parafialnego datowany na XVIII-XIX w.,
- zespół piwnic przy ulicy Słupskiej z początku XX w.,
- zespół szpitala p.w. św. Ducha pochodzący z XVI-XVII w.,
- zespół zabudowy zagrodowej przy ul. Rakowskiej 22 datowany na przełom XIX i XX w.

2. Sołectwo (wieś) Czyżów, położone w południowo - zachodniej części gminy. Układ przestrzenny wsi składa się z zwartej zabudowy po obu stronach wiejskiej drogi oraz licznych swobodnie rozlokowanych wokół wsi kolonii. Są to kolonie: Łączek, Zademia, Starej Wsi, Góry, Koszar, Bukowa, Wołynia, składające się przeważnie z kilku gospodarstw, rozmieszczonych luźno obok siebie. Na terenie wsi znajdują się trzy zabytkowe domy drewniane z lat trzydziestych XX w.

3. Sołectwo (wieś) Duraczów, położone jest w południowo - wschodniej części gminy, w dolinie rzeki Łagowicy. Układ przestrzenny wsi składa się z zwartej zabudowy w wschodniej części wsi, oraz zespołu kilku oddalonych od siebie gospodarstw na zachodzie. Na terenie wsi znajduje się pięć zabytkowych domów drewnianych:

- 1 dom o konstrukcji drewnianej z połowy XIX w.,
- 2 domy o konstrukcji drewnianej z końca XIX w.,
- 2 domy o konstrukcji drewnianej z początku XX w.

4. Sołectwo (wieś) Gęsić, położone w południowo - wschodniej części gminy, na wschód od drogi łączącej Łagów z Rakowem. Układ przestrzenny wsi składa się z zwartej zabudowy po północnej stronie drogi oraz kilku gospodarstw po jej południowej stronie. Na terenie wsi znajduje się dwanaście zabytkowych obiektów:

- 2 domy o konstrukcji drewnianej z połowy XIX w.,
- 7 domów o konstrukcji drewnianej z pierwszej połowy XX w.,
- obora z końca XIX w.,
- kuźnia z pierwszej połowy XX w.,
- zespół zagrody z pierwszej połowy XX w.

5. Sołectwo (wieś) Lechówek, położone w zachodniej części gminy, przy drodze łączącej Łagów z Kielcami. Układ przestrzenny wsi składa się z zwartej zabudowy po północnej stronie drogi oraz kilku gospodarstw po jej południowej stronie. Na południowo - wschód od wsi znajduje się kolonia złożona z grupy trzech gospodarstw.

6. Sołectwo (wieś) Małacentów, położone w północnej części gminy, na południowych stokach Wału Małacentowskiego. Układ przestrzenny wsi składa się z luźno rozrzuconej zabudowy na południowo - zachodnim skraju lasu porastającego Wał.

7. Sołectwo Nowy Staw, składające się z dwóch wsi i położone na wschód od Łagowa, na południe od drogi łączącej Łagów z Opatowem. Jednostki tworzące sołectwo to:

- Nowy Staw, wieś położona na zachodnim brzegu rzeki Wszachówki, o układzie przestrzennym składającym się z ciągu luźno rozmieszczonych gospodarstw,

- Cegielnia, wieś położona w północnej części sołectwa, o układzie przestrzennym składającym się z luźnego zespołu gospodarstw rozmieszczonych po obu stronach drogi.

8. Sołectwo Nowa Zbelutka, składające się z pięciu wsi i położone w południowo - wschodniej części gminy. Jednostki tworzące sołectwo to:

- Nowa Zbelutka, wieś położona na wzniesieniu, o układzie przestrzennym składającym się z luźnego ciągu gospodarstw po północnej stronie drogi. Na terenie wsi znajdują się następujące obiekty zabytkowe:
  - 2 obory z lat dwudziestych i trzydziestych XX w.,
  - stodoła z lat dwudziestych XX w.,
  - zespół zagrodowy z połowy XIX w.,
  - 2 zespoły zagrodowe z początku XX w.,
  - zespół zagrodowy z przełomu XIX i XX w.,
- Garbacz, wieś położona na zachód od Nowej Zbelutki, o układzie przestrzennym składającym się z kilku zespołów gospodarstw rozmieszczonych po obu stronach drogi,
- Kozłów, mała osada położona na zachodnim brzegu rzeki Łagowicy, składająca się z grupy kilku gospodarstw,
- Niwa, wieś położona na wschodnim brzegu rzeki Łagowicy, o luźnym układzie przestrzennym składającym się z kilku gospodarstw rozmieszczonych po obu stronach drogi.

9. Sołectwo Piotrów, składające się z czterech wsi i położone w północno - wschodniej części gminy. Jednostki tworzące sołectwo to:

- Piotrów Gułaczów, wieś położona w środkowej części sołectwa; układ urbanistyczny wsi tworzy ciąg zwartej zabudowy wzdłuż zachodniej strony drogi oraz kilka gospodarstw rozmieszczonych po jej wschodniej stronie. We wsi znajdują się następujące zabytkowe obiekty:
  - dom drewniany z początku XX w.,
  - 2 domy drewniane z lat trzydziestych XX w.,
- Piotrów - Podłazy, wieś położona w wschodniej części sołectwa o układzie urbanistycznym składającym się z zwartej zabudowy po wschodniej stronie drogi oraz kilku gospodarstw rozmieszczonych po jej stronie przeciwległej; we wsi znajduje się zabytkowy dom drewniany z lat trzydziestych XX w.; na południowym wschodzie znajduje się kolonia składająca się z kilku swobodnie rozmieszczonych gospodarstw; część miejscowości znajduje się w Jeleniowskim Parku Krajobrazowym,
- Piotrów - Porębiska, wieś położona w zachodniej części sołectwa; układ przestrzenny wsi tworzy ciąg zwartej zabudowy po północnej stronie drogi oraz kilka zespołów zabudowy po stronie południowej.
- Piotrów - Zagościnić, wieś położona na południu sołectwa, przy drodze nr 74; układ przestrzenny wsi tworzy ciąg zwartej zabudowy po północnej stronie drogi i kilka gospodarstw rozmieszczonych po jej stronie przeciwnej oraz zespół gospodarstw nieco oddalony od wsi po północnej stronie drogi nr 74; we wsi znajdują się dwa zabytkowe domy drewniane z lat dwudziestych XIX w. i z początku XX w.

10. Sołectwo (wieś) Płucki, położone jest na północny - zachód od Łagowa, na południowo - wschodnich stokach Wału Małcentowskiego, w dolinie rzeki Łagowicy, układ przestrzenny wsi składa się z luźnych zespołów zabudowy wzdłuż północnego brzegu w/w rzeki oraz kilku gospodarstw na jej południowym brzegu rozsianych w pobliżu wsi.

11. Sołectwo Ruda Melonek, składające się z dwóch wsi i położone jest w południowo - wschodniej części gminy, na południowych stokach Pasma Iwańskiego. Jednostki (przysiółki) tworzące sołectwo to:

- Ruda, wieś położona na zachód od wsi Melonek, o układzie przestrzennym składającym się z zespołu zabudowy na zachodnim brzegu rzeki Łagowicy. Na terenie wsi znajdują się następujące zabytkowe obiekty:
  - zespół zagrodowy z lat siedemdziesiątych XX w.,
  - obora z początku XX w.,
  - młyn z lat dwudziestych XX w.,
  - stodoła z początku XX w.,
  - szkoła z lat dwudziestych XX w.,
  - kapliczka św. Jana Nepomucena z końca XIX w.,
  - 2 domy drewniane z lat dwudziestych XX w.
- Melonek, wieś położona w południowo - wschodniej części sołectwa. Układ przestrzenny wsi tworzy nieregularny ciąg zabudowy wzdłuż północnej części drogi oraz kilka zespołów gospodarstw po południowej jej stronie. Na terenie wsi znajdują się następujące zabytkowe obiekty:
  - dom drewniany z połowy XIX w.,
  - 2 domy drewniane z początku XX w.,
  - 2 domy drewniane z lat dwudziestych XX w.,
  - obora z lat dwudziestych XX w.,
  - zespół zagrodowy z początku XX w.

12. Sołectwo (wieś) Sadków, położone jest w południowej części gminy, przez wieś biegnie droga z Rakowa do Łagowa. Układ przestrzenny wsi tworzy ciąg zabudowy wzdłuż północnej części drogi oraz poprzerywany ciąg zabudowy po jej drugiej stronie w zachodniej części wsi. Na terenie wsi znajdują się dwa zabytkowe domy drewniane z połowy XIX w.

13. Sołectwo Sędek, składające się sześciu wsi i położone jest na wzgórzach na południowy - zachód od Łagowa. Jednostki (przysiółki) tworzące sołectwo to:

- Sędek, wieś o układzie przestrzennym składającym się poprzerywanego ciągu zabudowy po północnej stronie drogi oraz kilku gospodarstw po jej południowej stronie. Na terenie wsi znajdują się następujące zabytkowe obiekty:
  - 3 domy drewniane z lat dwudziestych XX w.,
  - kapliczka z końca XIX w.,
  - obora z początku XX w.,
- Bielowa, wieś położona w wschodniej części sołectwa, o układzie przestrzennym składającym się z luźno rozrzuconej zabudowy po obu stronach drogi,
- Gwiździowa, wieś położona na południe od Sędka, składająca się z luźno rozrzuconych, wzdłuż drogi, zespołów gospodarstw,
- Łagiew, kolonia położona na południe od Sędka, składająca się z kilku gospodarstw położonych w jednym ciągu,
- Orłowiny, kolonia na zachodzie sołectwa składająca się z czterech domów,
- Sędek - Stara Wieś, wieś położona na południe od Sędka; układ przestrzenny wsi składa się z ciągu zabudowy wzdłuż lewej strony drogi na Czyżów oraz drugiego, oddalonego od poprzedniego na zachód.

14. Sołectwo Stara Zbelutka, składające się z czterech wsi i położone w południowo - wschodniej części gminy. Jednostki (przysiółki) tworzące sołectwo to:

- Stara Zbelutka, wieś położona w środkowej części sołectwa, o układzie przestrzennym składającym się z ciągu zabudowań wzdłuż drogi oraz zespołów zabudowań na obrzeżach wsi; na terenie wsi znajdują się następujące obiekty zabytkowe:
  - cmentarz parafialny,
  - zespół kościoła parafialnego p.w. św. Doroty z XIX w.,
  - zespół zabudowy zagrodowej z XIX w.,
  - pięć domów drewnianych z XIX w.,
  - obora z XIX w.,
- Chojny, wieś położona w południowej części sołectwa o układzie przestrzennym składającym się z kilku gospodarstw wyraźnie oddalonych od siebie;
- Kędziórka, wieś położona we wschodniej części sołectwa; układ przestrzenny wsi tworzy zwarty ciąg zabudowy wzdłuż drogi oraz kilka gospodarstw położonych na południe od jej wschodniej części;
- Zbelutka - Poddanie, wieś położona w północno - zachodniej części sołectwa; układ przestrzenny wsi składa się z ciągu zabudowy po północnej stronie drogi oraz szkoły i cmentarza po jej południowej stronie w wschodniej części wsi.
- Zbelutka - Góry, wieś położona w północnej części sołectwa, o układzie przestrzennym składającym się z kilku gospodarstw rozmieszczonych po obu stronach drogi.

15. Sołectwo (wieś) Winna, położone w wschodniej części gminy, w dolinie rzeki Wszachówki. Układ przestrzenny wsi tworzy nieregularny ciąg zabudowy na północno - zachodnich stokach Pasma Iwańskiego.

16. Sołectwo (wieś) Wiśniowa, położone na północny wschód od Łagowa. Układ przestrzenny wsi składa się z trzech oddalonych od siebie zespołów nieregularnej zabudowy.

17. Sołectwo Wola Łagowska, składające się z pięciu wsi i położone na południe od Łagowa, wzdłuż drogi z Łagowa do Rakowa. Jednostki (przysiółki) tworzące sołectwo to:

- Wola Łagowska, wieś położona wzdłuż drogi z Łagowa do Rakowa; układ przestrzenny wsi składa się z zespołów zabudowy wzdłuż w/w drogi, poprzecznego ciągu zabudowy w południowej jej części oraz zespołów zabudowy po wschodniej i zachodniej stronie wsi; na terenie wsi znajduje się zabytkowy dom drewniany z lat dwudziestych XIX w.;
- Brzezinec, kolonia położona w południowo zachodniej części sołectwa, składająca się z kilku gospodarstw oddalonych od siebie;
- Olszowiec, kolonia położona w wschodniej części sołectwa, składająca się z kilku gospodarstw w luźnym ciągu zabudowy;
- Pustka, kolonia położona w zachodniej części sołectwa, składająca się z kilku gospodarstw oddalonych od siebie;
- Wola Łagowska - Zagościec, kolonia położona na zachód od Woli Łagowskiej, składająca się jedynie z kilku gospodarstw.

18. Sołectwo (wieś) Zamkowa Wola położone w północnej części gminy, w dolinie rzeki Słupianki, wzdłuż drogi z Łagowa na Nową Słupie. Układ przestrzenny wsi składa się z zespołu zabudowy wzdłuż w/w drogi, ciągu zabudowy na wschód od niej oraz łuku gospodarstw po zachodniej stronie drogi.

19. Sołectwo Złota Woda, składające się z trzech wsi i położone na zachód od Łagowa przy drodze łączącej Łagów z Kielcami. Jednostki (przysiółki) tworzące sołectwo to:

- Złota Woda, wieś położona przy drodze nr 74 i złożona z kilku gospodarstw na skraju lasu,

- Łazy, wieś położona na południu sołectwa, na skraju lasu, o układzie przestrzennym składającym się z niewielkiego ciągu zabudowy oraz kilku gospodarstw położonych wokół niego,
- Zaręby, wieś położona na północ od drogi łączącej Łagów z Kielcami, o układzie przestrzennym składającym się z ciągu zabudowy wzdłuż strumienia, oraz dwóch zespołów zabudowy na północ i północny - wschód od niego.

Generalnie przeważa tu zabudowa skupiona, głównie mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa w formie ulicówek. Zabudowa rozproszona występuje rzadko i jedynie lokalnie np. w miejscowości Żłota Woda, Czyżów, Melonek, Sędek oraz Wola Łagowska.

Zwarty charakter zabudowy, zlokalizowanej wzdłuż dróg ułatwia zapewnienie wszystkich mediów, a tym samym podniesienie standardu zamieszkania.

Negatywnym zjawiskiem zaburzającym ład przestrzenny jest często występujący na terenie gminy brak spójności estetycznej przejawiający się zróżnicowaniem gabarytów zabudowy, wysokości, kolorystyki i sposobu wykończenia elewacji, kształtu i nachylenia połaci dachowych itp. Należy tu podkreślić, iż w gminie Łagów chcącej zaktualizować funkcję turystyczną niezbędne jest umiejętne kształtowanie zabudowy zgodnie z zasadą ekorozwoju drogą wprowadzania ładu przestrzennego i systematycznej estetyzacji zabudowy i jej otoczenia. Niezwykle istotna jest tu również dbałość o istniejące zasoby dziedzictwa kulturowego oraz dobra kultury współczesnej. Niestety na terenie gminy zauważa się negatywną tendencję prowadzącą do rozbierania zabytkowych drewnianych chałup i obiektów gospodarczych.

Przy kształtowaniu nowych, ewentualnie korekcie istniejących terenów dopuszczalnego rozwoju osadnictwa należy każdorazowo brać pod uwagę uwarunkowania wynikające z konieczności ochrony przyrody, dziedzictwa kulturowego oraz cennych w tej gminie walorów krajobrazowych a także możliwości doprowadzenia niezbędnych mediów.

4. FUNKCJA ROLNICZA

4.1. Główne uwarunkowania przestrzenno - funkcjonalne

Gminę Łagów zalicza się do obszarów o średnich warunkach glebowych i mało korzystnych warunkach agroklimatycznych, związanych z oddziaływaniem klimatu Gór Świętokrzyskich. Ponadto, ca 29 % gruntów ornych stanowią tereny położone na stokach, które są trudne w uprawie i podlegają procesom erozyjnym.

Gmina charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem urbanizacji (wg danych z PSR 02' z pracy we własnym gospodarstwie utrzymywało się 61,1 % użytkowników gospodarstw indywidualnych, zaś w województwie, średnio – 43,6%) oraz dość wysokim bezrobociem agrarnym (poziom zatrudnienia w rolnictwie na 100 ha UR prawie dwukrotnie przekracza wielkość optymalną i wynosi ca 42 osoby).

Do najważniejszych uwarunkowań rozwoju tej funkcji, zalicza się ponadto:

- rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych, które jest nieco mniejsze niż przeciętne w województwie,
- załamanie się poprzedniego systemu obsługi rolnictwa oraz niewielki zakres dostosowania się tej dziedziny usług do wymagań rynkowych,
- brak większego zainteresowania rolników integracją produkcji,
- niski poziom wykształcenia użytkowników gospodarstw.

Czynnikami sprzyjającymi są natomiast:

- ukształtowane kierunki specjalizacji rolniczej gminy w uprawie zbóż i truskawek,
- korzystne warunki do rozwoju drobnoskalowej produkcji ekologicznej,
- możliwości powiązania rolnictwa z rozwojem turystyki.

Szansę rozwoju tego sektora gospodarki stwarzają również fundusze pomocowe UE. Ich wykorzystanie wiąże się jednak z usprawnieniem gospodarki przestrzennej w następujących dziedzinach:

- rozbudowa infrastruktury technicznej w tym przebudowa dróg, kanalizacja oraz przygotowania terenów pod najważniejsze inwestycje strukturalne,
- tworzenie warunków do rozwoju produkcji ekologicznej oraz agroturystyki,
- wzrost arealów gospodarstw (grup gospodarstw) chcących rozwijać produkcję towarową oraz podejmujących usługi rolnicze i przetwórstwo rolno – spożywcze.

4.2. Warunki agrarne i demograficzne w rolnictwie

Głównym dysponentem ziemi jest sektor gospodarstw indywidualnych, który włąca ok. 87% ogólnej powierzchni UR. Według danych z urzędu gminy (dane 2005) liczba gospodarstw indywidualnych wynosi 1943, w tym działek rolnych – 295. Na jedno gospodarstwo indywidualne przypada średnio 2,3 działki rolnej o przeciętnej powierzchni 2,6ha. Średnia odległość siedliska od najdalej położonej działki wynosi 1,3km (w woj. świętokrzyskim wskaźniki te kształtują się odpowiednio; 3,5 działki, 1,6ha, oraz 2,0km). Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych w porównaniu do średniej w województwie świętokrzyskim przedstawia się następująco:

Liczba Gosp. rolnych	Ogółem [szt.]	Indywidualne gospodarstwa rolne pow. 1 ha UR w grupach obszarowych %				
		Razem	1 - 2	2 - 5	5 - 10	Pow. 10.
Gmina Łagów	1943	1648	332	743	505	68
Region %	-	100%	8,0	35,0	47,0	10,0

Strukturę procentową gospodarstw wg grup obszarowych przeliczono na podstawie danych z Urzędu Gminy 2007 r.)

(Struktura obszarowa dla gospodarstw w 2010 r.

Gospodarstwa rolne	Liczba Gospodarstw, ogółem szt.	Indywidualne gospodarstwa rolne w grupach obszarowych [ha]						
		Razem do 1ha	1 – 2 ha	2 – 3 ha	3 – 5 ha	5-10 ha	10 – 15 ha	15 – i więcej
Gmina Łagów	1202	1018	123	148	298	373	56	20
powiat	27932	7722	5525	4261	6081	3558	478	307

Źródło: US Kielce, PSP 2010²⁾

(Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w Gminie Łagów na tle powiatu i województwa na 2010r.

Obszar	Powierzchnia użytków rolnych	Średnia powierzchnia użytków rolnych
Województwo świętokrzyskie	550560	3,88
Powiat kielecki	84734	3,03
Gmina Łagów	5692	4,74

Źródło: US Kielce, PSP 2010

Jak wynika z zestawienia podstawową cechą struktury agrarnej jest jej średnie rozdrobnienie, które praktycznie uniemożliwia osiągnięcie rynkowych standardów efektywności (średni areal gospodarstwa w krajach UE wynosi ca 17 ha).

Do ważniejszych problemów w tej dziedzinie rolnictwa zalicza się:

- brak obrotu ziemią rolniczą stanowiący warunek jej koncentracji w gospodarstwach rozwojowych,
- niska jej cena, kształtująca się znacznie poniżej wartości terenów budowlanych (w opinii większości użytkowników ziemia rolnicza jest za tania i tam gdzie jest to możliwe chcieliby przeznaczyć ją na cele budowlane),
- powszechna w mniejszych obszarowo gospodarstwach postawa przeczekiwania trudności ekonomicznych oraz brak zainteresowania zwiększaniem arealu i skalą produkcji,
- deficyt miejsc pracy poza rolnictwem (zarówno w gminie jak i na rynku kieleckim) oraz zbyt wolny rozwój przedsiębiorczości lokalnej,
- wysoki poziom zatrudnienia w rolnictwie na 100ha UR (42 osoby), świadczący o występowaniu ukrytego bezrobocia agrarnego.

4.3. Uwarunkowania wynikające z prawa własności gruntów

W strukturze własnościowej gruntów rolnych dominuje zdecydowanie własność osób fizycznych które władają według danych US Kielce z 2007 r. - 97,0% UR. Liczący się areal (nie licząc gruntów leśnych) zajmują grunty Skarbu Państwa zarządzane przez ANR - oddział w Rzeszowie (267ha). W ramach tego arealu - 11ha stanowi zasób nieruchomości rolnej SP, zaś 121ha zasób nieruchomości Skarbu Państwa. Grunty gminne i związków międzygminnych zajmują, natomiast 160ha, z czego grunty stanowiące gminny zasób nieruchomości – 111ha.

Ocenia się, że powyższa oferta gruntów mimo, że stanowi atrakcyjną (jak na warunki gminy) propozycję terenów dla inwestorów z zewnątrz nie jest jeszcze wystarczająca i winna być jeszcze poszerzona o grunty położone w strefach potencjalnej aktywizacji, funkcji mieszkaniowych i turystycznych. Zbyt mała jest również oferta gruntów gminnych na cele publiczne jak również oferta tych gruntów pod większe inwestycje o charakterze strategicznym (turystyka, usługi związane z potrzebami gminy, drobny przemysł przetwórczy o charakterze nieuciążliwym), mogąca zainteresować inwestorów z zewnątrz.

(Strukturę użytkowania terenów w gminie Łagów przedstawiono w poniższej.

L.p.	Użytkowanie gruntu	Powierzchnia [ha]	Udział procentowy
	<i>Powierzchnia ogólna gminy</i>	<i>11 310</i>	<i>100</i>
1.	<i>UŻYTKI ROLNE, w tym grunty orne, sady, łąki, pastwiska</i>	<i>7538,29</i>	<i>66,65</i>
2.	<i>GRUNTY LEŚNE, w tym lasy, zadrzewienie i zakrzewienia</i>	<i>3191,07</i>	<i>28,22</i>
3.	<i>GRUNTY ZABUDOWANE I PODLEGAJĄCE URBANIZACJI, w tym tereny komunikacji, rowy na tych terenach, tereny zielone,</i>	<i>495</i>	<i>4,40</i>
4.	<i>Nieużytki</i>	<i>60,08</i>	<i>0,53</i>
5.	<i>Grunty pod wodami stojącymi i płynącymi</i>	<i>15,43</i>	<i>0,14</i>
6.	<i>Tereny zielone</i>	<i>3,36</i>	<i>0,03</i>
7.	<i>Tereny inne</i>	<i>6,43</i>	<i>0,06</i>

Gleby dobre (kl II i III) stanowią ogółem ok. 17 %, gleby średnie i gleby słabe (kl. IV, V i VI) 83 % powierzchni gminy Łagów.

²⁾

4.4. Uwarunkowania wynikające ze struktury i rozmieszczenia zabudowy rolniczej

Głównym elementem zabudowy rolniczej jest drobnotowarowa zabudowa zagrodowa, skupiającej się wzdłuż ważniejszych dróg i tworząca na ogół zwarte układy liniowe, które są pochodną struktury przestrzennej pól i układów własnościowych. Zabudowa ta jest na ogół silnie przemieszana z zabudową jednorodziną i usługową, rzadziej turystyczną.

Niewielki odsetek stanowi zabudowa rozproszona (kolonijna i samotnicza), położona niekiedy w oddaleniu od centrum wsi. Charakterystyczna dla małych ośrodków zurbanizowanych zabudowa gniazdowa, nie związana bezpośrednio z obsługiwanym arealem gruntów występuje w niewielkim zakresie tylko w Małacentowie.

Obecny układ zabudowy wiejskiej powoduje duże koszty doprowadzenia zbiorczych systemów infrastruktury technicznej oraz utrudnia przebudowę siedlisk rolniczych i wprowadzenie funkcji towarowych. Gabaryty tych siedlisk są, bowiem zbyt małe i na ogół nie zapewniają warunków lokalizacji większych obiektów gospodarskich a także odpowiedniej izolacji przestrzennej i epizootycznej. Ogółem na terenie gminy funkcjonuje 1512 siedlisk rolniczych, które posiadają m in. 575 budynków gospodarskich, 973 stodoły.

4.5. Wnioski dotyczące stanu i rozmieszczenia usług z otoczenia rolnictwa

W gminie zarejestrowanych jest 6 prywatnych podmiotów gospodarczych działających w sektorze obsługi rolnictwa, przy czym większość prowadzi samodzielną działalność handlowo – usługową w zakresie zaopatrzenia w środki produkcji (nawozy, materiał siewny i sadzeniakowy itp.). Usługi mechanizacyjne świadczą prywatni właściciele sprzętu zaś naprawy są wykonywane przez lokalne warsztaty rzemieślnicze. Do ważniejszych usług w zakresie przetwórstwa rolno- spożywczego zalicza się zakład przetwórstwa mięsnego (Łagów), młyny (Łagów, Melonek, Ruda) oraz piekarnię (Łagów). Obsługę weterynaryjną zapewnia lecznica w Łagowie. Zaznacza się niedobór nowych usług związanych z doradztwem finansowym i gospodarczym, informacją handlową i marketingiem a także zorganizowanych na zasadach „agrobiznesu” (powiązania finansowego wszystkich ogniów gospodarki żywnościowej).

Podsumowując można stwierdzić, że usługi w otoczeniu rolnictwa są słabo rozwinięte działają w rozproszeniu i nie są obecnie w stanie zapewnić dostatecznej stabilizacji produkcji.

4.6. Uprawy roślinne i hodowla zwierząt gospodarskich

Uprawy roślinne prowadzone były w 2005 roku na powierzchni 4.255ha gruntów ornych. Pod uprawę przeznaczone było na zboża podstawowe 3332ha użytków rolnych (pszenica 660ha, żyto 1.085ha, pszenżyto 199ha), ziemniaki 902ha oraz rośliny przemysłowe 21ha, w tym buraki cukrowe 16ha. Uprawa warzyw ma tu znaczenie uzupełniające, zależne od aktualnej opłacalności. Sadownictwo nie odgrywa istotnej roli gospodarczej. Według danych Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2002 roku na terenie gminy hodowane były, wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych, 3776 sztuki bydła, 1983 sztuk trzody chlewnej, 2 owce, 783 konie, 24 kozy, 23217 sztuk drobiu. W/g danych z 2005r. stan pogłowia bydła i trzody chlewnej był inny: bydła było 2.600 sztuk (w tym krów 1300), trzody chlewnej – 2200 (w tym lochy 260), owiec – 150 oraz 700 koni

4.7. Uwarunkowania wynikające z akcesji Polski do UE

Rolnicy gminy uzyskali pełny dostęp do bezpośrednich dopłat obszarowych oraz z tytułu położenia gminy na obszarze o niekorzystnych warunkach gospodarowania (I strefa nizinna ONW). W najbliższych latach na zagospodarowanie przestrzeni rolniczej wpływać będą również programy pomocowe ukierunkowane na modernizację i dostosowanie sektora rolnego do wymagań konkurencji rynkowej. W warunkach gminy fundusze pomocowe mogłyby być skierowane na następujące przedsięwzięcia i obszary działań:

- poprawę struktury obszarowej gospodarstw (obejmującą zwiększenie obrotu ziemią, scalenia i wymiany gruntów oraz zagospodarowanie gruntów odługujących i źle wykorzystanych),
- przebudowę rozwojowych gospodarstw rolniczych (kredytowanie inwestycji służących poprawie jakości produkcji i warunków higienicznych, usługi doradcze i finansowe),
- rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki,
- zalesienia gruntów rolnych,
- promocja i marketing artykułów rolnych, w tym o cechach regionalnych, w powiązaniu z przebudową miejscowego przetwórstwa rolnego,
- odnowę wsi i ochronę dziedzictwa kulturowego.

Równolegle w ramach programów rozwoju lokalnego (ZPORR) finansowane mogą być inwestycje służące poprawie warunków życia i pracy ludności wiejskiej oraz wdrażania rozwoju zrównoważonego jak między innymi:

- rozwój infrastruktury technicznej i społecznej z preferencją dla inwestycji proekologicznych i służących poprawie stanu oświaty,
- tworzenie pozarolniczych miejsc pracy oraz przyciągnięcie kapitału inwestycyjnego,
- ochrona i promocja folkloru oraz twórczości ludowej.

5. GOSPODARKA LEŚNA

5.1 Uwarunkowania rozwoju gospodarki leśnej

Gminę Łagów zalicza się do obszarów o średniej lesistości, które wykazują dość wysokie potrzeby intensyfikacji zalesień. Charakterystyczną cechą gminy jest występowanie na obrzeżach dużych kompleksów lasów państwowych, posiadających najwyższy status środowiskowy i ochronny. Lasy te, charakteryzują się wybitnymi walorami krajobrazowymi i powinny być racjonalnie udostępniane do zagospodarowania turystycznego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Najważniejsze problemy w zagospodarowaniu leśnym stwarzają:

- uszkodzenia przemysłowe drzewostanów, zwłaszcza jodłowych, które dotyczą w szczególności lasów Parku Jeleniowskiego;
- kradzieże drzewa z lasów wszystkich kategorii własności;
- rosące zagrożenie pożarowe oraz niedobór zbiorników ppoż.;
- zaśmiecanie terenów leśnych wokół terenów mieszkaniowych oraz dróg;
- rosące zainteresowanie wypoczynkiem w środowisku leśnym, w połączeniu z niedoborem infrastruktury turystycznej i komunalnej.

Do podstawowych uwarunkowań rozwoju funkcji leśnej rzutujących na politykę przestrzenną gminy zalicza się:

- konieczność określenia granicy rolno – leśnej sygnalizowana w strategii zrównoważonego rozwoju gminy oraz gminnym programie ochrony środowiska,
- umiarkowane potrzeby zalesieniowe ujęte w wojewódzkim programie zwiększenia lesistości do 2020 r. - wynoszące 163ha,
- brak miejscowych planów terenów do zalesienia,
- potrzeba respektowania przepisów p.poż, w tym zakazu wzniesienia otwartych źródeł ognia w odległości 100m od lasu.

Głównym kryterium polityki przestrzennej w leśnictwie winno być umiejętne godzenie różnorodnych funkcji, jakie spełniają lasy przy zachowaniu ich trwałości i ciągłości użytkowania. Zasadzie tej towarzyszyć winny:

- powszechna i ciągła ochrona lasów (zagospodarowanie lasów na cele nieleśne może być dokonane tylko w uzasadnionych przypadkach i przy braku innych rozwiązań przestrzennych);

- eliminowanie kolizji lasów z innymi funkcjami terenów oraz zapewnienie lasom bezpieczeństwa pożarowego;
- respektowanie ustaleń planów urządzenia, opracowanych dla lasów Państwowego Gospodarstwa Leśnego i lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.

Lasy Skarbu Państwa w zarządzenie Nadleśnictwa Łagów zajmują w gminie Łagów powierzchnię 2748,29ha i wszystkie uznane są za ochronne. Lasy wodochronne występują na 2314,88ha zaś lasy glebochronne i wodochronne na 373,41ha. Cel ochronny w tych lasach oraz szczególny sposób zagospodarowania zapewniający ciągle spełnianie przez nie funkcji ochronnych określa Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 25 sierpnia 1992 r. (Dz. U z 1992 r. Nr 67, poz. 273).

(Lasy Gminy Łagów zajmują ogółem 3148,42ha (stan na rok 2015 – informacje Urząd Statystyczny w Kielcach), gdzie powierzchnia lasów publicznych wynosi 26797,77ha a wchodzących w własność gminy jest równa 4,80ha. Lesistość wynosi 27,8%.

Gospodarka leśna w nadleśnictwie jest prowadzona w oparciu o opracowany przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Radomiu Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Łagów obowiązujący od 01.01.2007r. do 21.12.2016r, zatwierdzony Decyzją Ministra Środowiska z dnia 16.01.2008r

Obecnie trwa procedura opracowania Projektu Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Łagów na lata 2017-2026 przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych.

Wg podziału przyrodniczo – leśnego grunty Nadleśnictwa Łagów położone są w VI Krainie Małopolskiej, w 2 dzielniczy Gór Świętokrzyskich i należą do mezoregionu Łysogórskiego. Przeważającym gatunkiem lasotwórczym jest sosna oraz jodła, buk i wiele innych gatunków.²⁾

6. ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE

6.1. Uwarunkowania rozwoju turystyki i rekreacji

Przebiegają tu następujące, piesze szlaki turystyczne: czerwony Kuźniaki — Gołoszyce — Zawichost, niebieski Wał Małacentowski — Kaplica Św. Mikołaja, niebieski Chęciny — Łagów, zielony Łagów — Nowa Słupia. Duże znaczenie dla rozwoju turystyki może mieć fakt przebiegu przez gminę szlaku Cystersów (fragment Pętli Kieleckiej — Małopolskiego Szlaku Cystersów). Poza tym w gminie występują dobre warunki dla wędrowek narciarskich.

Ponadto w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” Łagów został zakwalifikowany do obszarów o korzystnych warunkach przestrzennych do rozwoju agroturystyki. Przesłankę rozwoju tej funkcji stanowić może również włączenie części obszaru gminy do Świętokrzyskiego Rejonu Turystyczno-Rekreacyjnego.

Baza noclegowa na terenie gminy jest słabo rozwinięta. Stanowią je jedynie gospodarstwa agroturystyczne zlokalizowane, których na terenie gminy jest 14. Głównie gospodarstwa agroturystyczne skupiają się w takich miejscowościach jak: Łagów, Wola Łagowska, Wiśniowa, Sędek oraz Piotrow. Ważną bazą noclegową jest również schronisko młodzieżowe w Łagowie. Na terenie gminy zlokalizowane są 3 punkty gastronomiczne: 2 w Złotej Wodzie i 1 w Piotrowie Zagościńcu.

Występują tutaj dobre warunki dla turystyki i rekreacji, zarówno letniej, jak i zimowej, dla turystyki kwalifikowanej (aktywnej) oraz specjalistycznej.

O możliwości rozwoju funkcji turystycznej w gminie Łagów decydują następujące przesłanki:

- *walory przyrodnicze i krajobrazowe, wśród których najważniejsze to: park narodowy, parki krajobrazowe, pomniki przyrody, Jaskinia Zbójecka, liczne wąwozy, stanowisko skamieniałej ryby oraz inne,*
- *małownicze położeniem większości miejscowości,*

- występujące zabytki kultury materialnej i legendy (np. legenda o Zbójcu Madeju),
- korzystne warunki komunikacyjne,
- oznakowane szlaki turystyki pieszej i rowerowej,
- odsłonięcia geologiczne o unikalnych na skalę światową walorach,
- bliskość miejsc i obiektów turystycznych o znaczeniu regionalnym i krajowym (Nowa Słupia, Opatów, Kielce, Sandomierz i inne).

Biorąc pod uwagę powyższe, oraz zróżnicowane ukształtowanie terenu istnieją tu możliwości wędrówek pieszych, rowerowych i narciarskich, uprawiania narciarstwa zjazdowego i biegowego.

(Przez gminę Łagów przebiega sieć szlaków pieszo – rowerowych, w granicach obszaru zmiany Studium należą do nich:

Szlaki piesze:

- czerwony Gołoszyce – Kuźniaki im. Edmunda Massalskiego
- niebieski Chęciny – Łagów im. Edmunda Pedechowicza
- niebieski Wał Małacentowski – Kapliczka św. Mikołaja
- zielony Łagów – Nowa Słupia

Szlaki rowerowe:

- zielony szlak rowerowy
- żółty szlak rowerowy „Miejsca Mocy”

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” zalicza gminę Łagów a dokładniej Dolinę Łagownicy do zespołów przyrodniczo - krajobrazowych co wpływa jeszcze korzystniej na atrakcyjność gminy która należy do obszaru turystycznego Gór Świętokrzyskich. ²⁾

7. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

7.1. Demografia

Sytuacja demograficzna gminy Łagów na tle powiatu kieleckiego i gmin sąsiednich

Ogólne dane demograficzne, stan na 31.XII.2008 r. (na podst. Rocznika Statystycznego Województwa Świętokrzyskiego 2009)

Gmina, ewid. miasto i gmina - Powiat	Powierzchnia ogólna w km ²	Liczba mieszkańców ogółem	% udział w ludności powiatu	Wskaźnik feminizacji Kobiety na 100 mężczyzn	Gęstość zaludnienia os./km ²
1.Bieliny	88	9806	5,0	98,2	111,4
2.Bodzentyń	161	11786	6,0	101,3	73,2
3.Chęciny	127	14598	7,5	103,0	114,9
4.Chmielnik	143	11603	5,9	98,7	81,1
5.Daleszyce	222	14264	7,3	100,9	64,3
6.Górno	83	12485	6,4	100,0	150,4
7.Łagów	113	7233	3,6	96,4	64,0
8.Łopuszno	177	8932	4,6	98,8	50,5
9.Maslów	86	9185	4,7	97,9	106,8
10.Miedziana Góra	71	9409	4,8	104,6	132,5
11.Mniów	95	9214	4,7	101,4	97
12.Morawica	141	12566	6,4	97,7	89,1
13.Nowa Słupia	86	9822	5,0	101,8	114,2

14.Piekoszków	103	14801	7,6	101,7	143,7
15.Pierzchnica	105	4777	2,4	100,0	45,5
16.Raków	191	6037	3,1	95,5	31,6
17.Sitkówka – Nowiny	46	6838	3,5	101,7	148,7
18.Strawczyn	86	9696	5,0	98,0	112,7
19.Zagnańsk	124	12652	6,5	103,1	102,0
20.Pow. kielecki bez m. Kielce	2248	195529	-	100,3	87,0

Gmina Łągów należy do średnich gmin w powiecie kieleckim pod względem zajmowanej powierzchni – 113 km². Po względem liczby ludności Łągów zamieszkuje 7406 osób, co stawia gminę na 16 miejscu w powiecie na 19 gmin. Gęstość zaludnienia jest niższa od średniej w powiecie i wynosi 65,5 os./km².

Łągów należy do gmin charakteryzujących się niewielką defeminizacją (ok. 96 kobiet na 100 mężczyzn), podczas gdy średnio w powiecie występuje równowaga płci.

Według struktury wiekowej (na podstawie danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, w 2002r.) liczba ludności przedstawiała się następująco:

- w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) - 2543 osoby (1332 mężczyzn i 1211 kobiet),
- w wieku produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59 lat) - 5416 osób (2872 mężczyzn i 2544 kobiety), w tym w wieku niemobilnym (mężczyźni i kobiety powyżej 45 roku życia) – 1634 osoby,
- w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej) - 1134 osoby (383 mężczyzn i 751 kobiet).

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie (27,9% ogółu ludności) jest porównywalna do średniej dla powiatu kieleckiego (27,2% ogółu ludności), natomiast większa niż średnio na terenach wiejskich województwa świętokrzyskiego (23,2% ogółu ludności). Ludność w wieku produkcyjnym, stanowiąca potencjalne zasoby pracy jest wyższa w gminie (59,5% ogółu ludności Łągowa) niż średnio w powiecie kieleckim (58,1% ogółu ludności powiatu) i na terenach wiejskich województwa (56,5 ogółu ludności). Grupa ludności w wieku poprodukcyjnym w gminie jest stosunkowo niewielka (stanowi 12,5% ogółu ludności), w porównaniu do średniej na terenach wiejskich woj. (18,5%) i w powiecie kieleckim (14,7%),co nie stwarza na dzień dzisiejszy zagrożenia starzeniem się społeczeństwa.

Stan ludności gminy Łągów

Rok	Liczba ludności
1998	7535
2000	7487
2002	7512
2004	7449
2007	7233
2008	7150

Powyższa tabela obrazuje zmiany w ogólnej liczbie mieszkańców Łągowa, począwszy od roku 1998 aż do 2008 r. Wyraźnie widać, iż dynamika zmian systematycznie maleje.

Dane demograficzne dotyczące zmian ludnościowych Łągowa na podst. danych urzędu gminy 1998,

2000, 2002, 2004, 2007, 2008

Lata	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Liczba zameldowań	Liczba wymeldowań
1998	108	85	62	102
2000	65	97	64	93
2002	84	81	63	91
2004	66	72	53	66
2007	67	93	44	65

Gminę Łagów charakteryzują negatywne tendencje rozwoju ludnościowego, co wynika z powyższej tabeli.

Zestawienie liczby mieszkańców w poszczególnych sołectwach wg. danych UG

Lp.	Sołectwa	Liczba mieszkańców w 2000 r.	Liczba mieszkańców w 2007r.	Liczba mieszkańców w 2008r.
1.	Sadków	489	467	462
2.	Nowa Zbelutka	261	258	248
3.	Stara Zbelutka	489	490	490
4.	Złota Woda	273	270	267
5.	Wiśniowa	139	136	134
6.	Winna	56	50	49
7.	Wola Łagowska	563	550	540
8.	Sędek	373	327	306
9.	Piotrów	993	911	911
10.	Zamkowa Wola	376	366	361
11.	Ruda		64	66
12.	Nowy Staw	124	186	176
13.	Melonek	104	96	92
14.	Duraczów	104	93	92
15.	Lechówek	404	385	383
16.	Płucki	308	297	291
17.	Małacentów	78	67	67
18.	Gęsice	241	241	242
19.	Łagów	1663	1618	1612
20.	Czyżów	382	361	358
21.	Ogółem	7487	7233	7150

Tekst jednolity Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
gminy ŁAGÓW (część: UWARUNKOWANIA zagospodarowania przestrzennego)

(Tabela analizy społecznej, prognoz demograficznych gminy Łagów:

<i>Populacja mieszkańców gminy w latach 2010 – 2016 / Całkowita liczba mieszkańców= 6 929</i>							
<i>Płeć/lata</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
<i>Kobiety 3 390</i>	<i>3 293</i>	<i>3 405</i>	<i>3 417</i>	<i>3 413</i>	<i>3 385</i>	<i>3 391</i>	<i>3 390</i>
<i>Mężczyźni 3 539</i>	<i>3 475</i>	<i>3 595</i>	<i>3 601</i>	<i>3 565</i>	<i>3 537</i>	<i>3 563</i>	<i>3 539</i>
<i>Przyrost naturalny w latach 2010-2015 (źródło GUS)</i>							
<i>Przyrost naturalny</i>	<i>9</i>	<i>5</i>	<i>-6</i>	<i>-12</i>	<i>-15</i>	<i>22</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Urodzenia</i>	<i>95</i>	<i>75</i>	<i>77</i>	<i>63</i>	<i>60</i>	<i>88</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Zgony</i>	<i>86</i>	<i>70</i>	<i>83</i>	<i>75</i>	<i>75</i>	<i>66</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Migracje na pobyt stały w latach 2010 - 2015</i>							
<i>Saldo migracji</i>	<i>-13</i>	<i>-15</i>	<i>-11</i>	<i>-32</i>	<i>-47</i>	<i>-8</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Saldo migracji wewnętrznych</i>	<i>-14</i>	<i>-15</i>	<i>-12</i>	<i>-31</i>	<i>-45</i>	<i>-8</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Zameldowania w ruchu wewnętrznym</i>	<i>34</i>	<i>56</i>	<i>40</i>	<i>35</i>	<i>31</i>	<i>39</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Wymeldowania w ruchu wewnętrznym</i>	<i>48</i>	<i>71</i>	<i>52</i>	<i>66</i>	<i>76</i>	<i>47</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Saldo migracji zagranicznych</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>-1</i>	<i>-2</i>	<i>0</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Zameldowania z zagranicy</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Wymeldowania za granicę</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>Brak danych.</i>

*Tekst jednolity Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
miasta i gminy ŁAGÓW (część: UWARUNKOWANIA zagospodarowania przestrzennego)*

<i>Biologiczne grupy wieku (stan 2015 rok)</i>							
<i>Wiek 0-14 lat</i>	<i>Kobiety:</i>				<i>Mężczyźni:</i>		
	<i>531</i>				<i>566</i>		
<i>Wiek 15-64 lat</i>	<i>2 207</i>				<i>2 575</i>		
<i>Wiek 65 lat i więcej</i>	<i>653</i>				<i>422</i>		
<i>Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie w latach 2010 – 2014 (źródło GUS)</i>							
<i>Gmina Łagów</i>	<i>16,4%</i>	<i>16,7%</i>	<i>16,4%</i>	<i>20,3%</i>	<i>16,5%</i>	<i>14,8%</i>	<i>Brak danych.</i>
<i>Woj. Świętokrzyskie</i>	<i>15,2%</i>	<i>15,2%</i>	<i>16,0%</i>	<i>16,6%</i>	<i>14,1%</i>	<i>12,5%</i>	<i>Brak danych.</i>

7.2. Infrastruktura ekonomiczna

Podstawowym elementem gospodarki w gminie jest drobnotowarowe, indywidualne rolnictwo, uzupełnione handlem, drobną wytwórczością, działalnością przemysłowo-usługową, usługami budowlanymi, lokalnie - eksploatacją powierzchniową surowców mineralnych. Działalność produkcyjno-usługowa koncentruje się głównie w Łagowie. W mniejszym stopniu również w Piotrowie, Płuckach i Woli Łagowskiej.

Funkcją uzupełniającą, jest również turystyka, oparta o istniejące zaplecze turystyczne (wykazujące potrzebę znacznej rozbudowy), skoncentrowane w północnej części gminy (rejon Jaskini Zbójckiej i ŚPN) oraz w części południowej. Sieć turystyki dodatkowo wzmacnia rozbudowany system szlaków pieszych i rowerowych wraz z powstającymi gospodarstwami agroturystycznymi, głównie w dwóch ww obszarach.

Głównymi szansami rozwoju gospodarczego gminy są:

- *teren inwestycyjny po południowej stronie drogi krajowej nr 74, będący laureatem konkursu „Grunt na medal” postulowany do włączenia do Starachowickiej Strefy Ekonomicznej „Starachowice S.A.”*
- rozwój zakładów rzemieślniczych,
- sprzyjające uwarunkowania i dobre przykłady działalności agroturystycznej na terenie gminy,
- znaczny potencjał turystyczny w okolicach ŚPN i jego otuliny, miejscowości gminnej Łagowa i południowych częściach gminy predysponowanych do rozwoju funkcji uzupełniających, w tym turystyki.

Do czynników zagrażających rozwojowi gminy można zaliczyć:

- brak inicjatyw dla rozwoju drobnego przemysłu, w tym przetwórstwa rolno-spożywczego,
- stosunkowo niewielki stopień wykorzystania walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy dla aktywizacji rekreacyjno-turystycznej,
- słaby rozwój rolnictwa nastawionego głównie na potrzeby indywidualne.

Na obszarze administracyjnym gminy Łagów odnotowuje się następujące podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON (stan na 31 XII 2007r.):

- sektor publiczny – 11 podmiotów,
- sektor prywatny – 361 podmiotów,
- spółki handlowe – 2 podmioty, w tym z udziałem kapitału zagranicznego – 1 podmiot.
- Spółki cywilne – 9 podmiotów,
- Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 11 podmiotów,
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 372 podmiotów.

Ogółem działa w gminie 394 podmioty

(stan - czerwiec 2017 na terenie całej Gminy Łagów zgodnie z Centralną Ewidencją i Informacją o Działalności Gospodarczej (CEIDG) ogółem działa 324 podmioty. ²⁾

Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON wg wybranych sekcji (stan na 31 XII 2007r.):

- Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 19 jednostek,
- Przemysł – 34 jednostek, w tym przetwórstwo przemysłowe – 32 jednostki,
- Budownictwo – 23 jednostki,
- Handel i naprawy – 188 jednostek,
- Hotele i restauracje – 13 jednostek,
- Transport, gospodarka magazynowa i łączność – 28 jednostek,
- Pośrednictwo finansowe – 7 jednostek,
- Obsługa nieruchomości i firm – 20 jednostek.

(Tabela analizy ekonomicznej.

<i>Pracujący według sektorów ekonomicznych (dane powiatowe)</i>							
<i>Pracujący ogółem</i>	<i>Kobiety:</i> 24 574 - 100%			<i>Mężczyźni:</i> 23 397 - 100%			
<i>Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo</i>	13 686 - 55,7%			12 789 - 54,7%			
<i>Przemysł, budownictwo</i>	1 607 - 6,5%			6 011 - 25,7%			
<i>Handel, naprawa pojazdów, transport</i>	2 014 - 8,2%			2 014 - 8,6%			
<i>Działalność finansowa i ubezpieczeniowa</i>	2 014 - 8,2%			2 014 - 8,6%			
<i>Pozostałe</i>	7 171 - 29,2%			2 314 - 9,9%			
<i>Liczba pracujących według sektorów ekonomicznych w gminie Łagów w latach 2010 – 2014</i>							
<i>lata</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
<i>Ogółem</i>	46 178	46 089	46 539	47 095	47 971	Brak danych.	Brak danych.
<i>Sektor rolniczy</i>	26 466	26 443	26 447	26 526	26 475	Brak danych.	Brak danych.
<i>Pozostałe</i>	8 662	8 238	8 646	9 105	9 485	Brak danych.	Brak danych.
<i>Sektor przemysłowy</i>	7 793	7 808	7 607	7 666	7 618	Brak danych.	Brak danych.
<i>Sektor usługowy</i>	2 010	2 011	2 012	2 013	2 014	Brak danych.	Brak danych.
<i>Sektor finansowy</i>	2 010	2 011	2 012	2 013	2 014	Brak danych.	Brak danych.

Tabela analizy nieruchomości.

<i>Liczba nieruchomości oddanych do użytkowania w latach 2010 - 2015 (źródło GUS)</i>							
<i>Funkcja</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
<i>1.</i>	<i>2.</i>	<i>3.</i>	<i>4.</i>	<i>5.</i>	<i>6.</i>	<i>7.</i>	<i>8.</i>
<i>Liczba mieszkań i domów łącznie</i>	3	3	6	7	14	14	Brak danych.
<i>Powierzchnia (m2) nieruchomości oddanych do użytku w latach 2010 – 2015 (źródło GUS)</i>							
-	110,0	107,0	137,2	122,9	127,6	107,9	Brak danych.

2)

8. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

8.1. Oświata i wychowanie

Wychowanie przedszkolne (rok szkolny 2008/2009)

Na terenie gminy Łagów występuje 6 oddziałów przedszkolnych "0":

- w Szkole Podstawowej w Łagowie 32 uczniów,
- w Szkole Filialnej w Lechówku - 9 uczniów,
- w Szkole Podstawowej w Piotrowie - 11 uczniów,
- w Szkole Podstawowej w Zbelutce - 12 uczniów.

Ponadto funkcjonują 2 oddziały przedszkolne "0" prowadzone przez Stowarzyszenia:

- w Szkole Podstawowej w Czyżowie - 3 uczniów,
- w szkole Podstawowej w Rudzie - 6 uczniów.

Na terenie gminy funkcjonują również punkty przedszkolne prowadzone przez Stowarzyszenie "Rodzice dzieciom" - w miejscowościach Łagów, Lechówek, Piotród, Zbelutka i Stowarzyszenie na rzecz ekorozwoju sołectw Melonek, Ruda, Gęsice, Duraczów, Zbelutka Nowa" w miejscowości Ruda. Liczba dzieci objętych edukacją łącznie we wszystkich punktach - 95.

Szkoły ponadpodstawowe

W roku szkolnym 2008/2009 na terenie gminy Łagów funkcjonowało 6 szkół podstawowych, do których uczęszczało 493 uczniów:

- Szkoła Podstawowa w Łagowie - 258 uczniów,
- Szkoła Podstawowa filialna w Lechówku - 21 uczniów,
- Szkoła Podstawowa w Piotrowie - 70 uczniów,
- Szkoła Podstawowa w Zbelutce - 100 uczniów,
- Szkoła Podstawowa w Czyżowie (prowadzona przez Stowarzyszenie) - 18 uczniów,
- Szkoła Podstawowa w Rudzie (prowadzona przez Stowarzyszenie) - 26 uczniów.

Gimnazja

Gmina posiada jedno gimnazjum zlokalizowane w Łagowie. W roku szkolnym 2008/2009 uczęszczało do niego 339 uczniów.

(Na terenie gminy w roku szkolnym 2016/2017 funkcjonują 4 szkoły Podstawowe, 1 Gminny Zespół Szkół oraz 6 punktów przedszkolnych:

Szkoły podstawowe:

- *Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Łagowie, (należy do Gminnego Zespołu Szkół w Łagowie)*
- *Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich z filią w Lechówku, (należy do Gminnego Zespołu Szkół w Łagowie)*
- *Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Piotrowie*
- *Szkoła Podstawowa w Zbelutce Starej*

Szkoły ponadpodstawowe:

- *Publiczne Gimnazjum w Łagowie, (należy do Gminnego Zespołu Szkół w Łagowie)*
- *Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Łagowie, (należy do Gminnego Zespołu Szkół w Łagowie ²)*

8.2. Pomoc Społeczna

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej ze środków pochodzących: z budżetu województwa (za zadania zlecone) oraz z budżetu gminy (za zadania własne).

W 2008 r. GOPS udzielił pomocy finansowej i rzeczowej 944 rodzinom, w tym 4289 osobom, zamieszkującym na terenie gminy Łagów. Głównymi powodami przyznawania pomocy było: bezrobocie (200 rodzin), sieroctwo (100 rodzin), długotrwała choroba (162 rodziny) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (300 rodzin, w tym 100 rodzin

wielodzielnych). Jak wynika z danych z GOPS-u z roku na rok o ok. 10% wzrasta liczba osób wymagających pomocy. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest rosnące bezrobocie.

(Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi pomoc w formie zasiłku stałego, okresowego, celowego i posiłku z programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, usług opiekuńczych, zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego. W 2015 roku udzielono pomocy finansowej i rzeczowej 387 rodzinom, w tym 1282 osobom.

8.3. Usługi Kultury

Na terenie gminy Łagów działa Gminna Biblioteka Publiczna w Łagowie wraz z filią w Zbelutce Starej i Urzędem Gminy, prowadzą działalność kulturalno- oświatową i rozrywkową. (Akt o utworzeniu instytucji kultury: Uchwała Rady Gminy Łagów nr. XXIX/198/05 z dnia 31 marca 2005r. w sprawie utworzenia Gminnej Biblioteki Publicznej oraz akt o nadaniu statusu instytucji kultury: Uchwała Rady Gminy Łagów nr. XXXIX/199/05 z dnia 31 marca 2005r. w sprawie nadania statusu Gminnej Bibliotece Publicznej w Łagowie).

Ponad to na obszarze gminy istnieją budynki jak świetlice i remizy prowadzące działalność kulturalną. Na terenie gminy działa pięć budynków ochotniczej straży pożarnej, przy których działają trzy świetlice oraz w Woli Łagowskiej istnieje kontener na placu targowym pełniący funkcję świetlicy.

W Łagowie działalność kulturalną prowadzą: Świetlica Środowiskowa w Łagowie zlokalizowana przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej oraz Ośrodek Twórczości Ludowej w Sędku.

W Gminie działa również wiele kół zainteresowań m.in.: koło pszczelarzy w Łagowie, zespół „Zbeluczanie” oraz kół gospodyń wiejskich w Czyżowie, Lechówku, Piotrowie, Płuckach, Sadkowie, Sędku, Woli Łagowskiej.

8.4. Usługi Sportu

W gminie zadania w zakresie usług sportu podejmowane są przez klub sportowy ŁKS Łagów oraz szkoły.

Na terenie gminy znajduje się łącznie 10 obiektów sportowych i boisk, ogólnodostępnych:

- Boisko przy Gminnym Zespole Szkół (GZS) w Łagowie,*
- Boisko wielofunkcyjne typu „Orlik” przy GZS w Łagowie,*
- Hala sportowa przy GZS w Łagowie, ul. Zapłotnia 1,*
- Siłownia i sala fitness przy GZS w Łagowie, ul. Zapłotnia 1,*
- Boisko przy Szkole Podstawowej w Piotrowie, Piotrów 1,*
- Hala przy Szkole Podstawowej w Piotrowie, Piotrów 1,*
- Boisko przy Szkole Podstawowej w Zbelutce, Zbelutka 14,*
- Boisko przy Szkole Podstawowej w Rudzie, Ruda 11,*
- Sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Zbelutce, Zbelutka 14,*
- Boisko przy Szkole Podstawowej w Czyżowie.*

2)

9. KOMUNIKACJA

1. Na terenie gminy Łagów znajduje się 251,38km dróg, które dzielą się na:

- krajowe (nr 74 Sulejów-Kraśnik o długości na terenie gminy 9,9km i nawierzchni asfaltowo-betonowej),
- wojewódzkie (nr 756 Starachowice-Stopnica) o długości na terenie gminy 11,5km i nawierzchni asfaltowej),
- powiatowe (Łagów-Sędek-Wola-Wykopno, Bardo-Sadków, Piotrów-Gułaczów, Lechówek-Płucki-Łagów, Złota Woda-Orłowiny, Łagów-Nowy Staw-Melonek, przez wieś Piotrów Zagoścień, Wola Łagowska-Ruda, Sadków-Lipiny, Zbelutka-Kędziórka, Orłowiny-Sędek), o łącznej długości na terenie gminy 53,78km,

• gminne:

1. nr 001485T Łagów-Sędek,
2. nr 001486T Łagów-Bardo,
3. nr 001487T Sędek-Gwiździowa
4. nr 001488T Wola Łagowska przez wieś,
5. nr 001489T Bardo-Czyżów,
6. nr 001490T Sędek-Bardo,
7. nr 001491T Nowy Staw-Winna,
8. nr 001492T Wola Łagowska-Duraczów,
9. nr 001493T Baraniec-Olszowiec,
10. nr 001494T Nowy Staw-Cegielnia,
11. nr 001495T Zbelutka-Góry,
12. nr 001496T Zbelutka-Majorat,
13. nr 001497T Piórków-Piotrów,
14. nr 001498T Lechów przez wieś,
15. nr 001499T Łagów-Małacentów,
16. nr 001500T Złota Woda-Zaremby,
17. nr 001501T Wiśniowa przez wieś,
18. nr 001503T Łagów-Duraczów,
19. nr 001504T PiotrówGułaczów-Piotrów Podłazy,
20. nr 001505T ul. Dule w Łagowie,
21. nr 001506T ul. Dule - Podskale w Łagowie,
22. nr 001507T ul. Zapłotnia w Łagowie,
23. nr 001508T ul. Słupska w Łagowie,
24. nr 001509T ul. Spacerowa w Łagowie,
25. nr 001510T ul. Wolska w Łagowie,
26. nr 001511T ul. Kielecka w Łagowie,
27. nr 001512T ul. Opatowska w Łagowie,
28. nr 001513T Czyżów-Wołyń-Zadobie,
29. nr 001514T Wola Łagowska-Sedek,
30. nr 001515T Zamkowa Wola-Kąty,
31. nr 001516T Zamkowa Wola do szkoły,
32. nr 001517T Zbelutka Majorat-Korea-Zbelutka Stara,
33. nr 001518T Płucki-Lechówek,
34. nr 001519T Łagów-Łazy-Złota Woda,
35. nr 001520T Lechówek-Wygon,
36. nr 001521T Wiśniowa-Piotrów Gułaczów,
37. Wiśniowa-Piotrów.

Poza tym do dróg gminnych zaliczono drogi:

1. Piotrów-Kolonia,
2. Wola Łagowska-Kącik,
3. Piotrów – Zagościniec do drogi krajowej nr 74,
4. Piotrów-Cegielnia,
5. Przez wieś Małacentów,
6. Ul. Źródłowa w Łagowie,
7. Ul. Słoneczna w Łagowie,
8. Łagów-Wola Łagowska (Górki)-Duraczów,
9. Ul. Zapłotnia do Szkoły w Łagowie.

Łącznie na terenie gminy Łagów zlokalizowanych jest ok. 65km dróg gminnych.

- gospodarcze (dojazdowe do posesji i pól o łącznej długości 137,1km).

(Tabela. Charakterystyka układu drogowego gminy Łagów w granicach zmiany Studium.

Nr drogi	Nazwa drogi	Klasa techniczna	Długość (km)
1.	2.	3.	
DROGI KRAJOWE			9,9
74	Sulejów - Kraśnik	ekspresowa (S)	9,9
DROGI WOJEWÓDZKIE			11,5
756	Starachowice - Stopnica	główna (G)	11,5
DROGI POWIATOWE			53,78
0708T	Krokowiec - Wszachów	dojazdowa (D)	
0338T	Łagów-Sędek-Wola-Wykopno	lokalna (L)	
0340T	Lechówek-Płucki-Łagów	lokalna (L)	
0341T	Złota Woda-Orłowiny	dojazdowa (D)	
0342T	Łagów-Nowy Staw-Melonek	zbiorcza (Z)	
0343T	Piotrów - Gułaczów	lokalna (L)	
0344T	przez wieś Piotrów Zagościniec	dojazdowa (D)	
0345T	Wola Łagowska – Gęsiące – Niwa	zbiorcza (Z)	
DROGI GMINNE			
338036T	przez wieś Małacentów	dojazdowa (D)	
338014T	Lechówek przez wieś	dojazdowa (D)	
338026T	Lechówek- Wygon	dojazdowa (D)	
338015T	Łagów - Małacentów	dojazdowa (D)	
338025T	Łagów - Łazy - Złota Woda	dojazdowa (D)	
338001T	Łagów - Sędek	dojazdowa (D)	
338038T	Łagów ul. Źródłowa	dojazdowa (D)	
338020T	Wola Łagowska- Sędek	dojazdowa (D)	
338002T	Łagów - Bardo	dojazdowa (D)	
338033T	Wola Łagowska- Kącik	dojazdowa (D)	
338004T	Wola Łagowska przez wieś	dojazdowa (D)	
338045T	Łagów ul. Wolska	dojazdowa (D)	
338042T	Łagów ul. Zapłotnia	dojazdowa (D)	
338009T	Baraniec - Olszowiec	dojazdowa (D)	
338008T	Wola Łagowska - Duraczów	dojazdowa (D)	
338037T	Łagów- Wola Łagowska (Górki)- Duraczów	dojazdowa (D)	
338017T	Łagów- Duraczów	lokalna (L)	
338044T	Łagów ul. Spacerowa	dojazdowa (D)	
338043T	Łagów ul. Słupska	dojazdowa (D)	
338029T	Dule- Podskale w Łagowie	dojazdowa (D)	
338047T	Łagów ul. Opatowska	dojazdowa (D)	
338041T	Łagów ul. Dule	dojazdowa (D)	
338010T	Nowy Staw - Cegielnia	dojazdowa (D)	
338007T	Nowy Staw - Winna	dojazdowa (D)	
338034T	Piotrów- Zagościniec do drogi krajowej nr 74	dojazdowa (D)	
001511	ul. Kielecka w Łagowie	dojazdowa (D)	
338035	Piotrów- Cegielnia	dojazdowa (D)	

2)

W/w drogi posiadają nawierzchnie:

- asfaltowo-betonową na długości 31,72km,
- powierzchniowo-utrwalone na długości 10,92km,
- z brukowców na długości 16,92km,
- tłuczniowe na długości 31,04km,
- gruntowe na długości 111,08km.

Na terenie gminy znajdują się następujące obiekty obsługi podróżnych:

- stacja paliw w Złotej Wodzie (w odległości 2km od Łagowa w kierunku zachodnim) i Piotrowie,
- miejsce obsługi w miejscowości Piotrowo Zagościnnie i Złotej Wodzie,
- stacja obsługi samochodów w Łagowie.

Komunikacja zbiorowa

Obszar gminy obsługiwany jest masową komunikacją pasażerską przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej (w Kielcach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Staszowie i Starachowicach) oraz prywatnych przewoźników zrzeszonych w Świętokrzyskim Zrzeszeniu Przewoźników Prywatnych w Kielcach.

Łągów posiada bezpośrednie połączenia autobusami pośpieszonymi z odległymi celami podróży jednak skomunikowanie z dworcami PKP i PKS w Kielcach stwarza dogodne warunki dla podróży na dłuższe odległości.

W ostatnich latach obserwuje się tendencje przejmowania przewozów przez prywatnych przewoźników dysponujących mniejszym taborem bardziej przystosowanym do obsługi linii o małym potoku ruchu i poruszania się po drogach niższych klas.

(Od 2014 roku uruchomiona została gminna komunikacja publiczna, umożliwiająca dojazd z każdej miejscowości do siedziby gminy.

Drogi transportu rolniczego

Drogi rolnicze są głównie drogami o nawierzchni gruntowej. Niewielki procent tych dróg jest wyposażony w nawierzchnię utwardzoną. Układ dróg obsługi rolnictwa wykazuje dużą regularność, choć z uwagi na ukształtowanie terenu występują znaczne różnice wysokości. Układ tych dróg posiada pewną hierarchię, którą tworzą drogi o funkcji:

- *głównej – są to drogi publiczne niższego rzędu powiatowe i gminne;*
- *zbiorczej – zbiorcze dojazdy do pól;*
- *pomocniczej – drogi bezpośredniej obsługi pól.*

Lokalnie pojawiają się bezpośrednie zjazdy z pól na drogę krajową, co wymagać będzie ograniczenia przy przebudowie drogi krajowej.

²⁾

Ogólna ocena układu komunikacyjnego (uwarunkowania rozwoju)

Podstawowy układ drogowy gminy ma charakter tylko częściowo koncentryczny, w stosunku do ośrodka gminnego, co wiąże się z ukształtowaniem terenu i powoduje pewne wydłużenie trasy przejazdu do ośrodka usługowego z sołectw położonych na wschodzie.

Główne elementy układu – droga krajowa, droga wojewódzka i część powiatowych są w stosunkowo dobrym stanie technicznym i mają zadawalające do obecnego ruchu parametry techniczne. (Droga krajowa jest przewidywana w najbliższych latach do przebudowy - budowa obwodnicy wokół Łagowa i dobudowa drugiej jezdni po stronie południowej. *Powyższe zdanie nie odnosi się do zmiany studium ²⁾*

(Podstawowy trzon układu komunikacyjnego będzie stanowić projektowana droga ekspresowa S74, stanowiąca północną obwodnicę miasta Łagowa na drodze krajowej nr 74 (DK74). Droga krajowa

DK74 po realizacji obwodnicy zostanie przekwalifikowana do niższej kategorii, zgodnie z przepisami odrębnymi. ²⁾

Można stwierdzić, że tylko niektóre ciągi dróg powiatowych realizują funkcje przewidziane dla tej kategorii dróg. Na pozostałej sieci dróg powiatowych należy zrealizować twarde nawierzchnie w celu zamknięcia ciągów drogowych oraz poszerzyć je do parametrów dróg klasy lokalnej, co wymaga przebudowy i budowy chodników.

Drogi gminne w znacznej części wymagają realizacji jezdni o twardej nawierzchni a te, na których jest utwardzona jezdnia posiadają słabe nawierzchnie, braki w poboczach, odwodnieniu i wymagają generalnego uporządkowania. Gęstość sieci dróg publicznych jest wystarczająca. W pierwszej kolejności przebudowy wymagają drogi łączące bezpośrednio sołectwa ze sobą, co spowoduje pewne odciążenie od ruchu lokalnego drogi o znaczeniu ponadlokalnym.

Przy wzrastającym ruchu pojazdów mechanicznych coraz bardziej wskazana jest realizacja ciągów pieszych bądź w miarę potrzeb pieszo – rowerowych w pierwszej kolejności (ze względów bezpieczeństwa), wzdłuż istniejących dróg wyższych kategorii oraz dróg przewidywanych do przebudowy na drogi klasy ekspresowej, głównej lub zbiorczej (na odcinkach zabudowanych).

Komunikacja pasażerska publicznymi środkami lokomocji jest dobra. Większa część miejscowości ma szansę dogodnego i częstego korzystania z połączeń autobusowych. Miejscowości położone poza głównymi przebiegami tras linii komunikacyjnych mają szansę poprawy skomunikowania, przy zastąpieniu autobusów mikrobusami, bardziej dostosowanych do malejących potoków ruchu. Przy rosnącej motoryzacji indywidualnej komunikacja publiczna będzie miała bardziej charakter socjalny, (przewóz młodzieży szkolnej i ludzi w podeszłym wieku) niż komercyjny i musi być dotowana.

(Tabela. Dojazdy do pracy w gminie Łagów.

<i>Dojazdy do pracy w gminie Łagów</i>	
<i>Liczba osób przyjeżdżających do pracy (z innej gminy)</i>	<i>74</i>
<i>Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy</i>	<i>-173</i>
<i>Liczba osób wyjeżdżających do pracy (poza gminę zamieszkania)</i>	<i>247</i>
<i>Liczba osób przyjeżdżających do pracy przypadająca na 1 osobę wyjeżdżającą do pracy</i>	<i>0,30</i>

²⁾

10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zaopatrzenie terenu gminy w wodę odbywa się z następujących ujęć:

- ✓ Zamkowa Wola o wydajności ~~4428~~ *786* m³/dobę, zaopatrujące następujące miejscowości: ~~Zamkowa Wola, Wiśniowa i Piotrów,~~ *w gminie Nowa Słupia.* ²⁾
- ✓ Łagów, w skład którego ~~wchodzi~~ *wchodzi* ~~dwie studnie o łącznej~~ *studnia* o wydajności ~~2016~~ *823,9* m³/dobę, zaopatrujące następujące miejscowości: Łagów, Nowy Staw, Winna, Wola Łagowska, Gęsice, Duraczów, Sadków, Nowa Zbelutka, Stara Zbelutka, Melonek, *Ruda oraz część gmin Raków i Iwaniska.* ²⁾
- ✓ Lechówek o wydajności ~~408~~ *84,92* m³/dobę, zaopatrujące w wodę miejscowości: Lechówek, Płucki, Złota Woda, *Złota Woda oraz część miejscowości Lechów gmina Bieliny.* ²⁾

Oprócz w/w wymienionych ujęć funkcjonują następujące ujęcia:

- ✓ w miejscowości Płucki o wydajności ~~1920~~ *1370* m³/dobę, z ujęcia zaopatrywane są w wodę wsie Sędek, Czyżów i ~~część Łagowa,~~ *Małacentów, Zamkowa Wola, Wiśniowa, Piotrów.* ²⁾

✓ „małe Płucki” o wydajności 432m³/dobę.

(Gmina Łagów jest zwodociągowana w 100%, co oznacza, że dostęp do wody pitnej z gminnego systemu wodociągowego zapewniono wszystkim mieszkańcom gminy. ²⁾

Ujęcia wody na terenie gm. Łagów

Lp.	Lokalizacja	Ilość	Wydajność w m ³ /dobę	Sposób wykorzystania i zabezpieczenia
1.	Płucki – ujęcie gminne	4	1920	wodociąg gminny
2.	Łagów	4	1428	wodociąg gminny,
3.	Wola Zamkowa	2	1128	wodociąg gminny,
4.	Lechówek	4	408	wodociąg gminny,
5.	„małe Płucki”	1	432	własność gminy, zaślepiony, nie eksploatowany otwór

²⁾

(W obszarze zmiany studium obowiązują następujące pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych:

L.p.	Lokalizacja	Ilość studni	Pozwolenie wodnoprawne	Wydajność w m ³ /dobę	Sposób wykorzystania
1.	Łagów	1 studnia zasadnicza i 1 studnia awaryjna	Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 12.07.2011r. znak: GP.6341.35.2011	$Q_{max,d}=116,62$ $Q_{sr,d}=89,71$ Zasoby ujęcia wg stanu na 29.03.1995r. wynoszą $Q_e=29,0$ przy depresji $s_e=2,0$ m.	Na potrzeby produkcji podłoża do hodowli grzybów oraz potrzeb socjalnych pracowników zakładu „ASPOL” Baza Las oraz kilku sąsiednich gospodarstw oraz bazy Rejony Dróg Publicznych.
2.	Płucki	1	Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 18.02.2014r. znak: GP.6341.91.2014, zm. z dnia 13.05.2016r. znak: GP.6341.42.2016.	$Q_{sr,d}=1370,0$ Zasoby ujęcia wg stanu na 30.04.2003r. wynoszą $Q_e=80,0$ przy depresji $s_e=2,60$ m.	Wodociąg grupowy w Łagowie - PUK Łagów
3.	Łagów	<u>Studnia nr 3</u> Studnie nr 1 i 2 zlikwidowano w 2016r.	Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 16.04.2013r. znak: GP.6341.22.2013, zm. z dnia 09.05.2016r. znak: GP.6341.40.2016.	$Q_{max,d}=1318,2$ $Q_{sr,d}=823,90$ Zasoby ujęcia wg stanu na 01.11.1988r. wynoszą $Q_e=84,0$ przy depresji $s_e=9,2$ m.	Wodociąg grupowy w Łagowie - PUK Łagów
4.	Łagów II	Studnie S-1	Decyzja Starosty	$Q_{max,h}=44,4$	Pobór wody dla

		<i>i S-2</i>	<i>Kieleckiego z dnia 01.09.2015r. znak: GP.6341.18.2014, zm. z dnia 27.05.2016r. znak: GP.6341.37.2016.</i>	<i>$Q_{\text{sr.d}}= 962,6$ Zasoby ujęcia wg stanu na 06.2013r. wynoszą $Q_e=44,40$ przy depresji $s_e= 8,6-17,2$ m.</i>	<i>kopalni „Łagów II”, płukanie kruszywa w obiegu zamkniętym.</i>
5.	<i>Wola Zamkowa</i>	<i>Studnie 1 i 2</i>	<i>Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 19.06.2013r.. znak: GP.6341.44.2013,</i>	<i>$Q_{\text{max.d}}= 1021,9$ $Q_{\text{sr.d}}= 786,1$ Zasoby ujęcia wg stanu na 31.12.1998r. wynoszą $Q_e=47,0$ przy maksymalnym dopuszczeniu zwierciadła wody w studni nr 1 do gł. 32,8 m p.p.t. oraz w studni nr 2 do gł. 40.2 m p.p.t.</i>	<i>Pobór wody dla Gminy Nowa Słupia</i>
6.	<i>Nowy Staw</i>	<i>1</i>	<i>Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 27.09.2007r. znak: RO.III.6223-4/07,</i>	<i>$Q_{\text{max.d}}= 112,0$ $Q_{\text{sr.d}}= 80,0$ Zasoby ujęcia wynoszą $Q_e=7,0$ przy depresji $s_e= 5,25$ m.</i>	<i>Pobór wody dla kopalni wapienia „Nowy Staw”</i>
7.	<i>Lechówek</i>	<i>1</i>	<i>Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 01.02.2016r. znak: GP.6341.91.2016, zm. z dnia 31.05.2016r. znak: GP.6341.41.2016.</i>	<i>$Q_{\text{max.h}}= 19,5$ $Q_{\text{sr.d}}= 84,92$ Zasoby ujęcia wg stanu na 23.03.1994r. wynoszą $Q_e=19,5$ przy depresji $s_e= 3,4$ m.</i>	<i>Wodociąg grupowy w Łagowie - PUK Łagów</i>
8.	<i>Piotrów Zagościniec</i>	<i>(PZ-1) Gł. 70 m</i>	<i>Decyzja Starosty Kieleckiego z dnia 15.11.2010r. znak: GP.6223-10/10</i>	<i>$Q_{\text{max.h}}= 20,0$ $Q_{\text{sr.d}}= 120,0$ Zasoby ujęcia wg stanu na wrzesień 2010r. wynoszą $Q_e=21,60$ przy depresji $s_e= 29,75$ m.</i>	<i>Pobór wody dla gospodarstwa rolnego. Ustalono strefę ochrony bezpośredniej ujęcia.</i>

Źródło: Starostwo Powiatowe w Kielcach²⁾

Na terenie gminy występują stawy w Łagowie o powierzchni dwóch hektarów (powyżej gminnej oczyszczalni ścieków) oraz kilka małych zbiorników (m.in. w Łagowie o powierzchni 0,1ha, w Złotej Wodzie o powierzchni 0,15 ha).

System kanalizacji terenów gminy tworzy komunalna oczyszczalnia ścieków i jedna oczyszczalnia lokalna. Wśród w/w oczyszczalni należy wymienić:

- komunalną oczyszczalnię ścieków w Łagowie o przepustowości 167 m³/d, która obecnie przyjmuje maksymalną ilość ścieków na dobę, *(dokonano modernizacji oczyszczalni wraz z infrastrukturą*

towarzystwą i na dzień opracowania zmiany studium jej przepustowość wynosi maksymalnie 600 m³/d, ²⁾

- oczyszczalnię przy Szkole Podstawowej w Rudzie o przepustowości 5 m³/d.

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego Nr 40/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Łagów (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 249, poz. 3712) wyznaczona została aglomeracja Łagów, o równoważnej liczbie mieszkańców 18 441 z dwiema oczyszczalniami ścieków w Łagowie i Skorzeszycach, obejmująca z gminy Łagów następujące sołectwa: Łagów, Piotrów, Wiśniowa, Zamkowa Wola (część), Sędek (część), Wola Łagowska, Złota Woda, Lechówek, Płucki. Ścieki z tych miejscowości kierowane będą do oczyszczalni ścieków w Łagowie. Ścieki z pozostałych miejscowości gminy kierowane będą do projektowanej oczyszczalni ścieków w Nowej Zbelutce, Czyżowie lub Sędku .

(Obowiązuje Uchwała Nr XIV/199/15 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 7 września 2015r. (Dz.U.Woj. Świętokrz. 2015.2654) w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Napęków. Wyznaczono aglomerację o Napęków o równoważnej liczbie mieszkańców 4130 z punktem zrzutu ścieków w miejscowości Napęków, obejmującą miejscowości: Lechów, Makoszyn, Belno, Napęków, Górki Napękowskie, Bieliny (poza gminą Łagów) oraz w gminie Łagów: Lechówek i Małacentów.

Gmina Łagów jest skanalizowana w 55%, co stanowi około 61 000 mb sieci kanalizacyjne. Odprowadzenie ścieków z terenów nieskanalizowanych poprzez zbiorniki bezodpływowe na ścieki bytowe (ok. 520 szt.) i odbiór poprzez wyspecjalizowane jednostki wozami asenizacyjnymi. Kanalizacja ściekowa obejmuje sołectwa: Łagów, Piotrów, Zamkowa Wola i Wiśniowa (poza zmianą studium), Płucki i Wolę Łagowską. ²⁾

Przez teren gminy przechodzi jedna magistralna linia energetyczna wysokiego napięcia 110kV, która obecnie jest niewykorzystana, a służy jedynie do przesyłu napięcia 15kV. Istnieje tu 63,868km sieci napowietrznej o napięciu 15 kV oraz 56 stacji transformatorowych (w tym 3 wewnętrzne). Sieć jest wyeksploatowana, średni wiek linii wynosi około 25 lat. Ze względu na rozległą sieć rozdzielczą poza granicami Rejonowego Zakładu Energetycznego możliwości zasilania rezerwowego linii są ograniczone. W przypadku braku zasilania Głównego Punktu Zasilania w Słupi, w sieci średniego napięcia występuje zaniżony poziom napięcia. Przez teren gminy przebiega aktualnie nieczynna linia WN (wysokiego napięcia – dawna 220 kV Rożki-Niziny), wykorzystywana zastępczo jako linia o napięciu 15 kV.

(Przez teren gminy w obszarze opracowania zmiany Nr 2 studium przebiega linia WN (wysokiego napięcia – dawna 220 kV Rożki-Niziny), wykorzystywana zastępczo i pracująca na napięciu jako linia 110 kV, przewidywana odcinkami jako 15kV. Linia ta przygotowana do pracy na wyższych napięciach (220kV) może w przyszłości powrócić do parametrów jakie zostały jej pierwotnie przypisane. ²⁾

Zabudowa mieszkalna i usługowa oraz produkcyjna jest ogrzewana przy wykorzystaniu indywidualnych źródeł ciepła. Na terenie gminy brak jest gazu pochodzącego z sieci, około 70% mieszkańców gminy korzysta z gazu propan-butan dostarczanego w butlach.

Na terenie gminy funkcjonuje automatyczna centrala telefoniczna, połączona z siecią krajową światłowodem, z 18,5km kablami napowietrznymi i 342 stacjami telefonicznymi w następujących sołectwach: Łagów, Złota Woda, Lechówek, Małacentów, Płucki, Zamkowa Wola, Wiśniowa, Piotrów, Nowy Staw, Winna, Wola Łagowska. Łączność telefoniczną zapewniają również operatorzy telefonii bezprzewodowej. Zlokalizowane są tu 2 stacje telefonii komórkowej w Łagowie i Lechówku.

Gmina nie posiada zorganizowanego wysypiska odpadów komunalnych. Odpady wywożone są na wysypisko w Kolonii Janik, leżące w gminie Kunów. Gmina wprowadza system zbierania niektórych grup odpadów do pojemników specjalistycznych. Gospodarka odpadami odbywa się zgodnie z gminnym programem gospodarki odpadami.

(Gospodarka odpadami zgodnie z przepisami odrębnymi.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 ze zm.) zniósła obowiązek tworzenia powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami.

System gospodarki odpadami należy realizować zgodnie z założeniami „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” na lata 2016 – 2022 (Uchwała Nr XXV/356/2016 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27.07.2016 r.)

Funkcję regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych przejmuje Zakład Unieszkodliwiania Odpadów „Janik” spółka z o.o. w Janiku (powierzchnia ca 42 ha, pow. całkowita składowiska – 580 tys. m³, powierzchnia pozostała – 125 tys. m³).

Instalacją zastępczą dla zakładu w Janiku na wypadek awarii jest RZZO Janczyce w miejscowości Janczyce gmina Baćkowice.

Istotnym wsparciem gospodarki odpadami komunalnymi na obszarze Gminy jest i powinno pozostać gospodarcze wykorzystanie odpadów w gospodarstwach domowych oraz rolnych przez kompostowanie frakcji odpadów biodegradowalnych w przydomowych kompostownikach, wykorzystania części odpadów kuchennych oraz zielonych do spasaniania zwierząt gospodarskich, wykorzystania części odpadów palnych jako zamienników paliw kopalnych, wykorzystania odpadów budowlanych i poremontowych do celów budowlanych, oraz niwelacji i utwardzania terenów budowlanych, wtórnego wykorzystania sprawnego sprzętu elektrycznego, przyjętego od użytkowników, jako zbędny bądź przestarzały.

Ponadto, podstawowym zadaniem będzie udoskonalenie systemu gospodarki odpadami na obszarze gminy poprzez działania takie jak:

- 1) obowiązuje składowanie, zagospodarowanie lub utylizacja odpadów, stosownie do ich charakteru, na stosownym składowisku odpadów na warunkach określonych przez gminę i w przepisach odrębnych; "Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2012-2018" i przewiduje, że gmina Łagów będzie obsługiwana przez Zakład Unieszkodliwiania Odpadów „Janik” spółka z o.o. w Janiku;*
- 2) podjęcie działań w celu likwidacji dzikich wysypisk istniejących na terenie gminy;*
- 3) zorganizowanie selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych oraz budowlanych - W Łagowie funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który przyjmuje nieodpłatnie segregowane odpady komunalne pochodzące wyłącznie z nieruchomości zamieszkałych (tj. gospodarstw domowych) z przeznaczeniem do unieszkodliwiania lub odzysku.;*
- 4) zorganizowanie selektywnej zbiórki odpadów biodegradowalnych od mieszkańców niemających możliwości wykorzystania tych odpadów w przydomowych kompostownikach;*
- 5) wskazane jest prowadzenie działań na rzecz poprawy świadomości ekologicznej wytwórców odpadów, szczególnie z małych i średnich przedsiębiorstw;*
- 6) wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.*

2)

Na terenie gminy nie przewiduje się budowy nowych obiektów energetycznych o napięciu 110kV i wyższym.

11. ASPEKTY OBRONNE

Gmina Łagów nie należy do gmin o wysokim natężeniu czynników zagrażających życiu i zdrowiu ludności, pomimo to „Studium...” uwzględnia możliwość wystąpienia zagrożeń żywiołowych i katastrofalnych, oraz ich wpływ na proces rozwoju przestrzennego zagospodarowania obszaru. Zagrożenia dla ludności mogą nastąpić na skutek powodzi, pożarów, awarii elektrowni atomowych rozmieszczonych na obszarach sąsiadujących państw, skażenia środowiska naturalnego w związku z awarią pojazdów przewożących niebezpieczne substancje, itp.

Część obszaru gminy położona w dolinie Łagowscy i jej dopływów jest zagrożona wystąpieniem powodzi w okresach wysokich stanów wód w rzece. Należy przestrzegać warunków określonych przez właściwe terytorialnie jednostki odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa powodziowego kraju.

Na obszarze gminy nie występują zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

W Łagowie brak typowych obiektów obronnych, natomiast zgodnie z obowiązującą na terenach wiejskich zasadą, przewiduje się tu ukrycia przed promieniowaniem jonizującym, wykorzystując do tego celu wytypowane pomieszczenia piwniczne i inne.

Zagrożone pożarami przestrzennymi mogą być obszary leśne oraz gęsto zabudowane, dlatego tak ważna jest sprawa rozbudowy systemu wczesnego alarmowania ludności. Należy dążyć do zaopatrzenia w syreny alarmowe cały teren gminy oraz włączenia wszystkich syren do systemu sterowanego radiowo. Syreny sterowane drogą radiową oraz syreny sterowane ręcznie połączyć z Gminnym Centrum Reagowania lub z Powiatowym Stanowiskiem Sterowania. Syreny sterowane ręcznie należy zmienić na sterowanie drogą radiową.

Istnieje również zagrożenie skażeniem toksycznym, związane z możliwością wystąpienia kolizji cystern samochodowych, przewożących toksyczne substancje, poruszających się głównie po drodze krajowej Nr 74.

Na obszarze gminy nie rejestruje się terenów zamkniętych (terenów o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo kraju).

12. WYKAZ ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

(Wymienione zadania szczegółowo omówione zostały w działach poświęconych poszczególnym dziedzinom zagospodarowania)

1. Realizacja dwujezdniowej drogi ekspresowej S-74, w tym m.in. budowa obwodnicy Łagowa wraz z węzłem komunikacyjnym zespolonym.
2. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 756 do pełnych parametrów drogi głównej (G) z budową obwodnicy Łagowa.
3. Przebudowa do parametrów drogi zbiorczej (Z) dróg powiatowych nr 15527 Łagów – Nowy Staw – Melonek – Nowa Zbelutka, nr 0346T Sadków – Nowa Zbelutka.
4. Realizacja ścieżek rowerowych.
5. Osiągnięcie I klasy czystości na rzece Łagowicy w okresie perspektywicznym do 2020 r.
6. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy Łagów.

IV. GŁÓWNE SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Na podstawie analizy uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego sformułowano główne szanse i zagrożenia, które mają wpływ na wyodrębnienie kierunków przekształceń struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy Łagów.

SZANSE:

- wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe, stwarzające szansę aktywizacji turystyki i agroturystyki,
- projektowany zbiornik wodny o charakterze rekreacyjno-retencyjnym,
- obecność cennych zasobów leśnych, pełniących m.in. funkcje glebo i wodochronne oraz krajobrazowe,
- zasobność w kopaliny mineralne jednak przy ograniczonych możliwościach ich wykorzystania,
- korzystne tendencje rozwoju ludnościowego zapewniające prostą zastępowalność pokoleń,
- korzystne warunki do rozwoju drobnoskalowej produkcji ekologicznej z przeznaczeniem na rynek łagowski,
- dogodne powiązania komunikacyjne,
- kultywowanie tradycji oraz lokalnego folkloru, prężna działalność GOK-u,
- surowce mineralne stanowiące bazę dla rozwoju przemysłu wydobywczego.

ZAGROŻENIA:

- zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- niedobór infrastruktury turystycznej,
- nasilająca się presja urbanizacji zwłaszcza terenów podmiejskich oraz szczególnie atrakcyjnych krajobrazowo,
- niekorzystny agroklimat oraz znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych, uniemożliwiające osiągnięcie rynkowych standardów efektywności w rolnictwie,
- lokalne zagrożenie erozją,
- zagrożenie powodzią w dolinie rzeki Łagowicy i jej dopływów,
- duża dysproporcja pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, stwarzająca zagrożenie dla środowiska,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych oraz zbyt mała retencja,
- brak gazyfikacji gminy,
- niska estetyka zabudowy i występujący lokalnie chaos przestrzenny.
- *(degradacja krajobrazu wynikająca z intensywnej działalności wydobywczej ,*
- *Zanieczyszczenie powietrza, zakłócenia stosunków wodnych i zanieczyszczenia wód podziemnych.*

²⁾

NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY I KONFLIKTY PRZESTRZENNE:

- konflikt pomiędzy postępującą urbanizacją a koniecznością ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu;
  - *(konflikty na granicy interesów istniejących kopalni i prowadzonego wydobycia kopalni (duża presja ekspansji) a terenami istniejącej zabudowy mieszkaniowej i obniżenia jakości życia.*
- ²⁾
- zabudowana część doliny rzeki Łagowicy;
  - niedobór gruntów komunalnych stwarza problemy lokalizacji usług publicznych oraz zapewnienia atrakcyjnej oferty terenów dla inwestorów.

(IV.1. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska kulturowego.

1. Zagrożenia dla środowiska kulturowego i krajobrazu kulturowego gminy.

- *działalność inwestycyjna, szczególnie wydobywcza i rolnicza prowadzona nie zawsze zgodnie z dbałością o dziedzictwo archeologiczne;*
- *pozostawienie obiektów bez właściwej ochrony;*
- *brak środków na ochronę konserwatorską.*

2. Zalecenia i działania związane z ochroną środowiska kulturowego i krajobrazu kulturowego.

- 1) *Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.*
- 2) *Wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.*
- 3) *Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.*
- 4) *Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.*
- 5) *Realizacji przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*
- 6) *Wpisane do rejestru zabytków obiekty należy chronić zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i odpowiednio je zagospodarować by mogły służyć lokalnej społeczności i rozwojowi gminy;*
- 7) *Wzmocnić ochronę i opiekę nad zabytkami oraz poprawiać ich stan zachowania poprzez opracowanie systemowych rozwiązań realizowanych przez władze gminy poprzez działania takie jak:*
  - ✓ *Aktualna inwentaryzacja zasobów zabytkowych gminy (gminna ewidencja zabytków).*
  - ✓ *Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy.*
  - ✓ *Wykorzystanie zasobów zabytkowych i walorów miasta i gminy.*
  - ✓ *Podejmowanie rozwiązań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i inwestycyjnych.*
  - ✓ *Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.*
  - ✓ *Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.*
  - ✓ *Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków.*
  - ✓ *Monitoring stanu zachowania i sposobu wykorzystania zabytków.*
  - ✓ *Uwzględnienie wydatków na ochronę zabytków w budżecie gminy.*
  - ✓ *Dotacje z budżetu gminy na prace konserwatorskie przy najcenniejszych zabytkach.*
  - ✓ *Promocja dziedzictwa kulturowego zwłaszcza zabytków w rozwoju turystyki.*
  - ✓ *Prowadzenie edukacji na rzecz ochrony dziedzictwa.*

Przed wszystkim zaś zasadniczym działaniem powinno być aktualizacja i wdrożenie realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, gdzie wykorzystane zostaną instrumenty ogólne określone w programach rządowych i wojewódzkich, w tym w Krajowym Programie Opieki nad zabytkami oraz w innych dokumentach o charakterze strategicznym, a także narzędzia i środki własne Gminy oraz partnerów uczestniczących w realizacji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, kościołów oraz organizacji pozarządowych.

3. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określone przez audyt krajobrazu priorytetowe.

Na terenie województwa świętokrzyskiego nie został opracowany i uchwalony przez Sejmik audyt krajobrazowy, o którym mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. z 2015 r. Poz. 774, 1688).²⁾

(V. PODSUMOWANIE PRZEPROWADZONEJ ANALIZY I BILANSU TERENÓW W OBSZARZE GMINY.

W związku z wejściem w życie 18 listopada 2015 r. ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r. Poz. 1777), zmieniającej w części zapisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2017 r. Poz. 1073 ze zm.), każda zmiana studium oraz co za tym idzie zapisy w miejscowych planach, będą wymagać zgodności z wymogami, jakie w/w ustawa o rewitalizacji stawia zagadnieniom zawartym w art. 10 ust.1 i 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W zakresie sporządzenia projektu studium, zmiany w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadza wymóg w art. 10 ust. 1 punkt 7 w brzmieniu:

Art. 10. 1. W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z:

(...)

7) potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:

- a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
- b) prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,
- c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,

d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę;

Zmiany w zakresie sporządzenia projektu studium, zakres obligatoryjny przy wykonaniu bilansu terenów został wskazany w art. 10 ust. 5-7 :

„Art. 10. 5. Dokonując bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, kolejno:

- 1) formułuje się, na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy, o których mowa w ust. 1 pkt 7 lit. a–c, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 2) szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 3) szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w pkt 2, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 4) porównuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1, oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, o której mowa w pkt 2 i 3, a następnie, gdy maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1:
  - a) nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3,
  - b) przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – bilans terenów pod zabudowę uzupełnia się o różnicę tych wielkości wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, i przewiduje się lokalizację nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3, maksymalnie w ilości wynikającej z uzupełnionego bilansu.”

1. Zapotrzebowanie na nowe tereny inwestycyjne – wynikające z potrzeb mieszkańców.

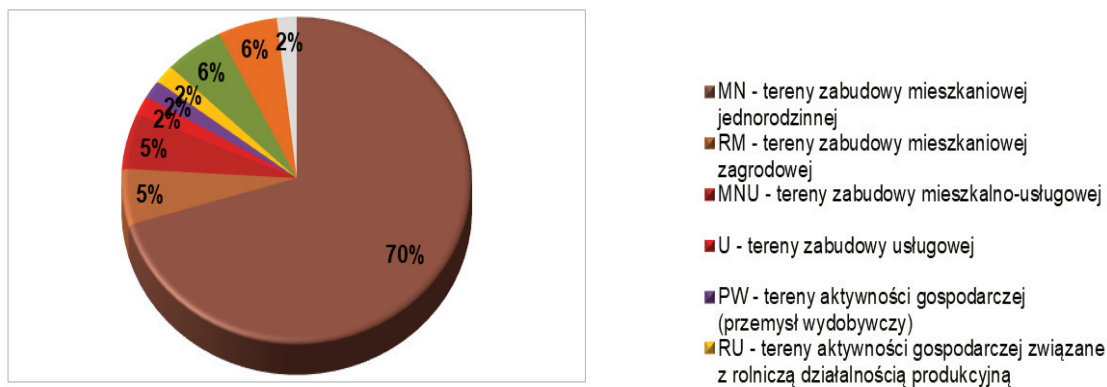
W okresie ostatnich trzech lat złożono 56 wnioski o zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i studium uikzp gminy Łagów. Zlokalizowane są one na terenie całej gminy i dotyczą w znacznej mierze zabudowy mieszkaniowej (zagrodowej – 6%, jednorodzinnej-

70%). Jedynie ok. łącznie 8% zabudowy usługowo i zabudowy mieszkaniowo – usługowej oraz w ok. łącznie 2% zabudowy przemysłowej i przemysłowo - wydobywczej. W znacznej większości wnioski te odnoszą się do problematyki związanej z przekształceniem działek na cele nieleśne. Analiza złożonych wniosków wykazała, że jedynie 26% wniosków wykazuje zgodność z obowiązującym na terenie gminy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Niewątpliwie dostosowanie ustaleń planu do obecnych wymagań rynku i struktur usługowo-produkcyjnych, w tym działalności wydobywczej we wschodniej części gminy, spowoduje wzrost atrakcyjności terenów inwestycyjnych, w konsekwencji atrakcyjności dla inwestycji w gminie Łagów. Niezależnie niezbędna jest dbałość o takie zarządzanie przestrzenią aby pojawiał się kompromis pomiędzy interesem kopalni a interesem i warunkami życia lokalnej społeczności. Dywersyfikacja funkcji rolniczej na obszarach już zainwestowanych w kierunku niewielkich działalności przemysłowych – wydaje się być dobrym kierunkiem rozwoju dla gminy, szczególnie jeśli oparta jest o dobre połączenia komunikacyjne z regionem (droga DK74). Niezależnie istniejąca i planowana do rozwoju działalność wydobywcza w oparciu o kopaliny, powinna być uwzględniona w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy łącznie z weryfikacją istniejących rezerw terenowych pod budownictwo mieszkaniowe i projektowany układ drogowy (m.in. drogę ekspresową S74).

1.1. Procentowy udział postulowanych funkcji zabudowy we wnioskach mieszkańców i przedsiębiorców.

Źródło: Ocena aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów wraz z analizą zmian w zagospodarowaniu przestrzennym. /oprac. ARCHiplaneo Karol Skuza/.

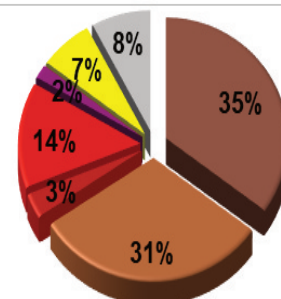
1.1.1. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Na podstawie przedstawionego zestawienia widoczny jest znaczny ruch inwestycyjny na terenie gminy. Analizując powyższy rejestr wprowadzony został podział ze względu na rodzaj przeznaczenia na zabudowę: mieszkaniową jednorodziną, zagrodową, tereny zabudowy mieszkalno-usługowej, tereny aktywności gospodarczej w zakresie przemysłu wydobywczego oraz infrastrukturę techniczną i komunikacyjną. Na przedstawionym poniżej diagramie wykazano, iż przeważająca część decyzji zamieszonych w rejestrze dotyczy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy zagrodowej, zabudowa usługowa stanowi ok. 14 % wydanych decyzji, blisko 8% składa się na infrastrukturę techniczną. Niewielka ilość (procentowa) dotyczy decyzji związanych z działalnością wydobywczą kopalni wraz z terenami jej obsługi, niemniej powierzchniowo są to inwestycje dominujące w gminie i jednocześnie najbardziej uciążliwe dla środowiska.

Wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w okresie 2010-2016 – udział procentowy wg rodzaju inwestycji.

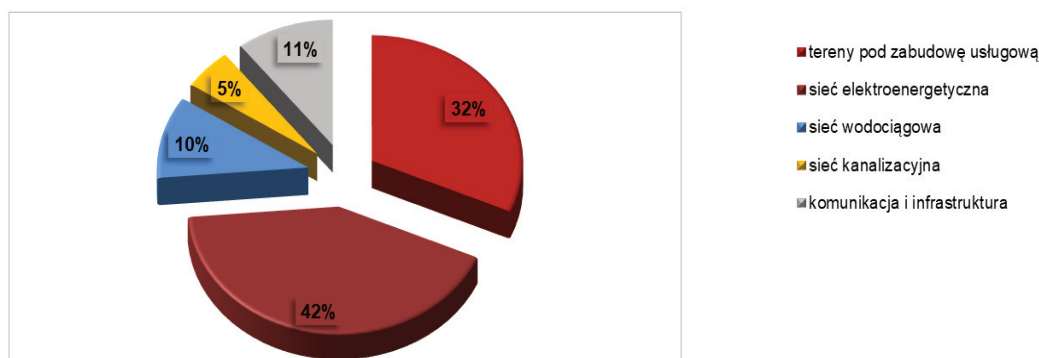
1.1.2. Decyzje o warunkach zabudowy i o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

- MN - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
- RM - tereny zabudowy mieszkaniowej zagrodowej
- MNU - tereny zabudowy mieszkalno-usługowej
- U - tereny zabudowy usługowej
- PW - tereny aktywności gospodarczej (przemysł wydobywczy)
- zmiana decyzji
- I - infrastruktura

Przedstawiono decyzje dotyczące lokalizacji celu publicznego, które stanowią 15 % wszystkich analizowanych decyzji. W związku z sukcesywną realizacją, znaczna część z nich stanowią decyzje dotyczące sieci energetycznej – ok. – 42 %, tereny usług będące celem publicznym – ok. 31,5%, sieci wodociągowej – ok. 10,5%, sieci kanalizacyjnej – ok. 5%. Procentowy udział rodzaju wydanych decyzji lokalizacji inwestycji celu publicznego zaprezentowano na poniższym diagramie.

Lokalizacje wydanych przez Wójta decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w okresie 2010 – 2016 r.

Na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognozy demograficznej oraz możliwości finansowych gminy, wskazanych w części A niniejszego dokumentu studium oraz uzupełnione w punkcie 2 niniejszego bilansu (analizy), poniżej sformułowano maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę.

Generalnie stwierdza się, że na terenie gminy występuje ujemne saldo migracji, dotyczące migracji wewnętrznych. Liczba osób wyjeżdżających poza gminę do pracy to 247 a osób przyjeżdżających do gminy do pracy to 74, saldo jest zatem ujemne i wynosi 173 osoby. Na ten fakt ma wpływ znaczny procent bezrobocia, klasyfikujący się powyżej średniej bezrobocia w województwie świętokrzyskim, choć może to być związane (wyjazdy) z wykształceniem i dążeniem do pozyskania pracy, gdzie wymagania (jak i zarobki) są wyższe. W części migracje na pewno mają swój cel poza granicami Polski, w ostatnich dwóch latach udokumentowano wymeldowani poza granicę kraju. Dane te jednak mogą być nieprecyzyjne, ponieważ wyjazdy i przyjazdy z zagranicy na krótkie okresy nie są odnotowywane urzędowo. Zmiany polityki emigracyjnej w krajach UE mogą jednak ten proces i tendencję odwrócić. W samej gminie największy procent zatrudnionych związany jest z sektorem rolniczym (ponad 55,2%), w przemyśle i budownictwie jest zatrudnionych dużo mniej osób (15,9%), a

w sektorze usługowym i finansowym po 4,2%. W zakresie bilansu przychodów i wydatków w gminie bilans jest nieznacznie ujemny.

Deficyt budżetu w gminie zostanie pokryty kredytami, pożyczkami oraz w budżecie tworzy się rezerwy finansowe.

2. Wnioski generalne bilansu terenów.

W obowiązującym studium, uwzględnione zostało zapotrzebowanie na zabudowę na przestrzeni wielu lat. W części obszary tej zabudowy muszą zostać zweryfikowane w związku ze zmianą uwarunkowań przestrzennych m.in. związanych z intensywną eksploatacją i jej uciążliwością oraz zmianą przebiegu drogi ekspresowej S-74, czy ograniczeniami wynikającymi z nowych ustaleń form ochrony przyrody. W nowej edycji zmiany części studium rozproszona zabudowa została uporządkowana i zwarta. Ponadto została wprowadzona w dużej mierze w pasach wzdłuż istniejących jednostek osadniczych, co nie generuje dodatkowych kosztów budowy infrastruktury technicznej i dróg gminnych. Zwiększenie terenów zabudowy mieszkaniowej wynika z potrzeby rozwoju tej funkcji w danej jednostce osadniczej, ponadto nie niesie ze sobą dodatkowych kosztów budowy infrastruktury technicznej czy drogowej, gdyż zabudowa jest uzupełniana w pasach przydrożnych i istniejącej tkance miejscowości. Zwiększenie terenów usług komercyjnych, publicznych, oświaty i sportu prowadzi do rozwoju i atrakcyjności gminy i powinno stanowić określony procent (15-20%) terenów przeznaczonych pod mieszkalnictwo. Główne obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej zostały zlokalizowane w mieście Łagów.

Przeprowadzony bilans terenów wskazał, że suma chłonności istniejących terenów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej i terenów pozostałych a wskazanych w obowiązującym miejscowym planie, nie przewyższa zapotrzebowania na nowe tereny. W części pozycji (Tabela 4) zauważa się zapotrzebowanie na nowe tereny szczególnie o funkcji usługowej, zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej i wielorodzinnej (w miejscowości Łagów) oraz tereny w sołectwach Melonek i Lechówek, stających się alternatywą dla rozwoju zabudowy w pobliżu intensywnych działalności wydobywczych. W gminie rozpoznano ponadto potrzebę realizacji zabudowy socjalnej, finansowanej w części ze środków własnych gminy, w części ze środków zewnętrznych, zabudowy stanowiącej cel publiczny. Taka zabudowa bez względu na wyniki bilansów jest zasadna do realizacji, ponieważ wynika to z bieżących potrzeb i zamierzeń gminy. Te potrzeby powinny zostać zapewnione poprzez ustalenia w studium części kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Z analiz przeprowadzonych w części w punkcie 1 oraz uwarunkowań studium wynika, że tereny zabudowy mieszkaniowej zagrodowej posiadają silną presję do przekształceń w kierunku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Bilans zatem tych terenów będzie przejmować w dużej części miasto Łagów oraz sołectwa (w granicach opracowania studium) o atrakcyjnych uwarunkowaniach do zamieszkania z dala od przemysłu wydobywczego. Tendencja taka istnieje w sołectwach Winna, Nowy Staw i wschodnia część Łagowa, gdzie uciążliwość działalności wydobywczej uniemożliwia zdrowe zamieszkanie. W części również tendencja taka jest zauważalna w sołectwie Piotrów, tutaj jednak w dużej mierze układ zabudowy determinuje przebieg projektowanej drogi krajowej S-74. Kierunkiem zatem rozwoju osadnictwa gminy stają się sołectwa oddalone od uciążliwości kopalnianej ale równie dobrze skomunikowane. Należą do nich: centralna i zachodnia część Łagowa, Wola Łagowska, Małacentów i Lechówek (otoczone lasami i otwartymi terenami roli i łąk. Naturalny podział funkcji i

rozwoju osadnictwa w samym miejscowości Łagów tworzy projektowana obwodnica łagowa w ciągu drogi wojewódzkiej w układzie północ – południe.

Dokonana analiza i bilans terenów (wg odrębnego opracowania) przeznaczonych pod zabudowę wskazuje na zasadność szukania nowych terenów inwestycyjnych (usług i przemysłu, składów i magazynów) na gruntach klas niechronionych bezpośrednio związanych z układem komunikacyjnym drogi krajowej DK74, które wyznaczone na perspektywiczny okres do maksymalnie 30 lat dają szansę harmonijnego i dalekowzrocznego rozwoju gminy opartego o wielofunkcyjność. Przyjęty margines błędu w granicach 20-30%, wynikający z niepewności (w części nieprzewidywalności) powstających procesów rozwojowych, o których wspomniano wyżej (istniejące uwarunkowania i zmiana układu przestrzennego gminy), daje szansę na szybkie reagowanie oraz dostosowanie przestrzeni lub uruchomienie nowych obszarów inwestycyjnych, w ramach polityki przestrzennej samorządu.

Same tereny pod zabudowę mieszkaniową powinny być rozwijane w oparciu o wykształconą strukturę funkcjonalno-przestrzenną w ciągach istniejących dróg publicznych w towarzystwie istniejącej zabudowy i infrastruktury i w taki sposób zostały wyznaczone w studium.

Wynikłe różnice pomiędzy ujawnionym zapotrzebowaniem na tereny inwestycyjne w poszczególnych jednostkach osadniczych a obszarami wyznaczonymi w studium (które zostały rozpoznane na etapie „Oceny aktualności studium ... i miejscowych planów ... gminy Łagów”), wynikają z potrzeby optymalizowania dokumentu studium, mającego na długie lata wyznaczać kierunki działań gospodarki przestrzennej gminy. Ze względu na zmienne uwarunkowania społeczne, ekonomiczne oraz uwarunkowania geologiczno-ekofizjograficzne w gminie, precyzyjne określenie funkcji w studium stałoby się barierą w rozwoju, nie zaś atutem i potencjałem. Stąd, z uwagi na szerokie spektrum problemowe, w studium wyznacza obszary potencjalnego rozwoju zabudowy, nie tylko uwzględniające istniejącą zabudowę, ale również docelowe kształtowanie granic danych jednostek osadniczych. Z uwagi na walory przyrodnicze gminy oraz uwarunkowania fizjograficzne, ochrony środowiska i istniejące elementy krajobrazu kulturowego.

Poniżej w tabeli przedstawiono wyniki, zgeneralizowane do poziomu terenów wiejskich i miasta w podziale na sołectwa będące przedmiotem zmiany studium. Wskazano w tabeli obszar o jaki zostały powiększone tereny zabudowy względem istniejącej ukształtowanej struktury zabudowy i obowiązujących miejscowych planów. Szczegółowe tereny o których mowa w tabeli zostały przedstawione w formie graficznej na wycinkach mapy projektu studium w tabeli nr 9 odrębnego, szczegółowego opracowania bilansu terenów.

Szczegółowe analizy bilansu w zakresie całej gminy zostały zamieszczone w opracowaniu bilansu.

Sołectwo	Obszar zabudowy mieszkaniowej dodany w Studium Łagowa [ha]
1	2
ŁAGÓW	122,83
LECHÓWEK	15,32
MAŁACENTÓW	6,43
NOWY STAW	6,99
PIOTRÓW	BRAK
WINNA	2,95

WOLA ŁAGOWSKA	2,17
SUMA:	158,80≈159

Wynik bilansu:

1. Zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe:

- › powierzchnia potrzebnego terenu w gminie pod zabudowę mieszkaniową - 211,6 ha ≈ **212 ha** (netto); (zapotrzebowanie)
- › obszary zabudowy mieszkaniowej dodane w zmianie Studium - **159 ha**
- › powierzchnia netto (bufor terenowy) do zagospodarowania dla pozostałych sołectw poza zmianą studium: 212 ha – 159 ha = **53 ha**;

2. Na podstawie analizy informacji zawartych w opracowaniach badawczych i studialnych, publikacjach w tym wytycznych szkoleniowych ministerstwa oraz doświadczeń warsztatu urbanistycznego, można przyjąć, że wielkość zapotrzebowania na tereny związane z funkcjami innymi niż mieszkaniowa, w stosunku do całkowitej powierzchni terenów tych ostatnich, kształtuje się w granicach:

- › odpowiednio powierzchnia terenów o funkcji usługowej (z wyłączeniem działalności wydobywczej) – 20-40% - przyjęto 20%
wynikające z zapotrzebowania na obszarze gminy: 212 ha*0,2 – do 42 ha,
- › tereny przemysłowe, bez instalacji fotowoltaicznych wyznaczone w zmianie studium, znajdujące się poza obowiązującym MPZP i ukształt. strukturą f.-p. – ok. **55 ha**;
- › tereny usługowe wyznaczone w zmianie studium, znajdujące się poza obowiązującym MPZP i ukształt. strukturą f.-p. – ok. **6,80 ha**
- › tereny zabudowy przemysłowo – usługowej do wykorzystania w obszarze gminy w kolejnych zmianach studium (obszary poza zm. Studium) /42-6,80 ha / – **35,2 ha**;
- › Tereny przeznaczone pod działalność górniczą i eksploatację surowców zostały zawarte na powierzchni ok. 291,58 ha, co stanowi powiększenie tych terenów o 20 ha względem poprzedniej edycji studium. W części jednak te tereny zostały zweryfikowane w związku ze zmianami udokumentowanych złóż i aktualizacją koncesji na wydobycie.

Rezerwa dla nowych edycji studium:

Rezerwa terenowa dla zabudowy mieszkaniowej - 53 ha (212 – 159ha)

Rezerwa terenowa dla zabudowy usługowej (komercyjnej i usług publicznych) – 35,2 ha (42 – 6,80ha)

Studium nie wyznacza nowych obszarów zabudowy, które nie znajdowałyby się w obowiązujących miejscowych planach, w planach będących w trakcie procedury planistycznej (zgodnie z zapisami studium z 2006 r. ze zmianami z 2010 r.) lub które nie zostały by zbilansowane. Te ostatnie w części wynikają z ograniczenia zabudowy w sołectwach gdzie odbywa się eksploatacja górnicza lub gdzie korekty nowych rozwiązań komunikacyjnych skali ponad lokalnej – stwarzają niezasadność rozwoju zabudowy.

Szczegółowe obliczenia bilansu w podziale na sołectwa, funkcje i zestawienia tabelaryczne, zostały zawarte wg odrębnego, szczegółowego opracowania bilansu terenów. ²⁾

VI. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Szczególne znaczenie dla przyjętej formuły opracowania studium jako jednego z podstawowych narzędzi służących wdrażaniu idei zrównoważonego rozwoju na szczeblu lokalnym ma ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego. W podsumowaniu uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Łagów należy wskazać na następujące aspekty w/w zagadnień w jej obszarze:

- ocena poszczególnych komponentów stanu środowiska przyrodniczego gminy wskazuje na relatywnie niewysoki stopień zniszczeń oraz potrzebę szczególnej ich ochrony, w tym zwłaszcza w obszarze otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego, Cisowsko-Orłowińskiego i Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego oraz w terenie ich obszarów chronionego krajobrazu (otulin).
- chronione winny być także zasoby najlepszych gleb, stwarzających przy istnieniu dobrych warunków klimatycznych, możliwość intensyfikacji produkcji roślinnej i sadownictwa oraz istniejących i wskazanych do ochrony wartościowych zbiorowisk roślinnych;
- gmina posiada wartościową historyczną zabudowę wsi Łagów oraz wiele pojedynczych zabytków architektury ludowej, wymagających kompleksowej rewaloryzacji i ochrony,

2. Główne problemy rozwojowe gminy Łagów wiążą się z potrzebą zaktywizowania jej podstawowej funkcji, jaką jest rolnictwo oraz związanej z nim sfery produkcyjno-usługowej. Gmina ma korzystne uwarunkowania dla rozwoju produkcji rolniczej, na co składają się:

- występowanie znacznego kompleksu dobrych gleb,
- korzystniejsza niż średnia w regionie struktura agrarna i zawodowa w rolnictwie,
- położenie w sąsiedztwie Kielc, aglomeracji tworzącej rynek o znaczeniu ponad regionalnym,

Ograniczenia w rozwoju rolnictwa stanowią:

- brak ośrodków przetwórstwa rolno-spożywczego, związanego z lokalną bazą surowcową,
- nie rozwiązany problem zaopatrzenia wsi w wodę i poprawa jej retencjonowania,
- postępująca degradacja części gleb na skutek erozji,
- utrzymujące się rozdrobnienie gospodarstw i nadmierne zatrudnienie w rolnictwie.

3. Gmina ma atrakcyjne warunki sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji. Decydują o tym jej walory krajobrazowe oraz położenie przy ruchliwej międzyregionalnej trasie Sulejów - Kraśnik (w przyszłości drodze ekspresowej), w bezpośredniej bliskości Gór Świętokrzyskich – obszaru niezwykle aktywnej turystyki i krajoznawstwa a także dużej aglomeracji jaką są Kielce. Daje to nadzieję na znaczne zaktywizowanie i zwiększenie inwestycji gospodarczych oraz rozwoju infrastruktury turystycznej na terenie gminy. Pozwoli to także na zwiększenie ilości miejsc pracy i rozwój różnorodności sektorów produkcyjnych i usługowych na terenie gminy.

4. W systemie osadniczym gminy dominującą rolę odgrywają wsie: Łagów, - ośrodek usług o znaczeniu lokalnym, oraz rozwijające się wsie takie jak Lechówek, Płucki, Piotrów, Sadków, Sędek, Stara Zbelutka, Wola Łagowska, Zamkowa Wola. W wielu wsiach i przysiółkach zaobserwować można jednak stagnację i brak tendencji rozwojowych. Procesy te mogą się pogłębiać w obliczu głębokiej restrukturyzacji rolnictwa.

5. Główne problemy rozwojowe gminy Łagów wiążą się z potrzebą zaktywizowania jej sfery rolniczo- produkcyjno-usługowej i stworzenie bazy będącej w stanie obsłużyć ruch turystyczny na terenie gminy co pozwoli na korzystne dla gminy zmiany obecnych funkcji z typowo rolniczej na rolniczą z dużym udziałem sektora produkcyjno-usługowego oraz sektora obsługi turystyki i rekreacji.

